

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

“Translatio imperii”: Kutsal Roma İmparatorluğu’nun
Franklardan Germenlere Geçiş Sürecinin Unvanlar ve
Semboller Açısından İncelenmesi, 919 - 1024

Yüksek Lisans Tezi

Mehmet Fırat

Ocak 2024

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

“Translatio imperii”: Kutsal Roma İmparatorluğu’nun
Franklardan Germenlere Geçiş Sürecinin Unvanlar ve
Semboller Açısından İncelenmesi, 919 - 1024

Yüksek Lisans Tezi

Mehmet Fırat

Danışman

Doç. Dr. Fatih Durgun

Ocak 2024

TEZ JÜRİSİ ONAYI

Mehmet Fırat tarafından hazırlanan "'*Translatio imperii*': Kutsal Roma İmparatorluğu'nun Franklardan Germanlere Geçiş Sürecinin Unvanlar ve Semboller Açısından İncelenmesi, 919 - 1024" başlıklı bu Yüksek Lisans Tezi, Tarih Anabilim Dalı'nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Fatih Durgun
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Dr. Öğr. Üyesi Kutlu Akalın
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ceren Pilevneli Çubuk
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 18/ 01 / 2024

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığında yazılan bu tezin Chicago yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun dipnot kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

İmza

Doç. Dr. Fatih Durgun

Etik İlkeler Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İmza

Mehmet Fırat

ÖZET

***“Translatio imperii”*: Kutsal Roma İmparatorluğu’nun Franklardan Germenlere Geçiş Sürecinin Unvanlar ve Semboller Açısından İncelenmesi, 919 - 1024**

Fırat, Mehmet

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Fatih Durgun

Ocak 2024

Roma İmparatorluğu’nun IV. yüzyılın sonunda kalıcı olarak ikiye ayrılması-
nın ardından Batı Roma İmparatorluğu Germen istilalarına karşı uzun süre
dayanamayıp 476 yılında dağılmış ve Roma doğudaki İmparatorluk’ta mev-
cudiyetini devam ettirmişti. Batı Roma İmparatorluğu’nun ardında bıraktığı
topraklarda pek çok krallık kurulmuş, bu krallıklar arasında Frank Krallığı
VIII. yüzyılın sonlarında Kral Şarlman ile Kıta Avrupası’nın önemli bir bölü-
münü ele geçirmişti. 800 yılında Şarlman Roma’da Papa III. Leo tarafından
Roma İmparatoru ilan edilince batıda Roma İmparatorluğu yeniden canlandı.
Şarlman’ın imparatorluğu oğlu Dindar Louis’ nin 840’ taki ölümünün ardından
üç krallığa bölündü; bu krallıklardan Doğu Frank Krallığı’nda 919 yılından
itibaren Sakson kökenli Otto Hanedanlığı başa geçti. Hanedanlığın ikinci kralı
I. Otto (Büyük Otto) 962 yılında Papa XII. Ioannes tarafından Roma İmpara-
toru ilan edildi ve o tarihe kadar hep bir Frank hükümdarda olan imparatorluk
unvanı ilk defa Germen kökenli bir hükümdara geçmiş oldu. İmparatorluk
1024 yılına kadar Otto Hanedanlığı’nda, bu tarihten Kutsal Roma İmparator-
luğu’nun dağılacağı 1806 yılına kadar da Germen asıllı hükümdarların elinde
kaldı; bu açıdan imparatorluğun 962 yılında Franklardan Germenlere geçişi
hayli uzun soluklu sonuçlara yol açan bir olaydı. “İmparatorluğun aktarımı”

anlamına gelen ve Ortaçağ Hristiyanlarının düşüncesinde kıyamet öncesi son imparatorluk olan Roma İmparatorluğu'nun aktarımını açıklayan "*translatio imperii*" kavramı bu çalışmada unvanların ve sembollerin aktarımı üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır. Bunu yaparken siyasî tarihe gerektiği ölçüde yer verilmiştir; özellikle Otto Hanedanlığı'nın yükselişini ve imparatorluğu nasıl ele geçirdiklerini anlama hususunda siyasî tarihin yardımcı olacağı düşünülmektedir. Türkçe literatürde Kutsal Roma İmparatorluğu'nun ortaya çıkışını ve İmparatorluğun Franklardan Germenlere geçişini bütüncül bir şekilde inceleyen bir çalışma olmaması, işbu tezin özgün yanını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kutsal Roma İmparatorluğu, *translatio imperii*, Şarlman, Büyük Otto, Otto Hanedanlığı

ABSTRACT

***“Translatio imperii”*: An Analysis of the Transition of the Holy Roman Empire from Franks to Germans in terms of Titles and Symbols, 919 – 1024**

Firat, Mehmet

Master’s Thesis, Department of History

Supervisor: Assoc. Prof. Fatih Durgun

January 2024

After the Roman Empire was permanently divided into two at the end of the 4th century, the Western Roman Empire could no longer withstand the Germanic invasions and disintegrated in 476, while Rome continued to exist in the Empire in the east. Many kingdoms were established in the lands left behind by the Western Roman Empire, and among these kingdoms, the Frankish Kingdom conquered a significant part of continental Europe with King Charlemagne in the late 8th century. In 800, Charlemagne was proclaimed Roman Emperor by Pope Leo III in Rome and revived the Roman Empire in the west. Following the death of his son Louis the Pious in 840, Charlemagne's empire was divided into three kingdoms. In the East Frankish Kingdom, the Saxon-based Ottonian Dynasty came to power in 919. The second king of the dynasty, Otto I (Otto the Great), was proclaimed emperor by Pope John XII in 962. The empire remained in the hands of the Ottonian Dynasty until 1024 and in the hands of Germanic rulers from then until 1806, when the Holy Roman Empire was dissolved. In this respect, the transfer of the empire from the Franks to the Germans in 962 was an event with long-lasting consequences. The concept of "translatio imperii", which explains the transfer of the Roman Empire, the last pre-apocalyptic empire in the thought of medieval Christians, will be explained in this study through the transfer of titles and symbols. In doing so, political history is given as much space as necessary. In our opinion, political history will be helpful in understanding the rise of the Ottonian Dynasty and how

they took over the empire. The fact that there is no study in Turkey that analyzes the emergence of the Holy Roman Empire and the transition of the Empire from the Franks to the Germans in a holistic manner reveals the originality of this thesis.

Keywords: Holy Roman Empire, *translatio imperii*, Charlemagne, Otto the Great, Ottonian Dynasty

ÖNSÖZ

Kutsal Roma İmparatorluğu'nun Franklardan Germenlere geçişi Ortaçağ Avrupa Tarihi'nin önemli konularından birini oluşturmaktadır. Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesinden sonra Batı Roma İmparatorluğu kısa sürede dağılmış, Doğu Roma İmparatorluğu ise mevcudiyetini bin yıl daha korumayı başarmıştı. Fakat batı tarafı da uzun bir süre imparatorusuz kalmamış, 800 yılında Şarlman'ın Papa III. Leo tarafından Roma İmparatoru ilan edilmesiyle batıdaki Roma İmparatorluğu canlanmıştı. Bu İmparatorluk 962 yılına kadar Frank asıllı hükümdarların elinde kalmış, bu tarihte Sakson kökenli I. Otto'nun Papa XII. İoannes'in elinden taç giymesiyle İmparatorluk Franklardan Germenlere geçmişti. Bu çalışmada Şarlman ile beraber batıdaki Roma İmparatorluğu'nun yenilenme süreci, I. Otto'nun mensubu olduğu Otto Hanedanlığı'nın yükselişi, imparatorluğu ele geçirmesi ve 1024 yılına kadar gösterdikleri imparatorluk pratiği ele alınacaktır. "İmparatorluğun aktarımı" yani *translatio imperii* kavramı ise unvanların ve sembollerin aktarımı üzerinden işlenmeye çalışılacaktır.

Bu çalışmada ilk ve en büyük teşekkürüm saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Fatih Durgun'adır; tezin her aşamasında fikirleriyle önümü açan, gönderdiğim kısımlara geri bildirimi büyük bir sabır ve ince işçilikle yapan ve en önemlisi bu alanda çalışmamı teşvik eden hocama müteşekkirim. Lisans ve yüksek lisans dönemlerimde kendilerinden oldukça etkilendiğim, çok donanımlı hocalarım oldu ve farkında olmasalar da hepsinin bu çalışmanın ortaya çıkmasında payı var. Bu sebeple Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ve İstanbul Medeniyet Üniversitesi'deki hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ederim. Yine aynı dönemlerde beraber derslere girdiğim, karşılıklı yardımlaştığımız, güzel sohbetleriyle zaman zaman ufkumu açan pek kıymetli arkadaşlarıma teşekkür ederim. Ve son olarak her koşulda yanımda olduklarını hissettiğim aileme ve bu süreçte benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili eşim Seda Yıldırım Fırat'a şükranlarımı sunarım.

Mehmet Fırat
İstanbul 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZET	<i>i</i>
ABSTRACT	<i>iii</i>
ÖNSÖZ	<i>v</i>
İÇİNDEKİLER	<i>vi</i>
KISALTMALAR DİZİNİ	<i>vii</i>
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ERKEN ORTAÇAĞ AVRUPASI'NDA İMPARATOR OLMAK ...	6
1. Şarlman Öncesi Avrupa'da İmparator İmgesi	7
2. Şarlman ve Batıdaki İmparatorluğun Kuruluşu	13
3. Şarlman Sonrası İmparatorlar ve Unvanları	25
BÖLÜM 2: <i>TRANSLATIO IMPERII</i>: İMPARATORLUĞUN FRANKLARDAN GERMENLERE GEÇİŞİ	36
1. Saksonların Yükselişi: I. Heinrich ve Karolenj Gelenekten Kopuş	42
2. İmparatorluğa Giden Yolda I. Otto	54
3. Otto'nun Kutsal Roma İmparatoru Olması	65
BÖLÜM 3: SAKSONLARIN İMPARATORLUK PRATİĞİ	71
1. I. Otto'nun Son Yılları ve II. Otto Dönemi	72
2. III. Otto ve <i>Roma İmparatorluğu'nun Yenilenmesi</i>	80
3. II. Heinrich ve <i>Frank Krallığı'nın Yenilenmesi</i>	91
SONUÇ	99
KAYNAKÇA	104
EK-1. Şişman Charles'ın Mührü	117
EK-2. Otto İncili'nde yer alan ve III. Otto'yu dört bölgeden (<i>Roma, Gallia, Germania</i> ve <i>Sclauinia</i> [Slav]) haraç alırken gösteren illüstrasyon	118

KISALTMALAR DİZİNİ

akt.	aktaran
Alm.	Almanca
bkz.	bakınız
c.	cilt
çev.	çeviren
dn.	dipnot
ed.	editör
İng.	İngilizce
Lat.	Latince
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
ö.	ölüm tarihi
örn.	örneğin
s.	sayfa
sy.	sayı
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı

GİRİŞ

Batı Roma İmparatorluğu'nun Germen istilalarının bir sonucu olarak 476 yılında dağılması sonrası imparator unvanı yalnızca Konstantinopolis'teki Doğu Roma İmparatorluğu'nun uhdesinde kalmış ve V. yüzyıl sonu itibariyle Avrupa'da çoğunluğunu Germen kökenlilerin oluşturduğu Erken Ortaçağ krallıkları dönemi başlamıştır. Bunlardan biri olan Frank Krallığı'nın hükümdarı Şarlman (768-814), Kıta Avrupası'nın önemli bir bölümünü egemenliği altına aldıktan sonra 800 yılında Papa III. Leo (ö. 816) tarafından Roma İmparatoru ilan edilmiştir. Şarlman'ın imparatorluğu oğlu Dindar Louis'nin (814-840) ölümünün ardından üç krallığa bölünmüş, bu krallıklardan Batı Frank Krallığı günümüz Fransası'nın, Doğu Frank Krallığı ise günümüz Almanyası'nın temellerini oluşturmuştur. Doğu Frank Kralı I. Otto'nun (936-973) 962 yılında Roma'da Papa XII. Ioannes (ö. 964) tarafından imparator ilan edilmesiyle bu unvan Franklardan Germenlere geçmiştir ki Kutsal Roma İmparatorluğu'nun dağıldığı 1806 yılına kadar imparatorluk, ekseriyeti Habsburglar olmak üzere, Germen asıllı hükümdarlarda kalacaktır. Sakson kökenli Otto Hanedanlığının (919-1024) babasından sonraki ikinci kralı ve ilk imparatoru olan I. Otto, Avrupa'nın Şarlman'dan sonra gördüğü en önemli hükümdarıdır. Krallığında birliği sağlamasının yanı sıra doğudan gelen ve Hristiyan dünyasına yaklaşık altmış yıl büyük sorunlar çıkartan Macarları 955'teki Lechfeld Savaşı'nda mağlup ederek durduran Otto'nun "Roma İmparatoru" unvanını elde etmesi hiç şüphesiz Avrupa ve Dünya tarihinin mühim dönüm noktalarından birini teşkil etmektedir. Bu tezin amacı imparator unvanları ile imparatorluğa ait birtakım semboller üzerinden, adına XII. yüzyıldan itibaren "Kutsal Roma İmparatorluğu" denecek olan siyasî teşekkülün Franklardan Saksonlara, yani Germenlere, geçişini incelemektir. Bunu yaparken literatürde kalıplaşmış bazı tabir ve kabulleri eleştirel bir yaklaşıma tâbi tutmak hedeflenmektedir.

Tezimizin zamansal kapsamı, odağına I. Heinrich'in (919-936) Doğu Frank Krallığı'nın başına geçtiği 919 yılı itibariyle başladığı kabul edilen Otto Hanedanlığı'nın ortaya çıkışından Hanedanlığın son hükümdarı II. Heinrich'in (1002-1024) 1024'teki ölümüne kadar geçen süreyi almakla birlikte, Şarlman'ın VIII. yüzyıl sonu ve IX. yüzyıl başındaki saltanatına ve imparator ilan edilme sürecine, Şarlman öncesi Avrupa'da imparatorluk algısına ve Şarlman sonrası imparatorların faaliyetlerine de, tezin konusuyla doğrudan ilgili olmaları nedeniyle, yer verilmiştir. Tezin mekânsal kapsamını ise Kutsal Roma imparatorlarının hakimiyetleri altında tutmaya çalıştıkları Orta Avrupa toprakları, daha spesifik olarak belirtmek gerekirse Doğu Frank Krallığı, Batı Frank Krallığı ve İtalya Krallığı oluşturmaktadır. Siyasî tarihe gerektiği ölçüde yer vermekle birlikte çalışmanın merkezinde unvanların ve sembollerin kullanımı, değişimi ve aktarımı yer alacaktır. Çalışmada konu ile ilgili ulaşabilen birincil ve ikincil kaynakların derinlemesine incelenmesi suretiyle elde edilen çıkarımlar kullanılmıştır. Zamansal kapsamı oluşturan IX., X. ve XI. yüzyıllar Avrupa tarih yazıcılığı bakımından önemli eserlerin kaleme alındığı, çeşitli yıllıkların ve kroniklerin yazıldığı ve sayısız resmî belgenin yayınlandığı bir zaman aralığına tekabül etmektedir. Söz konusu birincil kaynaklar için *Monumenta Germaniae Historica* (MGH) arşivi kullanılmıştır. Prusyalı Baron Heinrich vom Stein'in (ö. 1831) girişimi ve *Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde* (Eski Alman Tarihi Derneği) himayesinde 1819 yılında Hannover'de kurulan MGH, M.S. 500-1500 yılları arasındaki Almanya, Avusturya ve İsviçre tarihi için önemli birincil kaynakları toplamaya ve 1826 yılından itibaren yayınlamaya başlamıştır.¹ MGH arşivi geçtiğimiz yıllarda dijital ortama aktarılmış ve MGH'nin internet sitesi <https://www.dmgh.de/> üzerinden araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. Çalışmada özellikle unvanları araştırmak için kilit öneme sahip olan resmî belgelere mezkûr arşiv üzerinden erişim sağlanmıştır.

Şarlman dönemi ile ilgili elimizdeki en önemli iki kaynak anonim *Annales regni Francorum* (Frank Krallığı Yıllıkları) ile Şarlman'ın Sarayı'nda çeşitli görevler yapmış olan alim Einhardus'un (ö. 840) *Vita Karoli Magni* (Büyük Charles'ın Yaşamı) isimli biyografik eseridir. Otto Hanedanlığı hakkında da önemli eserlerin varlığından söz

¹ William M. T. Gamble, "The Monumenta Germaniae Historica: Its Antecedents and Motives", *The Catholic Historical Review* 10, sy 2 (1924): 204.

edebiliriz. Corvey manastırı keşişi Widukind'in (ö. 973 sonrası) Saksonların tarihini anlattığı *Res Gestae Saxonicae* (Saksonların İşleri) adlı eseri özellikle I. Otto'nun hükümdarlık yılları açısından ana kaynaktır. Kendisi de bir Sakson olan ve eserini Sakson perspektifinden yazan Widukind, üç ciltten oluşan bu eserin ilk cildinde Saksonların kökeni, tarihi, Şarlman ile olan savaşları ve Hristiyanlığa geçişleri ile I. Heinrich'in krallık yılları hakkında bilgiler verirken ikinci ve üçüncü cildini I. Otto dönemine ayırmıştır.² Kuzey İtalya'daki Cremona'nın başrahibi olan Liudprand'ın (ö. 972) önemli üç eserinden ikisi, *Antapodosis* ve *Historia Ottonis*, I. Otto ve özellikle imparatorluk töreni ile ilgili değerli bilgiler içermektedir. I. Otto tarafından Konstantinopolis'e elçi olarak gönderildiği görev sırasında yaşadıklarını *Relatio de Legatione Constantinopolitana* (Konstantinopolis Elçiliği Raporu) başlığıyla kaleme alan Liudprand, burada Doğu Roma İmparatoru ve İmparatorun maiyetindekilerle imparatorluk unvanı hakkında girdikleri münakaşaları da kaydetmiştir.³ Merseburg piskoposu Thietmar'ın (ö. 1018), ölümüyle yarım kalan *Chronicon Thietmari* adlı kroniği Otto Hanedanlığı'na mensup beş kralın icraatlarını anlatan, Hanedan hakkındaki en bütüncül kaynaktır. Bilinen ilk Hristiyan drama yazarı, ilk Sakson şair ve Alman topraklarındaki ilk kadın tarihçi⁴ olan Hrotsvitha (ö. 973?) *Carmen de Gestis Oddonis* (Otto'nun İşleri Hakkında Şiir) adlı eserinde I. Otto'nun destansı bir anlatımını yapmış, onu "ideal Hristiyan kral" olarak betimlemiştir.⁵ Magdeburg başpiskoposu Adalbert'in (ö. 981) Wissembourg başrahibi iken yazdığı, Prümlü Regino'nun (ö. 915) kroniğinin devamı olan *Adalberti Continuatio Reginonis* X. yüzyılın kayda değer kaynakları arasında gösterilirken Reims rahibi ve kronik yazarı Flodoard'ın (ö. 966) *Annales*'i bize hem Batı Frank Krallığı

² Widukind eserini I. Otto'nun kızı Mathilde'ye ithaf etmişti, daha doğru bir ifadeyle onun için hazırlamıştı. Çünkü genç Mathilde, I. Otto'nun 966 yılındaki III. İtalya Seferi'ne oğlu II. Otto ile beraber gitmesinin ve yine I. Otto'nun, yokluğunda krallığın yönetimini bıraktığı gayrimişru oğlu Mainz Başpiskoposu Wilhelm ile annesi Mathilde'nin 968 yılında peş peşe ölmesinin ardından "Alplerin kuzeyinde" kraliyet ailesine mensup tek kişi olarak kalmıştı. Babası ve kardeşi dönene kadar yaklaşık dört yıl boyunca Saksonya'da Otto Hanedanlığı'nı temsil etmek Mathilde'ye düşmüştü ve bu görevinde ona yardımcı olacak olan Sakson tarihini ona Widukind yazmıştı. Bkz. Gerd Althoff, "Saxony and the Elbe Slavs in the Tenth Century", içinde *The New Cambridge Medieval History*, ed. Timothy Reuter, c. 3 (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 290-91.

³ Bkz. s. 73-4.

⁴ Katharina M. Wilson, "The Saxon Canoness: Hrotsvit of Gandersheim", içinde *Medieval Women Writers*, ed. Katharina M. Wilson (Athens: The University of Georgia Press, 1984), 30.

⁵ Wilson, 35.

hem de Heinrich ve Otto hakkında önemli bilgiler vermektedir. Bunların dışında manastırlarda tutulan anonim yıllıklar da söz konusu dönem ile ilgili elimizdeki diğer kaynaklar arasındadır.

Tezin ilk bölümünü Erken Ortaçağ Avrupası'nda imparatorluk kavramının irdelenmesi oluşturmaktadır. Bu bölüm, çalışmanın zamansal kapsamını teşkil eden 919-1024 tarihlerinin öncesini ele almaktadır ve sonraki bölümler için bir hazırlık hüviyetindedir. İlk bölümün ilk kısmında Şarlman'a kadar olan süreç ele alınmış, ikinci kısımda Şarlman'ın siyasal otoritesini nasıl tesis ettiği tartışıldıktan sonra imparator olma süreci işlenmiş, üçüncü kısımda da Şarlman sonrası imparatorlar ve unvanları kısaca açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümü imparatorluğun Franklardan Germenlere geçişine ayrılmıştır. İlk kısımda I. Heinrich ile değişen ve güçlenen Saksonlar ve Doğu Frank Krallığı, ikinci kısımda I. Otto'nun imparator olmadan önceki hükümdarlığı ve önemli kazanımları işlenmiş ve son kısımda Otto'nun imparator olması çeşitli yönleriyle irdelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca ikinci bölümün başında Doğu Frank Krallığı'nın isimlendirilmesi sorunu tartışmaya açılmıştır. Son bölüm Otto Hanedanlığı'nın imparatorluk pratiğine odaklanmaktadır. İlk kısımda I. Otto'nun son yılları ile ortak-imparator yaptığı oğlu II. Otto'nun (973-983) hükümdarlığı, ikinci kısımda genç yaşta ölen, *renovatio imperii Romanorum* (Romalıların imparatorluğunun yenilenmesi) formülünün uygulayıcısı III. Otto'nun (983-1002) hem naipli hem de bağımsız yönetimi ve son olarak selefinin aksine *renovatio regni Francorum* (Frank krallığının yenilenmesi) formülünü benimseyen II. Heinrich'in dönemi incelenecektir.

Türkçe literatürde Kutsal Roma İmparatorluğu'nun ortaya çıkışı, İmparatorluğun Franklardan Germenlere geçişi gibi konuları bütüncül bir şekilde ve birincil kaynaklara dayalı olarak inceleyen bir tez veya kitap çalışması yoktur. Tezin birincil özgün yanı bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma Batı Roma İmparatorluğu'nun 476 yılında yıkılmasından sonra 800 yılında Şarlman'ın imparator unvanını kullanmaya başlamasıyla birlikte Franklara geçtiği düşünülen imparatorluk hakkının Otto Hanedanlığı'na ve dolayısıyla da Germenlere geçişini ifade eden *translatio imperii* (imparatorluğun aktarımı) kavramına yoğunlaşmakta ve imparatorluğun Germenlere geçişinin meşrulaştırılması için kullanılan bu kavramın o dönem için ne anlam ifade ettiği unvan ve semboller üzerinden ele alınmaktadır. Yabancı literatürde, özellikle İngilizce

ve Almanca yazılan eserlerde Otto Hanedanlığı ve I. Otto dönemine ilişkin pek çok çalışmaya rastlamak mümkün olsa da unvan ve semboller üzerinden imparatorluğun Germanlere geçişini kapsamlı şekilde inceleyen bir araştırmaya henüz rastlanılmamıştır. Bu bağlamda, bu özgün niteliğiyle tezimizin alandaki böylesi önemli bir boşluğu doldurması da hedeflenmektedir.

BÖLÜM 1: ERKEN ORTAÇAĞ AVRUPASI'NDA İMPARATOR OLMAK

M.S. II. yüzyılda en geniş sınırlarına ulaştıktan sonra tek bir merkezden tek bir hükümdarla yönetilemeyecek kadar büyük bir devlet haline gelen Roma İmparatorluğu'nda, İmparator Diocletianus (284-305) çareyi imparatorluğu iki yönetim bölgesine ayırmakta buldu; buna göre birbiriyle denk iki *augustus* ve onların halefleri iki *caesar* imparatorluğu yöneteceklerdi.⁶ Bölünen imparatorluk değil idareydi ve bu sistemin uygulanması da çok uzun soluklu olmadı; ama ikiye bölünme fikri sabit kaldı ve İmparator I. Constantinus'un (306-337) başkenti 330 yılında “Yeni Roma” Konstantinopolis'e taşınması olaya farklı bir boyut kazandırdı. Her ne kadar tek bir imparatorluk anlayışı devam etse de güç dengesi Doğu tarafı lehine bozulmuş ve iki taraf birbirinden gittikçe daha bağımsız hareket etmeye başlamıştı; İmparator I. Theodosius'un (379-395) ölümüyle birlikte Roma İmparatorluğu 395 yılında kalıcı olarak ikiye bölündü. Germen asıllı halkların istilalarına karşı pek bir mukavemet gösteremeyen Batı Roma İmparatorluğu, son imparator Romulus Augustus'un (475-476) Odoacer (476-493) tarafından tahttan indirilmesiyle dağıldı ve Doğu Roma hükümdarları uzunca bir süre Hristiyan dünyasının tek imparatoru olarak kaldı.⁷ Batı Roma'nın

⁶ Roma'nın ilk imparatoru Gaius Octavius Caesar'a (M.Ö. 27-M.S. 14), “büyütmek, zenginleştirmek” anlamlarındaki *augere* fiilinden türeyen *augustus* unvanını Roma senatosu vermişti. Romalılar için bu tarihten itibaren *augustus* unvanı imparatorluk makamının adı olarak yerleşmiştir. Bkz. Isidorus Hispalensis, *The Etymologies of Isidore of Seville*, çev. Stephen A. Barney vd. (Cambridge ; New York: Cambridge University Press, 2006), 200. *Caesar* unvanı ise adını Octavius Augustus'un da evlatlığı olduğu Gaius Julius Caesar'dan (ö. M.Ö. 44) almaktadır. Caesar Roma'nın cumhuriyet devrinin sonlarında bir iç savaş sonucu diktatör olmuştu. Kendisini *dictator perpetuo* (ömür boyu diktatör) olarak atattığında ise senato bunu hoş karşılamamış ve Caesar 15 Mart M.Ö. 44 tarihinde senatoda suikaste uğrayarak hayatını kaybetmişti. Bkz. Elizabeth Rawson, “Caesar: Civil War and Dictatorship”, içinde *The Cambridge Ancient History*, ed. J. A. Crook, Andrew Lintott, ve Elizabeth Rawson, c. 9 (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 438.

⁷ Doğu Roma İmparatorluğu'nun modern literatürdeki yaygın ismi Bizans İmparatorluğu'dur; fakat hem Doğu Romalıların kendilerini “Romalı” olarak görmesi hem de bu isimlendirmenin söz konusu devletin

Galya⁸ bölgesinde bıraktığı topraklar üzerinde kurulan Frank Krallığı'nın Karolenj Hanedanı'na mensup kralı Şarlman'ın 800 yılında Roma'da "Roma İmparatoru" olarak Papa III. Leo'nun elinden taç giymesi ise bu durumu değiştirdi ve iki imparator dönemi yeniden başladı. Batıdaki imparator, Berengar'ın (915-924) 924 yılındaki ölümüne dek hep bir Frank olacaktı.

Batıdaki imparatorluğun Franklardan Germenlere geçişi bahsinden önce 800 yılındaki törenin ne anlama geldiğini açıklamaya çalışmak daha isabetli olacaktır; çünkü Frank Krallığı'nın bünyesinden çıkan ve daha sonra Alman Krallığı'na dönüşecek olan Doğu Frank Krallığı'nın hükümdarı I. Otto 962 yılında, Şarlman ile başlayan bir siyasî teşekkülün yeni imparatoru olmuştur. Bunun için bu bölümde önce V. yüzyılın sonlarından VIII. yüzyılın ortalarına kadar Avrupa'da imparator kavramının ne anlama geldiğine kısaca değinilecek, ardından Şarlman'ın imparator ilan edilmesi süreci irdelenecek ve son olarak Şarlman sonrası imparatorlara ve onların unvanlarına bakılacaktır.

1. Şarlman Öncesi Avrupa'da İmparator İmgesi

Şarlman öncesi Avrupa'da tek bir Roma imparatoru düşüncesinin varlığını ortaya koymak, 800 yılındaki törenin tam olarak ne anlama geldiğini kavramak açısından önemlidir. Her ne kadar Batı Roma İmparatorluğu Germen İstilaları sonucu dağılmışsa da doğudaki imparatorluk mevcudiyetini sürdürmekteydi ve IX. yüzyıla kadar Avrupalıların, daha doğru bir ifadeyle Avrupa'daki Hristiyanların zihninde de Konstantinopolis'teki imparatorun üzerinde herhangi bir siyasî bir güç bulunmamaktaydı. Bu anlayışın izlerini Erken Ortaçağ'da yazılan eserlerde bulmak mümkündür;⁹ bu eserlerde her ne kadar Germen krallar için Latince *imperare* (emretmek, yönetmek, komuta etmek)

Roma İmparatorluğu'nun doğrudan devamı olduğu gerçeğinden bir nebze de olsa uzaklaştırması sebebiyle bu çalışmada Doğu Roma İmparatorluğu isimlendirmesi tercih edilmiştir. Böylece batıda 800 yılında tekrardan canlandırılacak olan Roma İmparatorluğu'nun anlamının daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir. Bizans terimi üzerine bkz. Anthony Kaldellis, *Bizans: Roma Diyarında Etnisite ve İmparatorluk*, çev. Deniz Türker (İstanbul: Karakarga Yayınları, 2020), 17.

⁸ Lat. *Gallia*. Roma döneminde ve Erken Ortaçağ'da günümüzdeki Fransa, Belçika, Hollanda, Lüksemburg toprakları ile İsviçre, Almanya ve Kuzey İtalya'nın bir kısmını kapsamaktaydı.

⁹ Örn. bkz. s. 12.

filinden türeyen birtakım kelimelerin kullanımına rastlamak mümkün olsa da Şarلمان'a kadar hiçbir kral Doğu Roma İmparatoru ile eşit seviyede görülmecekti.

Antik dönemde *imperium* (hâkimiyet, egemenlik, imparatorluk), coğrafi anlamda Roma halkının (ve sonra imparatorun) yönettiği toprakları ifade ediyordu.¹⁰ Germen kabilelerin istilaları sonrası Roma eyaletleri krallıklara (*regna*) dönüşmeye başladı; bu krallıklar imparatorun üstün otoritesini tanıdıkları için “*imparatorun krallıklar üzerindeki üstünlüğü*” fikri bu süreçte şekillenmeye başladı. Batı Roma'nın 476 yılında dağılmasından sonra bu imparator düşüncesi Konstantinopolis'teki Doğu Roma imparatorlarına kaydı.¹¹

İmparatorluğun doğuya kayması “Roma'nın evrenselliği”, yani dünya hâkimiyeti düşüncesini sekteye uğratmadı. Kökenlerini antik Yunan filozoflarından, özellikle Romalıların oldukça etkilendiği Stoacılar'dan alan bu düşünce Helen kültürünün Roma İmparatorluğu'nda iyiden iyiye yayıldığı M.Ö. I. yüzyıl ile M.S. I. yüzyıl arasında yazmış yazarların, örneğin efsanevi kuruluşundan itibaren imparatorluğun tarihini anlattığı *Ab urbe condita*'da Roma'nın dünyanın merkezi olacağını söyleyen Titus Livius'un (ö. 17), eserlerine de yansımıştır,¹² *orbis terrarum* (dünya) ve *imperium* (imparatorluk) kavramları bu dönemde aynı kabul ediliyordu. Ardından, bütün insanlık için ortaya çıkan Hristiyanlık ile Roma'nın evrensellik anlayışının birleşimi çok uzun

¹⁰ Bilindiği üzere bir şehir devleti olarak ortaya çıkan Roma'nın tarihi yönetim şekline göre üçe ayrılmaktadır; *Regnum Romanum* (Roma Krallığı; M.Ö. 753 – 509), *Res Publica Romana* (Roma Cumhuriyeti; M.Ö. 509 – 27) ve *Imperium Romanum* (Roma İmparatorluğu; M.Ö. 27 – Doğu Roma'nın yıkıldığı M.S. 1453). Fakat Augustus ile beraber cumhuriyetten imparatorluğa geçiş keskin bir biçimde gerçekleşmemişti; öyle ki Cumhuriyet döneminde kullanılmaya başlanan *SPQR* (*Senatus Populusque Romanus* – Roma Senatosu ve Halkı) sembolü imparatorluk döneminde de uzun bir süre kullanılmaya devam etmişti. Fakat fiiliyatta senatonun ve dolayısıyla halkın yönetimdeki rolü büyük bir hızla azaldı ve bir zamanlar Roma halkının yönettiği toprakları Roma imparatoru yönetmeye başladı. Burada bahsi geçen halkı modern mânâda düşünmemek gerekir; Roma ve diğer Antik çağ medeniyetlerinde kadınların ve kölelerin herhangi bir siyasi hakkı yoktu ve *populus* (halk) ile erkek yurttaşlar kastedilmekteydi. Bkz. Mary Beard, *SPQR: Antik Roma Tarihi*, çev. İrem Sağlamer (İstanbul: Pegasus, 2018), 188.

¹¹ Robert Folz, *The Concept of Empire in Western Europe: from the Fifth to the Fourteenth Century*, çev. Sheila A. Ogilvie (Frome ; London: Edward Arnold, 1969), 6-7.

¹² “*‘Abi, nuntia’ inquit ‘Romanis, caelestes ita uelle ut mea Roma caput orbis terrarum sit ...’*” (“Gidin, anlatın Romalılara” dedi, “tanrılar öyle arzu ediyorlar ki benim Roma'm dünyanın başkenti olsun ...”) Bkz. Titus Livius, *Ab urbe condita*, ed. Robert M. Ogilvie (Oxford: Oxford University Press, 1974), 22.

sürmedi; Hristiyanlar Eski Ahit'te yer alan Daniel Kitabı'nda¹³ bahsi geçen ve *translatio imperii* (imparatorluğun aktarımı) düşüncesine zemin oluşturan dört krallıktan¹⁴ sonuncusunun Roma İmparatorluğu olduğu fikrine kapıldılar ki ondan sonra da zaten Tanrı'nın Krallığı kurulacaktı.¹⁵ İmparator I. Constantinus döneminden itibaren Hristiyanlığın imparatorluk topraklarında hızla yayılmasıyla birlikte *orbis Christianus* (Hristiyan dünyası) ve *orbis Romanus* (Roma dünyası) kavramları kesişmeye ve “bir evrensellikten diğerine” geçiş süreci başladı; bu, Roma'nın evrensellik anlayışından, Roma ve Hristiyan evrensellik anlayışlarının birleştiği yeni bir evrensel imparatorluk anlayışına geçiş anlamına geliyordu. “Böylece İmparatorluk, insanların zihninde hem kültürel bir ideal hem de yarı-dini bir kavram olarak varlığını sürdürdü.”¹⁶ Yeryüzündeki Tanrı olan imparatora odaklanan imparatorluk kültü anlayışı Hristiyanlıktan çok şey ödünç almıştı; gittikçe emperyal bir hüviyete bürünen Hristiyanlığın da imparatorluk düşüncesinden beslendiği açıktı.¹⁷ İmparatorluk topraklarında doğan bu yeni dini kendilerinin yönetmeleri gerektiğini düşünen imparatorlara karşın daha IV. yüzyıldan itibaren Kilise'nin dinî meselelerde ayrı ve bağımsız hareket etmeye başladığını görmekteyiz.¹⁸

Papa I. Gregorius'a (ö. 604) göre Roma İmparatorluğu, Hristiyan evrenselliğinin siyasî bir ifadesiydi; dünya var oldukça mevcudiyetini sürdürecektir bir *Christianum imperium* (Hristiyan İmparatorluğu) idi.¹⁹ Gregorius'tan yaklaşık iki yüzyıl önce yaşamış Paulus Orosius (ö. 420) da keza Roma'nın 410 yılında Vizigotlar tarafından yağmalanmasına rağmen imparatorluğun “gücünü kaybetmemesini”, imparatorun Hristiyan olmasına

¹³ Daniel 2:39 “Senden sonra senden daha aşağı durumda başka bir krallık çıkacak. Sonra bütün dünyada egemenlik sürecek tunçtan üçüncü bir krallık çıkacak.” 2:40 “Dördüncü krallık demir gibi güçlü olacaktır.” Bkz. “Daniel Kitabı”, Kitab-ı Mukaddes Şirketi, erişim 08 Nisan 2023, <https://www.kitabimukaddes.com/kutsal-kitap-hakkinda-bilgilendirme-ve-tam-metni/eski-anlasma/daniel>. Bahsi geçen iki ayetin de yer aldığı ikinci bölüm, Babil Kralı II. Nebukadnezar'ın (M.Ö. 605-562) gördüğü bir rüyayı ve Dânyâl (Daniel) peygamberin bu rüyayı yorumlamasını içermektedir.

¹⁴ Erken Ortaçağ Avrupalısının zihninde bu dört krallık sırasıyla Babil, Med (Pers), Grek ve Roma idi. Bkz. Michael J. Gruenthaner, “The Four Empires of Daniel”, *The Catholic Biblical Quarterly* 8, sy 1 (1946): 73-75.

¹⁵ Sevilalı Isidorus, diğer saltanatların ve kralların Roma'nın bağımlıları olduğunu söylemektedir. Bkz. Isidorus Hispalensis, *The Etymologies of Isidore of Seville*, 200.

¹⁶ Folz, *The Concept of Empire in Western Europe*, 4-5.

¹⁷ Hristiyanlık ile beraber Roma imparatorları eski imparatorluk kültürlerini bu yeni dine uyarlamışlardı; imparator Mesih'in yeryüzündeki vekili olarak Tanrı ile insanlar arasında bir aracı haline gelmiş ve bu şekilde kutsallığını koruyabilmişti. Bkz. Folz, 7.

¹⁸ Folz, 8.

¹⁹ Folz, 9.

ve Tanrı'nın Roma'ya biçtiği özel role bağlıyordu.²⁰ “Ebedi Roma” kavramının Geç Antikçağ'da Hristiyanlaştırılması, Ortaçağ'a Roma İmparatorluğu'nun bir takdir-i ilâhi aracı olduğu ve imparatorun da Mesih'in yeryüzündeki vekili olduğu düşüncesini miras bırakmıştı.²¹

Peki Germanler için *imperium* ilk aşamada ne anlama geliyordu? İstilalardan önce dahi bazı German kabileler geniş topraklara hâkim olsalar da Roma ile münasebetlerin henüz yoğunlaşmadığı erken dönemde “imparatorluk” kavramından haberdar ve Romalıların kullandığı bu unvanın siyasî anlam ve öneminin farkında değillerdi. German dillerinde “imparator”u belirtmek için kullanılan kelimelerin (*keisar*, *kesur*, *casere*) Roma İmparatorluğu'ndan alınmış olması bu durumu ispatlar niteliktedir.²² Fakat şunu da belirtmek gerekir ki zaman içinde German krallıklarda yaşayan alimler, hizmet ettikleri kralların egemenliğini tanımlamak için birtakım imparatorluk terimleri (*imperium*, *imperialis* vb.) kullanmaktan kaçınmamışlardır. Ama burada German kralların ilgisini çeken olgu Roma evrenselliğinden ziyade Hristiyan İmparatorluğu kavramıydı.²³ Germanler *consul*, *patricius*²⁴ gibi birtakım Roma unvanlarını büyük bir istekle kullanmalarına karşın *imperator* unvanı konusunda talepkâr olmamışlardı; öyle ki 476 yılında Batı Roma'yı dağıtan Odoacer kendisini imparator ilan etmek yerine imparatorluk simgelerini Konstantinopolis'teki Doğu Roma İmparatoru Zenon'a (474-475 / 476-491) göndermiş ve “tek bir imparatorun yeterli olduğunu” bildirmişti.²⁵

²⁰ Paulus Orosius, *Seven Books of History against the Pagan*, çev. Andrew T. Fear (Liverpool: Liverpool University Press, 2010), 76-77; Matthew S. Kempshall, *Rhetoric and the Writing of History, 400-1500* (Manchester ; New York: Manchester University Press, 2011), 70.

²¹ Anne A. Latowsky, *Emperor of the World: Charlemagne and the Construction of Imperial Authority, 800-1229* (Ithaca ; London: Cornell University Press, 2013), 9.

²² Folz, *The Concept of Empire in Western Europe*, 13.

²³ Folz, 13-14.

²⁴ Cumhuriyet dönemi Roması'nda devletin en yüksek makamı olan ve devlet yönetimi için bir yıllığına seçilen *consul*, imparatorluk döneminde önemini yavaş yavaş kaybetti. *Patricius* ise Roma'nın yönetici sınıfını ifade etmekteydi. Batı Roma'nın dağılmasından sonra Doğu Roma İmparatorlarının veya zaman zaman Papalığın bu unvanları çeşitli sebeplerle German asıllı liderlere verdikleri görülmektedir.

²⁵ Jacques Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, çev. Hanife Güven ve Uğur Güven (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2015), 36. Batı Roma İmparatoru Julius Nepos (474-475) kendi komutanı Orestes'in (ö. 476) darbesi sonucu Dalmaçya eyaletine kaçmak durumunda kalmış ve Orestes oğlu Romulus Augustulus'u (475-476) Batı Roma'nın imparatoru ilan etmişti. Fakat Orestes'in Germanlerden oluşan ordusu İtalya'dan toprak talep edince ve bu istekleri reddedilince isyan ettiler ve Odoacer'i başlarına kral olarak atadılar. Bkz. Geoffrey Nathan, “The Last Emperor: The Fate of Romulus Augustulus”, *Classica et Mediaevalia* 43 (1992): 261. German kavimlerin Roma topraklarına göçmeye başladıkları II. yüzyıldan itibaren Germanler Roma ordusunda görev almaya başlamışlardı; V. yüzyıla geldiğimizde Batı Roma

Historia Francorum (Frankların Tarihi) adlı eserin yazarı Tourslu Gregorius’a göre Frankları tek çatı altında birleştiren ve 508 yılında vaftiz olan²⁶ ilk Hristiyan kral Clovis’e (481-511), 507’de Vizigotlara karşı kazandığı Vouillé Savaşı’nın ardından Doğu Roma İmparatoru I. Anastasius (491-518) tarafından onun *consul* (konsül) ilan edildiğine dair belgeler gönderildi. Clovis “Aziz Martin Kilisesi’nde mor bir tunik ve askerî bir pelerin giydi ve kendisini bir taçla (*diadema*) taçlandırdı. ... O günden itibaren *consul* ya da *augustus* olarak anılmaya başlandı.”²⁷ Gregorius’un Clovis’in konsüllüğü hakkındaki bu kaydı modern araştırmacılarca tartışılmıştır. Clovis’in adının konsül listelerinde olmaması sebebiyle Gregorius’un doğru bilgi vermediği yönünde bir görüş olmakla birlikte Clovis’in imparatorlardan olağan konsüllük değil, sıklıkla verilen bir rütbe olan onursal konsüllük aldığı ve Gregorius’un verdiği bilgiyi bu açıdan sorgulamanın yersiz olduğu aşıkardır.²⁸

Tarihçilerin Gregorius’un kaydı üzerinde tartıştıkları bir diğer husus, Clovis’in Anastasius’tan hangi unvanları aldığı (*consul*, *patricius*, *rex* ya da *imperator* / *augustus*) ve bu olayın Franklar ve Doğu Roma İmparatorluğu arasındaki ilişkide ne derece önemli sayılabileceği hakkındadır. Aslında Doğu Roma imparatorlarının Germen asıllı şeflere unvanlar bahşetmesi Clovis ile başlamış bir uygulama değildi; örneğin 476 yılında Batı Roma İmparatorluğu’nun dağılmasında başrol oynayan Odoacer İtalya Kralı unvanının yanı sıra Doğu Roma İmparatoru Zenon’dan *patricius* unvanını da almıştı. 493’te İtalya’yı ele geçirip Odoacer’i öldüren Ostrogot Kralı Theoderic (475-526) de yine

ordusundaki Germen sayısı büyük oranda artmıştı ve Germenler subay ya da general gibi yüksek mevkilere de gelebiliyorlardı. Odoacer de 470 yılında Roma ordusunun bir memuruydu ve ordu onu kral ilan ederek fiilen *magister militum* (askerî lider) haline getirmişti. Odoacer, Konstantinopolis’in tanımadığı Romulus Augustulus’u tahttan indirerek bir nevi Doğu Roma imparatorunun memuru gibi davranmıştı ve tek düşüncesi, meşru tek imparator olan Zenon’un onayıyla İtalya’yı yönetmektir. Bkz. John B. Bury, *Barbarların Avrupa’yı İstilas*, çev. İslam Kavas ve Yusuf Akbaba (İstanbul: Kronik Kitap, 2020), 120.

²⁶ Clovis’in vaftiz tarihi olarak 507 yılını ortaya atanlar da vardır. Tarihlendirme hususunda Tourslu Gregorius ile Vienneli Avitus’un (ö. 517 sonrası) aktardıklarını kıyaslayan bir çalışma için bkz. Danuta Shanzer, “Dating the Baptism of Clovis: The Bishop of Vienne vs the Bishop of Tours”, *Early Medieval Europe* 7, sy 1 (1998): 29-57.

²⁷ Gregorius Turonensis, *The History of the Franks*, çev. Lewis Thorpe (London: Penguin Books, 1974), 154.

²⁸ Christian Scholl, “Imitatio Imperii?: Elements of Imperial Rule in the Barbarian Successor States of the Roman West”, içinde *Transcultural Approaches to the Concept of Imperial Rule in the Middle Ages*, ed. Christian Scholl, Torben R. Gebhardt, ve Jan Clauß (Peter Lang AG, 2017), 24; Bury, *Barbarların Avrupa’yı İstilas*, 174.

Zenon tarafından 484 yılı için *consul* ilan edilmişti.²⁹ Gregorius'un Clovis'in giydiği taç için *diadema* kelimesini kullanması ilginçtir; çünkü eserinde *diademayı* yalnızca üç yerde kullanmıştır ve Clovis'in bahsi dışındaki diğer iki kullanım Doğu Roma İmparatorları II. Tiberius (578-582) ve Mauricius'un (582-602) tahta çıkmaları içindir.³⁰ Fakat sonraki Frank yazarlar, Gregorius'tan doğrudan kopyaladıkları durumlarda bile, *diadema* yerine altın taç (*corona aurea*) tabirini kullanmışlardır.³¹ Bu açıdan İmparator Anastasius'un gönderdiği bu hediye Clovis'e imparator unvanı değil "bağımlı krallık" statüsü vermektedir.³² Özetle belirtmek gerekir ki VI. yüzyıl Avrupalısının zihninde Konstantinopolis'teki İmparator en üstün otoriteydi ve Germen krallara yönettikleri topraklarda meşruiyeti sağlayacak unvanları o vermekteydi.

Erken Ortaçağ'ın en önemli Hristiyan alimlerinden olan Sevilalı Isidorus, *Etymologiae* isimli meşhur eserinde *imperator* kelimesinin askerî kökenine vurgu yapmaktadır. Buna göre "komuta etmek, yönetmek" anlamlarına gelen *imperare* fiilinden türeyen *imperator* unvanı generallerce uzun süre kullanılsa da senato, diğer kralların üzerinde bir makamı belirtmek için, bu unvanın sadece *Augustus Caesar* tarafından kullanılabileceği kararını vermiştir. Isidorus, Augustus'tan sonra gelen hükümdarların "o zamana kadar" (*hactenus*)³³ *imperator* unvanını kullanmaya devam ettiklerini belirtmiştir.³⁴ VII. yüzyılda imparator unvanını yalnızca Konstantinopolis'teki Doğu Roma İmparatoru'nun kullandığı göz önüne alındığında Avrupa'da Roma İmparatorluğu'nun doğuda devam ettiği anlayışının halen daha hâkim olduğu sonucu çıkartılabilir.

²⁹ Ralph W. Mathisen, "Clovis, Anastasius, and Political Status in 508 C.E.: The Frankish Aftermath of the Battle of Vouillé", içinde *The Battle of Vouillé, 507 CE: Where France Began*, ed. Ralph W. Mathisen ve Danuta Shanzer (Boston ; Berlin: Walter de Gruyter, 2012), 86.

³⁰ Mathisen, 94-95.

³¹ *Diadema* Doğu Roma İmparatorluğu'nda *dominus* (efendi, hükümdar) unvanıyla ifade edilen gücü sembolize ediyordu; Tanrı tarafından seçilen ve onun inayetiyle hüküm süren imparatorlara taç giyme törenlerinde, kökeni Büyük Constantinus'a dayanan bu taç Konstantinopolis Patriği tarafından giydiriliyordu. Bkz. A. E. R. Boak, "Imperial Coronation Ceremonies of the Fifth and Sixth Centuries", *Harvard Studies in Classical Philology* 30 (1919): 45-46. Bu bakımdan imparator dışında hiçbir yönetici *diadema* giyemezdi; Clovis gibi imparatora bağımlı krallar ancak *corona aurea* kullanabilirlerdi.

³² Mathisen, "Clovis, Anastasius, and Political Status in 508 C.E.", 102.

³³ Isidorus Hispalensis, "Isidore: Etymologiae IX", erişim 10 Nisan 2023, <https://www.thelatinlibrary.com/isidore/9.shtml>.

³⁴ Isidorus Hispalensis, 200.

Yukarıda değindiğimiz gibi, Erken Ortaçağ'da *imperare* fiili ve ona bağlı *imperium* (imparatorluk), *imperator* (imparator) gibi sözcükler sadece Doğu Roma İmparatorluğu'nu ve imparatorlarını işaret etmek için kullanılmıyordu. Mesela Bede'nin (ö. 735) VI. ve VII. yüzyıl Anglo-Sakson kralları veya Frankların dükü II. Pippin (687-714) için bu terimleri kullandığını görmekteyiz.³⁵ Burada aslında söz konusu olan, bağımlı halklara savaşla boyun eğdiren, kendilerine bağlı krallardan haraç, rehine ve asker alan bir Erken Ortaçağ siyasî teşekkülünün tanımlanmasıydı ve *imperium* başarılı krallıkları tanımlayabilecek en uygun ve yaygın kelimeydi.³⁶ Öyle ki, VIII. yüzyılın son çeyreğine geldiğimizde, Şarlman'ın Frank Krallığı'nın durmaksızın genişlemesi ve değişik halkların egemenlik altına alınması, saray mensuplarının yazışmalarında *imperium* terimini kullanmalarını kaçınılmaz kılıyordu ama bu herhangi bir imparatorluk unvanı anlamına gelmiyordu.³⁷ Nitekim Şarlman elde ettiği büyük ve rakipsiz güce karşın 800 yılına kadar kendisini imparator olarak adlandırmayacaktı.

2. Şarlman ve Batıdaki İmparatorluğun Kuruluşu

Batı Roma'nın dağılmasından sonra Avrupa'da pek çok Germen krallık kuruldu; hatta Ostrogotlar ve Lombardlar Papalığın da bulunduğu İtalya'yı ele geçirmeyi dahi başardı. Fakat bir papa tarafından ilk defa imparatorluk tacı giymeye muvaffak olanlar Franklar oldu. Bu sebeple Şarlman'ın imparator ilan edilmesinden önce Karolenjler

³⁵ Julia M. H. Smith, *Europe After Rome*, (New York: Oxford University Press, 2005), 274. "... *qui tertius quidem in regibus gentis Anglorum cunctis australibus eorum prouinciis, quae Humbrae fluuiio et contiguis ei terminis sequestrantur a borealibus, imperauit; sed primus omnium caeli regna conscendit.*" Bkz. Bede, "Historiam Ecclesiasticam Gentis Anglorum: Liber Secundus", The Latin Library, erişim 07 Kasım 2022, <http://www.thelatinlibrary.com/bede/bede2.shtml>; "*Qui cum illo aduenissent, erant autem numero XII, diuertentes ad Pippinum ducem Francorum, gratanter ab illo suscepti sunt; et quia nuper citeriorem Fresiam expulso inde Rathbedo rege ceperat, illo eos ad praedicandum misit; ipse quoque imperiali auctoritate iuuans ...*" Bkz. Bede, "Historiam Ecclesiasticam Gentis Anglorum: Liber Quintus", The Latin Library, erişim 07 Kasım 2022, <http://www.thelatinlibrary.com/bede/bede5.shtml>. Bede'nin mezkûr eserinin İngilizce çevirisinde "*imperiali auctoritate*" ibaresinin "royal authority" olarak çevrildiğini belirtmekte fayda var. Bkz. Bede, *The Ecclesiastical History of the English People*, çev. Judith McClure ve Roger Collins (Oxford: Oxford Paperbacks, 1999), 249. Bu eserin çevirmenlerinin "imperial" yerine "royal" terimini kullanmalarından, Bede'nin bu kelimayı Roma-varı bir imparatorluk anlamında kullanmadığı sonucu da çıkartılabilir. Ya da bu tercih çevirmenlerin çağdaş bakış açısıyla yaptıkları bir tercih de olabilir.

³⁶ Smith, *Europe After Rome*, 275-76.

³⁷ Roger Collins, *Early Medieval Europe: 300-1000* (Basingstoke London: Macmillan, 1991), 272.

Dönemi'nde Frankların nasıl güç kazandıklarına ve Papalık-Frank ortaklığına kısaca değinmek faydalı olacaktır.

Yukarıda bahsi geçen Clovis'in kurucusu olduğu Merovenj Hanedanlığı tarafından (V. yüzyılın ortaları – 751) yönetilen Franklarda VII. yüzyılın sonlarına doğru kralların ülke yönetimine karışmadığı “tembel krallar” (*rois fainéants*) dönemi başlamış, ülkeyi onlar adına fiilen güçlü aristokrat aileler arasından seçilen *maior domus*lar (saray nazırları) yönetmeye başlamıştı. 732 yılındaki Tours savaşında Endülüs Müslümanlarını mağlup eden Carolus Martellus (Charles Martel, ö. 741) de saray nazırlarından biriydi; 717 yılında bu göreve geldi ve 725'te bütün Frankları yönetimi altında topladı. Merovenj Kralı IV. Theoderic'in (721-737) ölümünden sonra Frank tahtı boş kalmasına karşın Charles Martel, 741'e kadar Krallığı *de facto* yönetti. Ölümünün ardından oğulları Carloman ve Pepin 743 yılında III. Childeric'i (743-751) kukla kral olarak başa geçirdiler ve onun adına ülkeyi yönetmeye devam ettiler. Carloman'ın çekilmesi sonrası yönetimde yalnız kalan “Kısa” Pepin bizzat kral olmak istiyordu fakat bunu gerçekleştirebilmesi için önce iki buçuk asırlık Merovenj Hanedanlığına karşı meşruiyet kazanması gerekiyordu. Başlı İtalya'da hâkimiyet kuran Lombardlar ile dertte olan Papa Zacharias (ö. 752) ona aradığını vermeye hazırды; Kısa Pepin'in yardımları karşılığında Papa 751 yılında onu Frankların Kralı ilan etti. Üç yıl sonra bu sefer Papa II. Stephanus (ö. 757), Frank topraklarına gelerek daha ayrıntılı bir törenle hem Pepin'i hem de oğulları Carloman ile Charles'ı (Şarlman) kutsadı ve müstakbel Frank krallarının bu aileden seçilmesi gerektiğini ilan etti.³⁸ Böylece adını Charles Martel'den alan Karolenj Hanedanı kurulmuş ve Papalık ile Frankların Şarlman döneminde zirveyi görecektir ittifakı başlamış oldu; Papalığın güvenlik için Franklara, Karolenjlerin de meşruiyet için Papa'ya ihtiyaçları vardı.³⁹ “Kral” Kısa Pepin (751-768) İtalya'ya indi, Papalık topraklarını işgal eden Lombard Kralı Aistulf'u (749-756) yenilgiye uğrattı ve Roma ve Ravenna'yı da içine alan bölgeyi ele geçirerek Papa'ya bağışladı. “Pepin Bağışı” olarak da bilinen bu hadiseden sonra Papa'nın hüküm sürdüğü, “Papalık Devletleri” olarak bilinen siyasî teşekkül 756 yılında tarih sahnesine çıkmış oldu.

³⁸ Paul Fouracre, “Frankish Gaul to 814”, içinde *The New Cambridge Medieval History*, ed. Rosamond McKitterick, c. 2 (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 98.

³⁹ Chris Wickham, *The Inheritance of Rome: A History of Europe from 400 to 1000* (London: Penguin Books, 2010), 377.

Kısa Pepin 768’de hayata gözlerini yumduğunda oğullarına çok güçlü bir Frank Krallığı bıraktı. Charles ve Carloman ortak hükümdar olarak toprakları aralarında paylaştılar; kuzey topraklarını Charles, güney topraklarını Carloman aldı. 771’de Carloman “doğal nedenlerle” öldü⁴⁰ ve böylece Şarlman tek başına bütün Frank topraklarının hâkimi oldu. Şarlman’ın ilk icraatı Roma İmparatorluğu’nun kalbi Akdeniz’e inmek yerine kuzeye, pagan Saksonlara sefer düzenlemek oldu. Henri Pirenne bunu Frankların Merovenjler döneminde baskın olan Roma mirasından uzaklaşması ve Germen etkisinin ağırlık kazanmasıyla açıklamaktadır; öyle ki Şarlman’ın daha sonra İtalya’daki Lombardlara ve Hispania’daki Müslümanlara karşı sefer düzenlemesinin Akdeniz’i ele geçirmekle değil, birtakım siyasî nedenlerle ve sınır güvenliğini sağlamakla ilgisi vardı.⁴¹ Pirenne’in bu tespitinde haklılık payı olmakla birlikte Şarlman için Roma İmparatorluğu mirası hiçbir zaman arka planda kalmamıştı; aşağıda değinileceği üzere o 800 yılından önce de Roma’nın Avrupa’daki topraklarına sahip olmakla övünüyordu. Fakat kendisine sadık soyluları ödüllendirmek ve yeni askerî seferlere kaynak sağlamak için Şarlman’ın altına ve gümüşe ihtiyacı vardı ve bunları Saksonya topraklarından bolca sağlayabildi.⁴²

Şarlman’ın imparatorluk yolunda en önemli dönüm noktalarından biri onun 774 yılındaki İtalya Seferi’ydi. Hristiyan olmalarına karşın Papalık mülklerini yağmalamaktan geri durmayan Lombardlara karşı Papa I. Hadrianus (ö. 795) çözüm için Frank Kralı’na başvurdu. Bunun üzerine Şarlman sadece Lombard Kralı Desiderius’u (756-774) mağlup etmekle kalmadı, tacını ele geçirip Lombard Krallığı’na son verdi ve Lombardların (İtalya) Kralı oldu; bu şekilde “Batı Hristiyanlığının koruyucusu” olarak Papalık siyasetine daha fazla müdahil olmaya ve Doğu Roma İmparatorluğu ile doğrudan ilişki (ve çatışma) içerisine girmeye başladı.⁴³

⁴⁰ Einhardus, *Charlemagne’s Courtier: The Complete Einhard*, çev. Paul Edward Dutton (Peterborough, Ontario ; Orchard Park, NY: Broadview Press, 1998), 18.

⁴¹ Henri Pirenne, *Ortaçağ Kentleri: Kökenleri ve Ticaretin Canlanması*, çev. Şadan Karadeniz (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005), 28-29.

⁴² Matthias Becher, *Karl der Große* (München: C. H. Beck, 1999), 51-52.

⁴³ Fouracre, “Frankish Gaul to 814”, 102. “Lombardları yere sermek suretiyle Şarlman, Bizans’ın bir türlü başa çıkamadığı ve bu sebeple Roma’daki bütün itibar ve nüfuzunu kaybettiği bir görevi başarıyla ifa etmiş idi.” Bkz. Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2015), 170.

Frankların Papalık ile olan ilişkilerinin yanında Doğu Roma İmparatorluğu ile ilişkileri de Şarlman'ın imparatorluğuna giden yolda önemli ipuçları barındırmaktadır. Bir önceki bölümden de hatırlanacağı üzere, Batı Roma'nın dağılmasından sonra uzun bir süre Konstantinopolis'teki imparatorun üstünlüğü Avrupa'daki krallıklar tarafından yadsınmamıştı. Fakat Şarlman, Kıta Avrupası'nın önemli bir kısmını ele geçirdiği VIII. yüzyılın sonlarında elde ettiği gücün de farkında olarak, kendini Doğu Roma imparatoruyla denk görmeye başladı. Örneğin taç giyme töreninden sekiz yıl önce, 792'de Şarlman'ın emriyle hazırlanan *Libri Karolini*'de⁴⁴ Şarlman “*regis Francorum, Gallias, Germaniam Italiamque*” (Frankların, Galya'nın, Germania'nın ve İtalya'nın hükümdarı) olarak sunulmuştu.⁴⁵ Bu eser, o sıralar tahta oğlu Doğu Roma İmparatoru VI. Constantinus (780-797) adına vekâlet eden Irene'in çağrısıyla 787'de toplanan II. İznik Konsili'nde alınan kararları eleştirmek için kaleme alınmıştı.⁴⁶ Şarlman yönettiği toprakları bir bir sıralayarak Roma İmparatorluğu'nun en ihtişamlı dönemine gönderme yapıyor ve gelenek gereği bir Romalı olduğunu iddia ediyordu; her ne kadar kendisi için henüz imparatorluk iddia etmese de eserde Doğu Roma imparatorlarından da *rex* (kral) olarak bahsedilmesi⁴⁷ Şarlman'ın başka hükümdarların imparatorluklarını da kabul etmediği anlamına geliyordu.⁴⁸

Şarlman İtalya'da kazandığı başarılarından sonra Endülüs'e yöneldi; Emevî yönetimin-den memnun olmayan bir grup Müslüman muhalif onu çağırmıştı. Sarakusta'ya yürüy-en Şarlman, kentin Müslüman valisinin karar değiştirmesi sonucu şehre giremedi ve geri dönmek durumunda kaldı; dönüş yolunda Müslümanların ve Baskların saldırıları sonrası ciddi kayıplar verdi. 787 yılında Bavyera'yı ele geçiren Şarlman 795 ve 796 yıllarında Pannonia'ya başarılı seferler düzenleyip Avarları mağlup etti. Saksonları

⁴⁴ Yazarının kim olduğu kesin değildir. Theodulfus Aurelianensis'in (ö. 821?) kaleminden çıktığını öne süren çalışma için bkz. Ann Freeman, “Theodulf of Orleans and the Libri Carolini”, *Speculum* 32, sy 4 (1957): 663-705. Wallach ise bu eserin yazarının Alcuin olduğunu öne sürmektedir. Bkz. Luitpold Wallach, “Alcuin's Authorship of the Libri Carolini: Theodulfian Fictions and Elective Affinities”, ed. Antony Augoustakis ve Barbara Wallach, *Illinois Classical Studies* 42, sy 2 (2017): 279-317.

⁴⁵ *Opus Caroli Regis Contra Synodum*, ed. Ann Freeman (Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1998), 97.

⁴⁶ İkonoklazmı mahkûm eden bu Konsil'in kararları Şarlman'ın ilâhiyatçıları tarafından, piskoposların tasvirlerle tapınmaktan bahsettikleri şeklinde yanlış tercüme edilmişti. Bkz. Francis Dvornik, *Konsiller Tarihi: İznik'ten II. Vatikan'a*, çev. Soeur Jean Marie O. P. ve Mehmet Aydın (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2019), 30.

⁴⁷ Örn. “*rex eorum [V.] Constantinus*” (onların kralı [V.] Constantinus). Bkz. *Opus Caroli Regis Contra Synodum*, 99.

⁴⁸ Folz, *The Concept of Empire in Western Europe*, 19-20.

kontrol altına alması ise 804 yılını buldu; bu süreç esnasında ve özellikle Saksonya'nın ele geçirilmesinden sonra Saksonların paganlıktan Hristiyanlığa zorla geçirilmesi politikası uygulandı.⁴⁹

Batı Roma İmparatorluğu'nun Kıta Avrupası'nda yer alan topraklarının önemli bir kısmını krallığı altında birleştiren Şarlman için "imparatorluk" söylemleri 25 Aralık 800 tarihindeki törenle birlikte bir anda ortaya çıkmadı. Günümüzde Britanya adasında bulunan York'ta dünyaya gelmesine karşın VIII. yüzyılın sonlarına doğru Şarlman'ın sarayında görev alan ve "Karolenj Rönesansı"nın mimarlarından biri olarak kabul edilen Alcuin'in (ö. 804) 799 ve 800 yılında yazdığı mektuplar, Şarlman'ın imparator ilan edilmesinden önce fikri mânâda adeta bir hazırlık sürecinin izlerini taşımaktadır; bu mektuplarında Alcuin Şarlman'ın "imparatorluğu"nu Roma İmparatorluğu ile birleştirirken Şarlman'a da imparatorları anımsatan unvanlar ile seslenmiştir.⁵⁰ Şarlman'ın yönetim merkezi olan Aachen çağdaş bir şair tarafından, Şarlman henüz imparator ilan edilmeden önce, "İkinci Bir Roma" olarak görülüyordu.⁵¹ Buradaki Roma vurgusundan, Erken Ortaçağ düşüncesinde imparatorluğun halen Roma ile özdeşleştiği sonucu çıkartılabilir.⁵² Ayrıca Aachen'a üçüncü değil de "İkinci Roma" yakıştırması yapmak, Konstantinopolis'i görmezden gelmek anlamına gelebilir ki zaten çok geçmeden oradaki imparatorluğun karşısında yeni (ama kadim Roma İmparatorluğu ile ilişkilendirilmeye çalışılan) bir imparatorluk ortaya çıkacaktı. Fakat Şarlman'ın 792 yılında yapımını başlattığı Aachen'daki şapelin ilham kaynağının, İmparator II. Iustinus'un (565-578) Konstantinopolis'teki Büyük Saray için yaptırdığı *Hrisotriklinos* (Altın Kabul Odası) olmasını da ayrıca belirtmek gerekir; Şarlman'ın mimarlarının Roma, Ravenna, Milano ve Trier'deki eski imparatorluk yapılarını inceledikleri bilindiği halde

⁴⁹ Sakson savaşlarının uzun sürme nedenlerinden biri zorla din değiştirme uygulamalarıydı; yaklaşık 32 yıl boyunca Saksonlar bu baskıya karşı isyan ettiler ve Şarlman'ı toplamda 18 kez Saksonya'ya sefer yapmaya zorladılar. Saksonlara karşı uygulanan din değiştirme politikasından ders alan Franklar Avarlara karşı daha ılımlı bir din değiştirme politikası izleyeceklerdi. Bkz. Jennifer R. Davis, *Charlemagne's Practice of Empire* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 413-14.

⁵⁰ Folz, *The Concept of Empire in Western Europe*, 18.

⁵¹ *Poetae Latini aevi Carolini*, ed. Ernst Dümmler, c. 1 (Berlin: Weidmann, 1881), 368.

⁵² Smith, *Europe After Rome*, 268.

model olarak bu yapının tercih edilmesi “Yeni Roma”ya bir öykünmeyi de işaret etmektedir.⁵³ Dönemin bir diğer tanığı olan Frank şair Moduinus’un (ö. 840/3) *Ecloga*’sında Şarlman ile birlikte eski çağ uygarlığının geri döndüğü ve Altın Roma’nın yeniden doğduğu belirtilmektedir.⁵⁴ Şairin burada vurguladığı husus, Antik Roma’nın ifadelerinin, fikirlerinin ve değerlerinin güçlü Frank Krallığı’nın ihtişamlı retoriğine dönüşmesidir.⁵⁵

Fakat Şarlman’ın aklında imparator olmak gibi bir hedefin olmadığı, Batı’da elde ettiği gücün kendisine yettiği ve bu tarz bir unvanın ona daha fazlasını katamayacağını düşündüğü iddia edilebilir.⁵⁶ Köln’de bulunan bir el yazmasının 798 yılına dair kaydında “*missi uenerunt de Grecia ut traderent ei imperium*” (Greica’dan [Doğu Roma İmparatorluğu] imparatorluğu ona [Şarlman] devretmek için elçiler geldiler) şeklinde bir cümle geçmektedir;⁵⁷ eğer bu kayıt doğruysa⁵⁸ Şarlman’ın bu teklifi geri çevirmesi imparator unvanına olan bakış açısını göstermektedir.

Şarlman’ın Roma İmparatoru unvanını kullanmaya başlamasıyla sonuçlanacak 800 yılındaki Roma Seferi’nin sebebi Papa III. Leo’nun şehirde tehdit altında olmasıydı;⁵⁹ Papa çareyi tıpkı selefleri gibi Frank Kralı’ndan yardım istemekte buldu ve 799 yılında Paderborn’da Şarlman’a sığındı.⁶⁰ Şarlman önce bir askerî birlikle III. Leo’yu

⁵³ John Beckwith, *Early Medieval Art: Carolingian, Ottonian, Romanesque* (New York: Thames and Hudson, 1985), 11.

⁵⁴ “*Proscipit alta novae Romae meus arce Palemon, Cuncta suo imperio consistere regna triumpho, Rursus in antiquos mutataque secula mores. Aurea Roma iterum renovata renascitur orbi!*” Bkz. *Poetry of the Carolingian Renaissance*, ed. Peter Godman (Norman: University of Oklahoma Press, 1985), 192.

⁵⁵ Smith, *Europe After Rome*, 273.

⁵⁶ Folz, *The Concept of Empire in Western Europe*, 20.

⁵⁷ Akt. Heinz Löwe, “Eine Kölner Notiz zum Kaisertum Karls des Großen”, *Rheinische Vierteljahrsblätter*, sy 14 (1949): 7.

⁵⁸ *Annales regni Francorum*’un 798 yılı kaydında İmparatoriçe Irene’in Şarlman’a gönderdiği elçilik heyetinden bahsedilmektedir; fakat bu heyetin amacı imparatorluğu devretmek değil, barışı tesis etmektir. Bkz. *Carolingian Chronicles: Royal Frankish Annals and Nithard’s Histories*, çev. Bernhard W. Scholz ve Barbara Rogers (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1970), 76. Zaten Irene’in türlü zorluklarla ele geçirdiği tahtı kendi elleriyle Şarlman’a vermek istemesi pek mantıklı gözükmemektedir. Köln’deki el yazmasında geçen ibareler eğer doğruysa bu, Doğu Roma tahtında bir kadının olmasından rahatsız olanların işi olabilir.

⁵⁹ Leo’nun Papa seçilmesi özellikle selefi Hadrianus’un yakınları tarafından hoş karşılanmadı; bu yakınlar Papalık’ta da görev alıyorlardı ve soylu geçmişi olmayan Leo’yu bu görev için zayıf buluyorlardı. 25 Nisan 799 tarihinde muhaliflerin tuttuğu bir grup Leo’ya saldırdı ve onu darp ettikten sonra bir manastır hücrelerine kapattı. Leo’yu bu hücrelerden kurtaranlar iki Frank kontu oldu. Bkz. Friedrich Heer, *Charlemagne and His World* (New York: Macmillan, 1975), 140.

⁶⁰ Einhardus, *Charlemagne’s Courtier*, 33.

Roma'ya geri gönderdi, ardından kendisi ordusuyla şehre giriş yaptı ve düzeni sağladı. 25 Aralık sabahında, yani Noel'de, Roma'daki Aziz Petrus Kilisesi'nde diz çöküp dua eden Şarlman'ın yanına gelen Papa, Frank kralının başına altın bir taç yerleştirdi ve onu “*imperator et augustus*” ilan etti.⁶¹ Şarlman'ın maiyetinde bir alim olan Einhardus (ö. 840), eseri *Vita Karoli Magni*'de (Büyük Charles'ın Yaşamı) “... eğer o (Şarlman) Papa'nın planını önceden bilseydi, önemli bir bayram olmasına rağmen o gün kiliseye adımını atmazdı” demektedir;⁶² bu kayıt araştırmacıları, törenin Şarlman'ın nihaî amacı mı yoksa Papa'nın inisiyatifi mi olduğu konusunda ikiye bölmüştür. Benedikten keşişi Notker de (ö. 912), IX. yüzyılın sonlarına doğru yazdığı *Gesta Karoli Magni* (Büyük Charles'ın İşleri) adlı eserinde Şarlman'ın, Tanrı'nın iradesiyle gerçekleştiğine inandığı bu görevi doğal olarak reddetmediğini ama “Greklerin” kıskançlığa kapılacaklarını ve Frank Krallığı'na karşı komplo kuracaklarını düşündüğü için memnuniyetle de kabul etmediğini belirtmektedir.⁶³

Törenin III. Leo tarafından organize edildiğini ve Şarlman'ın tacı neredeyse pasif bir şekilde kabul ettiğini savunanlardan biri olan Le Goff, Papa'nın Batı'da imparatorluğun yeniden canlandırılmasında üç çıkarının bulunduğunu belirtmektedir: Roma'daki düşmanlarına karşı herkes tarafından kabul edilen bir otorite, yani imparator tarafından tanınmak; dünyevî Papalık devletinin tüm krallardan üstün bir kral tarafından onaylanmasını sağlamak ve Şarlman'ı tüm Hristiyan dünyasının imparatoru yaparak Roma Kilisesi'nin diğer kiliselere karşı üstünlüğünü kabul ettirmek.⁶⁴ Bu törenin Papalığa önemli getirileri olduğu açıktır; fakat kendi şehrinde dahi sorunları olan ve ancak Şarlman'ın yardımıyla makamına geri dönebilen III. Leo'nun, kendisini Hristiyan dünyasının en büyük hükümdarı olarak gören ve hatta bu konuda Doğu Roma İmparatoru'na meydan okumaktan çekinmeyen Şarlman ile istişare etmeden böyle bir işe kalkışması

⁶¹ Bu tören Doğu Roma taç giyme törenlerine uygun bir biçimde yapılmıştı. Bkz. Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, 172.

⁶² Einhardus, *Charlemagne's Courtier*, 33.

⁶³ *Charlemagne and Louis the Pious: The Lives by Einhard, Notker, Ermoldus, Thegan, and the Astronomer*, ed. ve çev. Thomas F. X. Noble (University Park, Pa: Pennsylvania State University Press, 2009), 82.

⁶⁴ Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, 57.

da pek olağan görünmemektedir.⁶⁵ Keza oldukça genişleyen krallığı yönetme yollarının Şarlman'ın sarayında uzun yıllar boyunca tartışıldığını, imparatorluk tacından sonra Şarlman'ın idaresinde önemli bir değişiklik olmadığını çünkü 789-790'dan beri krallığını bir imparator gibi yönettiğini öne süren Davis'e göre 800 yılındaki tören on yıldan beri süregelen bu yönetsel değişikliklerin sonuçlarından biri olarak dikkatlice planlanmıştı.⁶⁶ Fouracre ise, pek çok halkın hükümdarı olarak Şarlman'ın bu emsalsiz itibarına uygun bir unvan edinme düşüncesinin anormal bir istek olmayacağını öne sürmektedir.⁶⁷

Annales regni Francorum'da Şarlman'ın Roma'ya girmeden hemen önce Papa ile Roma yakınlarındaki Mentana'da buluşup birlikte yemek yediklerinden bahsedilmektedir;⁶⁸ bu buluşmada bir yol haritası çizilmiş olabileceği ihtimalini bir kenara bırakmamak gerekir.⁶⁹ Mentana Roma imparatorlarının şehre resmi giriş yaptığı yerd; Papa'nın Şarlman'ı karşılamak için Roma'nın dışına çıkması da önceden plan yapıldığının bir işaretiydi.⁷⁰ Ayrıca *Annales Laureshamenses*'e göre, törenden bir süre önce toplanan ve Şarlman'ın da katıldığı bir konsilde Doğu Roma tahtında bir kadının oturmasından ötürü "Greklerin" imparator unvanını bıraktıkları ve bu unvanın Frankların Kralı Şarlman'a verilmesi gerektiği vurgulanmış, Şarlman ise bu isteğe itiraz etmeyecek imparatorluk unvanını "alçakgönüllülükle" kabul etmişti.⁷¹ Onun "*prestij, güç ve Kitab-ı Mukaddes'teki krallara atfedilen sembolizm havasıyla çevrelenmesinin*" nedeni iyi bir Hristiyan olmasıydı; o daha 794'teki Frankfurt Konsili'nde *rex et sacerdos*

⁶⁵ III. Leo 795 yılında Papalık makamına seçildiğinde Şarlman onu bir mektupla tebrik etmiş ve aynı mektupta yapması gerekenleri sıralamıştı. Heer'e göre Şarlman kendisini Papa'nın da üstünde görüyordu. Bkz. Heer, *Charlemagne and His World*, 140.

⁶⁶ Davis, *Charlemagne's Practice of Empire*, 361-64.

⁶⁷ Fouracre, "Frankish Gaul to 814", 105. Mayr-Harting de benzer olarak, Şarlman'ın 800'deki imparatorluk törenine ihtiyacı olduğunu çünkü imparatorluğun, Saksonları yendikten sonra Sakson aristokrasisi üzerindeki egemenliğinin kabul görebileceği tek sistem olduğunu ileri sürmektedir. Bkz. Henry Mayr-Harting, "Charlemagne, the Saxons, and the Imperial Coronation of 800", *The English Historical Review* 111, sy 444 (1996): 1113.

⁶⁸ *Carolingian Chronicles*, 80.

⁶⁹ Noble da Şarlman'ın törenden önce Roma'da yaklaşık dört hafta geçirdiğini ve bu süre içerisinde Roma'nın ileri gelenleri ile birtakım görüşmeler yapmış olabileceğinin göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz. Thomas F. X Noble, *The Republic of St. Peter: The Birth of the Papal State, 680-825* (Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 1991), 294-95. Collins işi bir adım daha geriye götürerek III. Leo'nun Paderborn'da Şarlman'ı ziyareti sırasında imparatorluk fikrinin konuşulmuş olabileceğini söylemektedir. Bkz. Roger Collins, *Charlemagne* (Basingstoke: Macmillan, 1998), 144.

⁷⁰ Collins, *Charlemagne*, 145.

⁷¹ Akt. Brian Tierney, *The Crisis of Church & State 1050-1300* (New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1964), 22.

(kral ve rahip) olarak alkışlanmıştı.⁷² Papalığın koruyucusu olarak Hristiyan dünyasının çıkarlarını savunmak Şarlman'ın göreviydi ve o Roma'dakiler için imparatorluk vazifesine en uygun aday konumundaydı.

Papaların yaşamını anlatan *Liber Pontificalis*'in (Papaların Kitabı) III. Leo bölümünde tören şu şekilde aktarılmıştır:

“Daha sonra Rabbimiz İsa Mesih'in doğum günü geldiğinde, hepsi tekrar Aziz Petrus'ta toplandı. Sonra muhterem ve cömert Papa onu kendi elleriyle değerli bir taçla taçlandırdı; ve Tanrı'nın ve cennetin krallığının anahtar taşıyıcısı Aziz Petrus'un emriyle kutsal Roma Kilisesi'ni ve onun vekilini ne denli savunduğunu ve ne kadar çok sevdiğini gören tüm sadık Romalılar, hep bir ağızdan yüksek sesle haykırdılar: ‘Tanrı tarafından taçlandırılan dindar Augustus, büyük ve barışçıl İmparator Charles’a, yaşam ve zafer!’ Bu, Aziz Petrus'un kutsal ‘confessio’sunun önünde pek çok azizin yakarmasıyla üç kez söylendi; ve (Şarlman) hepsi tarafından Romalıların İmparatoru ilan edildi.”⁷³

Anonim *Annales regni Francorum*'da (Frank Krallığı Yıllıkları) ise vurgu Şarlman'ın geride bıraktığı ve yerine aldığı unvanlar üzerindedir:

“Noel'in en kutsal gününde kral ayine katılmak için, kutsanmış havari Petrus'un mezarı önünde duadan kalktığı esnada Papa Leo başına bir taç koydu ve o (Şarlman) tüm Roma halkı tarafından selamlandı: ‘Tanrı tarafından taçlandırılan, Romalıların büyük ve barışçıl imparatoru Augustus Charles’a, yaşam ve zafer!’ Bu tezahüratlardan sonra Papa ona eski imparatorlar gibi hitap etti. Patricius adı terk edildi ve ona imperator ve augustus adı verildi.”⁷⁴

Şarlman'a yakın bir saray mensubu olan Einhardus'un kaleme aldığı *Vita Karoli Magni* ile manastırlarda yazılan *Annales* ve *Liber Pontificalis* arasındaki anlatı farkı bize bazı ipuçları vermektedir. Yukarıda zikredildiği üzere Şarlman'ın, Papa'nın böyle bir törenle ona taç giydirmesinin ardındaki niyetten haberdar olmaması akla pek yatkın gelmemektedir. Fakat törenin oluş şekli onu rahatsız etmiş olabilir; çünkü daha önce hiçbir Papa bir imparatora taç giydirmemişti. Bu yeni usul Papalığı “imparatorluğu lütfeden” bir role sokuyordu ve Şarlman hiç şüphesiz gücünün paylaşılmasını istemiyordu.⁷⁵ İmparatorlukta Papalığın önemini vurgulayanlar açısından Papa III. Leo im-

⁷² Folz, *The Concept of Empire in Western Europe*, 17.

⁷³ *The Lives of the Eighth-Century Popes (Liber Pontificalis): The Ancient Biographies of Nine Popes from AD 715 to AD 817*, çev. Raymond Davis (Liverpool: Liverpool University Press, 2007), 187-88.

⁷⁴ *Carolingian Chronicles*, 81.

⁷⁵ James Muldoon, *Empire and Order: The Concept of Empire, 800-1800* (London: Palgrave MacMillan, 2016), 66.

paratorluğu doğudan batıya taşımıştı; bu da *translatio imperii* düşüncesinde imparatoru Kilise'nin altında bir konuma sokuyordu.⁷⁶ Bu duruma karşılık Şarlman, ölümünden önce 813 yılında oğlu "Dindar" Louis için Aachen'da bir taç giyme töreni organize edecekti; bunun anlamı bir Karolenj imparatorunun Papa ve Romalılar tarafından değil ancak Tanrı ve Franklar tarafından taçlandırılabilceği düşüncesi idi.⁷⁷ Einhardus "bilseydi o gün kiliseye girmezdi" derken Şarlman'ın, yüksek ihtimalle yakından şahit olduğu bu memnuniyetsizliğine bir vurgu yapmaktaydı.⁷⁸ Ama Einhardus Şarlman'ın törenini, Şarlman'dan 162 yıl sonra imparator olan I. Otto'nun taç giyme törenine eseri *Res Gestae Saxonicae*'da yer vermeyen Widukind'in (ö. 973 sonrası) yaptığı gibi görmezden gelmedi; bu da onun, Roma İmparatoru unvanının Şarlman'ın hayatında önemli bir kazanım olduğunun farkında olduğu anlamına gelmektedir.⁷⁹ Bu kazanım Antik Roma'yı canlandırma gibi romantik bir idealden ziyade ele geçirilen geniş topraklar ve bu topraklarda yaşayan çeşitli etnik kökenlere sahip halkların üzerinde meşru bir otorite kurmak gibi daha pratik bir amaçtan ileri gelmekteydi.⁸⁰

Muldoon'a göre Şarlman'ın 800'deki taç giyme töreni Franklar, Papalık ve Doğu Roma açısından farklı anlamlara gelmektedir. Franklar açısından bu tören Şarlman'ın önemini yansıtmaktadır ve fetihleriyle Avrupa'yı büyük oranda birleştirmesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Papa III. Leo'ya göre bu tören Şarlman'ı sadece papalığın koruyucusu yapmaktaydı. Doğu Roma İmparatoru'na göre ise Şarlman'ın taç giymesi, Batı Roma'nın dağılmasından sonra önemini yitiren "bir imparatorluk ve bir imparator ya da iki imparatorluk ve iki imparator" tartışmasını gündeme getirdi; ayrıca

⁷⁶ Muldoon, 15.

⁷⁷ Noble, *The Republic of St. Peter*, 297. Hem Einhardus hem de *Annales regni Francorum*, tacı (*diadema*) Louis'nin başına yerleştirenin babası Şarlman olduğunu söylemektedir. Bkz. Einhardus, *Charlemagne's Courtier*, 35; *Carolingian Chronicles*, 95. Bu ritüel imparatorluğun Frank karakterini ortaya çıkarmıştı. Bkz. Folz, *The Concept of Empire in Western Europe*, 25.

⁷⁸ Einhardus eserinin giriş kısmında olaylara bizzat tanık olduğunu ve kimsenin ondan daha doğru yazamayacağını iddia etmektedir. Bkz. Einhardus, *Charlemagne's Courtier*, 15.

⁷⁹ Chris Wickham İmparatorluk unvanının öneminin abartılmaması gerektiğini, Şarlman'ın zaten öncesinde elde ettiği askerî başarılar sebebiyle Batı Avrupa çapında bir hâkimiyet kurduğunu, bu törenin sadece onu onurlandırma amacı taşıdığını iddia etmektedir. Bkz. Wickham, *The Inheritance of Rome*, 382.

⁸⁰ Collins, *Charlemagne*, 148.

Şarlman'ın imparatorluğu ile Augustus ve Constantinus'un imparatorluğu arasında devamlılık ilişkisi sorunu da mevcuttu.⁸¹ Fakat Franklar Şarlman'ın 800 yılında Papa III. Leo'nun elinden Roma İmparatoru tacını giymesi ile iktidarın Doğu Roma'dan kendilerine geçtiğine inandılar. Çünkü o dönemde Doğu Roma İmparatorluğu'nun tahtında bir kadın, Irene (797-802) vardı; bunun kadim Frank yasaları çerçevesindeki anlamı Roma tahtının boş olduğuydu⁸² ve Şarlman taç giyerek boşa kalan tahta oturmuştu.⁸³ Fakat Şarlman kendisini Doğu Roma İmparatorlarının halefi ya da onlardan iktidarı alan bir imparator olarak değil, tıpkı III. yüzyıldan itibaren Roma İmparatorluğu'nda gördüğümüz biçimde onların eşiti olarak görüyordu ve bunun Konstantinopolis'teki imparatorlarca da tanınması için on iki yıl boyunca uğraştı.⁸⁴ Doğu Roma kaynaklarına göre bu süreçte Şarlman Irene'ye evlilik teklifi dahi götürdü ki Irene kısa bir süre sonra I. Nikephoros (802-811) tarafından darbeye tahttan indirilmeseydi bu teklifi kabul etme eğilimindeydi.⁸⁵

Şarlman'ın kullandığı unvanlar açısından iki tarihi dönüm noktası olarak değerlendirmek gerekir; 774 yılında Lombard Krallığı'na son vermeden önceki resmî belgelerde “*Carolus (Karolus) gratia dei rex Francorum vir inluster (illuster)*”⁸⁶ (Tanrı'nın lütfu, şanlı adam, Frankların Kralı Charles) unvanlarını kullanırken 774 yılından sonra, Papa'nın ona *patricius* unvanını vermesinin de etkisiyle,⁸⁷ “*Carolus gratia dei rex*

⁸¹ Muldoon, *Empire and Order*, 15. Muldoon bunu Augustus açısından batıdaki imparatorluğun artık *Imperium Romanum* (Roma İmparatorluğu) değil *Imperium Christianum* (Hristiyan İmparatorluğu) olmasıyla açıklamaktadır. Bkz. Muldoon, 29-30. Constantinus'un imparatorluğu ise doğuda devam ediyordu.

⁸² Lat. *Rex Salica*. “Ancak Salic arazisi (terra Salica) ile ilgili olarak, bir kadın için hiçbir pay veya miras yoktur, tüm arazi kardeş olan erkek cinsiyet üyelerine aittir.” Bkz. *The Laws of the Salian Franks*, çev. Katherine F. Drew (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1991), 122. Krallık mirası da bu kurala göre ele alınmış ve kadınların hükümdar olması yasaya aykırı sayılmıştı.

⁸³ Heinrich Fichtenau, *The Carolingian Empire: The Age of Charlemagne*, çev. Peter Munz (New York: Harper & Row, 1964), 74. Doğu Romalılar iktidarın Batı'ya devredildiği iddiasına karşı koymak için kendi *translatio imperii* teorilerini geliştirdiler. Bkz. Muldoon, *Empire and Order*, 50. Ancak 813 yılında Doğu Roma İmparatoru I. Mihail (811-813) ile yapılan bir anlaşmada Şarlman *imperator Francorum* (Frankların imparatoru) olarak adlandırıldı ve böylece 800 yılındaki tören bir nevi meşruiyet kazanmış oldu. Bkz. Latowsky, *Emperor of the World*, 34.

⁸⁴ Noble, *The Republic of St. Peter*, 296-97.

⁸⁵ Theophanes, *The Chronicle of Theophanes Confessor: Byzantine and Near Eastern History, A.D. 284 - 813*, çev. Cyril A. Mango ve Roger Scott (Oxford: Clarendon Press, 1997), 654-55.

⁸⁶ *Diplomatum Karolinorum. Pippini, Carlomanni, Caroli Magni Diplomata*, ed. Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde, c. 1 (Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1906), 81 vd.

⁸⁷ VIII. yüzyılda *patricius*, Frank krallarının İtalya'daki siyasî ve askerî yükümlülüklerini ifade eden bir unvandı. Şarlman'dan önce babası Kısa Pepin'e de Papa II. Stephanus tarafından bu unvan verilmişti. Bkz. Fichtenau, *The Carolingian Empire*, 18.

Francorum et Longobardorum atque patricius Romanorum”⁸⁸ (Tanrı’nın lütfu, Frankların ve Lombardların Kralı ve Romalıların *patriciusu*) unvanlarını kullanmaya başlamıştı. İmparator ilan edilmesinin üzerinden yaklaşık beş ay geçtikten sonra ise Şarlman’ın unvanları son şeklini aldı. 29 Mayıs 801 tarihli bir beratında sıralanan unvanları Şarlman, ufak değişiklikler dışında, ölene kadar kullandı: “*Karolus serenissimus augustus a deo coronatus magnus pacificus imperator Romanum gubernans imperium, qui et per misericordiam dei rex Francorum atque Langobardorum*”⁸⁹ (Charles, en yüce augustus, Tanrı tarafından taçlandırılan, büyük ve barışçıl imparator, Roma İmparatorluğu’nu yöneten, ve Tanrı’nın inayetiyle Frankların ve Lombardların kralı). Bu unvanlardan başlıca dikkat çeken *a deo coronatus* (Tanrı tarafından taçlandırılan); Şarlman kendisine tacın Tanrı tarafından Papa aracılığı ile takıldığını bu şekilde vurgulamak istemiş⁹⁰ ve Papa’nın imparatorluğundaki rolünü azaltmaya çalışmıştır. *Imperator Romanorum* (Romalıların İmparatoru) gibi ihtişamlı bir unvan yerine *Romanum gubernans imperium ... rex Francorum et Langobardorum* (Roma İmparatorluğu’nu yöneten ... Frankların ve Lombardların Kralı) unvanını kullanması ise büyük ihtimalle imparatorluk otoritesini eski Batı Roma İmparatorluğu’nun ötesine taşımak istemesindendir. Zira Roma, her ne kadar bu imparatorluğun kaynağı olsa da, artık merkezinde değildi.⁹¹

Şarlman Roma İmparatorluğu’nun Avrupa’da bulunan topraklarının önemli bir kısmını kendi imparatorluğunda birleştirmiş, hatta Saksonya gibi Roma’nın ulaşamadığı yerleri de ele geçirmişti. Batıdaki Hristiyanların dinî lideri Papa ile ortaklaşa inşa ettikleri bu yeni “Roma İmparatorluğu”, *translatio imperii* düşüncesinde kıyametten önceki son krallık olan Roma’nın yerine geçerek dünyanın sonunu “ertelemişti”.⁹² Frank

⁸⁸ *Diplomatum Karolinorum*, 1:116 vd.

⁸⁹ *Diplomatum Karolinorum*, 1:265. 792 yılına ait bir belgede de Şarlman’ın aynı unvanı kullandığı görülmektedir. Bkz. *Diplomatum Karolinorum*, 235.

⁹⁰ Folz, *The Concept of Empire in Western Europe*, 23.

⁹¹ Folz, 23-24.

⁹² Latowsky, *Emperor of the World*, 14. X. yüzyılda Deccal’in biyografisini yazan Frank rahip Adso Dervensis (ö. 992), Deccal’in dünyaya geliş zamanının henüz gelmediğini, çünkü Roma İmparatorluğu büyük ölçüde yıkılsa da imparatorluğu elinde tutan Frankların Krallığı sürdükçe Roma İmparatorluğu’nun tamamen yok olmayacağını belirtmiştir. Akt. Benjamin Arnold, “Eschatological Imagination and the Program of Roman Imperial and Ecclesiastical Renewal at the End of the Tenth Century”, *The Apocalyptic Year 1000: Religious Expectation and Social Change, 950-1050*, ed. Richard Landes, Andrew C. Gow ve David C. van Meter (Oxford ; New York: Oxford University Press, 2003), 274. Adso’nun yaşadığı dönemde İmparatorluk Germenlere geçmişti ama ona göre batıdaki Roma İmparatorluğu hâlâ Karolenjlere aitti.

İmparatorluğu aslına bakılırsa daha fazlasını da vadediyordu; en azından bölünmeden uzun bir süre kalabilselerdi tarih daha farklı cereyan edebilirdi. Fakat bu denli geniş toprakların tek bir merkezden idare edilmesinin zorluğu Roma İmparatorluğu’nun tarihi tecrübesinden de çok iyi bilinmektedir. Şarlman’ın imparatorluğunda ise bu faktöre ek olarak hem iki başlılık (Papa ve İmparator) hem de kadim Frank yasalarının bağlayıcı hükümleri karşımıza çıkmaktadır. Bizzat Şarlman, imparatorluğunun bölünmesi pahasına, Frank yasalarına uygun olarak toprakları oğulları arasında paylaşmaktaki beis görmedi; her ne kadar onun ölümünden önce hayatta tek bir oğlu, Dindar Louis, kaldığı için imparatorluk bir süre daha varlığını devam ettirmiş olsa da onun ölümünden sonra 843 yılında Verdun Antlaşması ile üçe bölündü ki bu bölünme Şarlman’ın paylaşımıyla paralellik gösteriyordu.⁹³

3. Şarlman Sonrası İmparatorlar ve Unvanları

Şarlman “Roma İmparatorluğu’nu yöneten imparator ve Frankların ve Lombardların kralı” olarak 814 yılında hayata gözlerini yumdu. Niyeti imparatorluğun topraklarını üç çocuğu arasında paylaştırmaktı ama ikisi ölünce kalan tek oğlu Louis’i “eş-imparator” ilan etmişti. Şarlman Papalığın imparatorluk üzerinde tahakküm kurma isteğinden rahatsızdı ve bu sebeple Louis’in başına tacı Roma’da değil Frank İmparatorluğu’nun merkezi Aachen’da bizzat koymuştu. Şarlman o zamana kadar elde ettiği başarılarla ve karizmatik liderliği ile Papa’yı görmezden gelebilirdi; ama onun ölümünün ardından İmparatorluk makamına gelenler bu konuda aynı dirayeti gösteremediler. Öyle ki Louis bile çok geçmeden, 816 yılında Reims’te Papa IV. Stephanus (ö. 817) tarafından

⁹³ Şarlman’ın İmparatorluğu oğulları arasında paylaşması (*divisio regnorum*) 806 yılında ilan edildi; buna göre “Genç” Charles (ö. 811) imparatorluğun merkezi Aachen’in da bulunduğu orta kısmı, “İtalyan” Pepin (ö. 810) Kuzey İtalya ve Bavyera’nın bulunduğu doğu kısmı ve Louis İspanya’nın kuzeyi, Provence ve Akitanya’nın bulunduğu batı kısmı alacaktı. Paylaşımın metni için bkz. *Capitularia regum Francorum*, ed. Alfred Boretius, c. 1 (Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1883), 126-30.

kutsandı ve onun elinden taç giydi.⁹⁴ Stephanus'un amacı Şarlman'ın 813 yılında "düzeltiltiği" şeyi tekrardan kurmaktır.⁹⁵ Şarlman'ın çabaları boşa gitmişti; İmparator Şarlken'in (1516-1556) 1530 yılında Papa VII. Clemens (ö. 1534) tarafından son defa taçlandırılmasına kadar Papalık makamı İmparator olmak isteyenlerin meşruiyet mercii haline geldi.

Louis babasının aksine unvan olarak sadece imparatorluk terimlerini kullanmayı seçti ve "Frankların ve Lombardların Kralı" unvanını bir kenara bıraktı. 814 yılından itibaren yazılan belgelerde Louis "*Hludouicus divina ordinante providentia imperator augustus*" (Louis, ilahî takdirin hükmüyle imparator augustus) unvanını kullanmaktadır.⁹⁶ Şarlman'ın *a deo coronatus*'u (Tanrı tarafından taçlandırılmış) gibi Louis de imparatorluğunun Papa'nın değil Tanrı'nın takdiri olduğunu vurgulamak istiyordu. Barraclough'a göre Louis'nin, Şarlman'ın unvanlarını sadeleştirerek *imperator* ve *augustus*'a vurgu yapmasının iki sebebi vardı; ilki imparatorluk olgusunu Şarlman döneminin aksine gerçeğe dönüştürme düşüncesi ve ikincisi tek imparatorluk fikrini geniş Frank topraklarında birliği sağlamanın bir yolu olarak kullanma isteğiydi.⁹⁷ Bu birliğin bozulmaması adına Louis 817 yılında bir *ordinatio imperii* (imparatorluk genelgesi) yayınladı; buna göre krallık yine çocuklar arasında bölünecek ama en büyük çocuk tahtın varisi olacak ve ana imparatorluk toprakları ona verilecekti.⁹⁸ Buna göre Louis'nin en büyük oğlu Lothar (817-855) "eş-imparator" olarak İtalya'da, ikinci oğlu

⁹⁴ *Carolingian Chronicles*, 101. Dindar Louis'nin Akitanya'daki oğlu Pepin'in sarayında görev alan şair Ermoldus Nigellus, bir şiirinde Louis'nin başına İmparator Constantinus'un tacının konduğunu söylemektedir. Bkz. *Poetae Latini aevi Carolini*, ed. Ernst Dümmler, c. 2 (Berlin: Weidmann, 1884), 36.

⁹⁵ Folz, *The Concept of Empire in Western Europe*, 27.

⁹⁶ *Diplomata Karolinorum. Lvdovici Pii Diplomata*, ed. Theo Kölzer, c. 2/1 (Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2016), 34 vd.

⁹⁷ Geoffrey Barraclough, *The Crucible of Europe: The Ninth and Tenth Centuries in European History* (Berkeley: University of California Press, 1976), 63.

⁹⁸ Ganshof bu yeni veraset sisteminin, geleneksel sistemden kaynaklanan tüm zayıflık ve anarşiyi dışlamak anlamına geldiğini, bu açıdan oldukça geniş kapsamlı bir düzenleme olduğunu söylemektedir. Bkz. François L. Ganshof, "Louis the Pious Reconsidered", *History* 42, sy 146 (1957): 176.

“Alman” Ludwig (Louis) (ö. 876)⁹⁹ Bavyera’da ve küçük oğlu Pepin (ö. 838) de Akitanya’da taç giydiler; babaları Dindar Louis hepsinin üstünde olacaktı ve oğulları bölgelerinde ona bağlı valiler gibi hüküm süreceklerdi.¹⁰⁰

Şarlman’ın kendisinden önce ölen oğullarından olan Pepin’in (ö. 810) gayrimeşru oğlu ve Pepin’den sonra İtalya’nın hâkimi olan Bernard’ın (ö. 818) ayaklanmasını saymazsak söz konusu paylaşım ile alakalı bir süre ciddi bir sorun çıkmadı. Fakat imparatorun Bavyeralı Judith (ö. 843) ile yaptığı ikinci evlilikten doğan oğlu Charles’a (Dazlak Charles olarak da bilinmektedir) (ö. 877) Lothar’ın topraklarının bir kısmını vermesi ile Karolenj hanedanında iç çatışmalar dönemi başladı. Lothar aynı tehlikenin onların da başına gelebileceğini söyleyip kardeşlerini babalarına karşı çıkmaya ikna etti ve Dindar Louis oğulları tarafından tahttan indirildi. Lothar imparatorluk tacını takarken babasının ikinci eşini İtalya’ya sürgüne gönderdi, babasını ise yanına alıp St. Médard manastırına, üvey kardeşi Charles’ı da Prüm Manastırı’na kapattı.¹⁰¹ Fakat Dindar Louis, oğulları Pepin ve Alman Ludwig’i daha fazla toprak vaadiyle yanına çekmeyi başardı ve onların sayesinde tekrar tahta çıktı; Lothar da İtalya’ya dönmek zorunda kaldı.¹⁰² Pepin’in 838 yılındaki beklenmedik ölümü sonrası Louis Akitanya topraklarını Dazlak Charles’a vermek istedi, fakat Akitanya halkı bunu kabul etmedi ve Pepin’in oğlu II. Pepin’i (ö. 864 sonrası) kral ilan etti. Bunun üzerine Dindar Louis Charles’a merkezi toprakların bir kısmını verdi ve 840 yılında öldüğünde Charles (840-877) Batı Frank Kralı oldu. “İmparator” unvanı ise Lothar’da kaldı.

⁹⁹ IX. yüzyılda herhangi bir Alman krallığından ya da “Alman”lıktan söz etmek pek mümkün değildi; fakat ilk kralı olduğu Doğu Frank Krallığı’nın ileride Alman Krallığı’na dönüşecek olması sebebiyle Ludwig’e literatürde, biraz hatalı bir biçimde, “Alman” lakabı verilmiştir. Louis yerine Ludwig gibi Doğu Frank Krallığı’na ait kişilerin isimlerinin Alman versiyonlarını kullanmamızın nedeni de onların “Alman” olduklarını öne sürmek değil, daha sonra Fransa Krallığı’na dönüşecek olan Batı Frank Krallığı’ndan ayrı gösterme çabasındandır. Nitekim Arnold’a göre X. ve XI. yüzyıllarda dahi bir Alman Krallığı’ndan bahsetmek doğru olmayacaktır. Bkz. Benjamin Arnold, *Medieval Germany, 500 - 1300: A Political Interpretation* (Hampshire: Macmillan, 1997), 3. I. Otto’nun krallığının bir Alman Krallığı olup olmadığı tartışması ikinci bölümde yapılacaktır.

¹⁰⁰ Dindar Louis’nin paylaşımı babası Şarlman’ın 806 yılındaki paylaşımını esas alıyordu. Bkz. Janet L. Nelson, “The Frankish Kingdoms, 814-898: The West”, içinde *The New Cambridge Medieval History*, ed. Rosamond McKitterick, c. 2 (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 112.

¹⁰¹ *The Annals of St. Bertin*, çev. Janet L. Nelson (Manchester ; New York: Manchester University Press, 1991), 26-27.

¹⁰² *Annales Bertiniani*’de bu karşı-darbeyi planlayanın Alman Ludwig olduğu yazmaktadır. Buna göre Ludwig; Lothar’ın gözetimi altında babasına iyi davranılmadığını, halbuki babasının ona ve Pepin’e hep şefkatli davrandığını ve babalarına borçlu olduklarını söyleyerek küçük kardeşini ikna etmiştir. Bkz. *The Annals of St. Bertin*, 28.

Dindar Louis'den itibaren imparatorun konumu, İtalya'da Papalıkla ilişkili sorumlulukları bulunan ama diğer Frank krallıkları üzerinde pek gücü olmayan, tabiri caizse bir feodal lorda dönüşmüştü.¹⁰³ Oğullarına karşı mağlup olup bir süre manastıra kapatılan Louis, Şarlman'ın ortaya koyduğu imparator imajına oldukça ters bir görüntü çizmişti. Bazı araştırmacılar onun dönemiyle birlikte Karolenjlerin çöküşünün başladığını söylemektedirler; fakat Louis'nin özellikle ilk imparatorluk dönemindeki girişimleri sayesinde krallığın daha iyi ve daha güçlü bir organizasyona sahip olduğunu iddia eden görüşler de mevcuttur.¹⁰⁴ Onun 840 yılındaki ölümünden sonra Lothar, Alman Ludwig, Dazlak Charles ve yeğenleri II. Pepin arasında şiddetli mücadeleler cereyan etti. Frank topraklarını Vikingler ve Müslümanlar gibi dış tehditlere karşı savunmasız hale getiren bu iç savaş dönemi 843 yılında sona erdi; bir araya gelen taraflar Verdun Antlaşması ile imparatorluğu üçe böldü. Şarlman'ın göz bebeği Aachen ve İtalya toprakları dahil olmak üzere Kuzey Denizi'nden Akdeniz'e uzanan dar ve uzun koridoru, imparator unvanıyla, büyük oğul Lothar aldı. Alman Ludwig, ki isminin önündeki sıfatı bu antlaşmadan sonra almıştı, Lothar'ın doğusundaki toprakları alırken Dazlak Charles'a batıdaki krallık verildi. Şarlman'ın 806 yılındaki paylaşımına uygun olarak yapılan bu dağılım ile kurulan Batı Frank ve Doğu Frank krallıkları günümüz Fransa ve Almanya devletlerinin siyasî sınırlarının temelini oluşturmuşlardır.

Lothar, babası Louis ile “eş-imparator” olduğu dönemde belgelerinde “*Hlotharius augustus invictissimi domni imperatoris Hludovici filius*” (Yenilmez hükümdar imparator Louis'nin oğlu augustus Lothar) unvanlarını kullanmaktaydı.¹⁰⁵ Fakat babasına isyan ettiği 833 yılından itibaren, babası henüz hayattayken, “*Hlotharius divina ordinante providentia imperator augustus*”¹⁰⁶ (Lothar, ilahî takdirin hükmüyle imparator augustus) unvanını kullanmaya başladı ki görüldüğü üzere Lothar doğrudan babasının unvanını sahiplenmişti. Bu durum, her ne kadar babasına karşı çıkmış olsa da onun imparatorluk makamı ile ilgili yukarıda zikredilen görüşlerini paylaştığı anlamına gelmektedir.

¹⁰³ Rosamond McKitterick, *The Frankish Kingdoms Under the Carolingians, 751-987* (London ; New York: Longman, 1983), 173.

¹⁰⁴ Ganshof, “Louis the Pious Reconsidered”, 172.

¹⁰⁵ *Diplomatum Karolinorum. Lotharii I. Et Lotharii II. Diplomata*, ed. Theodor Schieffer, c. 3 (Berlin - Zürich: Weidmannsche Verlagsbuchhandlung, 1966), 51 vd.

¹⁰⁶ *Diplomatum Karolinorum*, 3:79 vd.

Lothar 855 yılında hayata gözlerini yumdu. Ölmeden önce oğlu II. Louis'yi (850-875) iki sefer Roma'ya göndermişti; Louis 844 yılındaki ilk seferinde Papa II. Sergius (ö. 847) tarafından İtalya Kralı olarak,¹⁰⁷ 850 yılındaki ikinci seferinde de Papa IV. Leo (ö. 855) tarafından “eş-imparator” olarak taç giydi.¹⁰⁸ İki törenin de Aachen'da gerçekleşmemiş olması, Karolenjlerdeki anlayış değişikliğine işaret etmektedir; denebilir ki Şarlman gibi güçlü bir figürün bir daha tahta çıkmaması, imparatorları Papalık ile yakınlaşmak durumunda bırakmıştı. İtalya Kralı olarak İtalya'da ikamet etmek Louis'ye imparator olmaktan daha fazla güç kazandırmıştı; Roma'yı koruma sorumluluğu sebebiyle Papa ile beraber çalışıyor ve bu sayede Papalık işlerine dahil olabiliyordu.¹⁰⁹ Kendisine ait resmî belgelerde 850 yılından itibaren “*Hludouicus gratia dei imperator augustus invictissimi domni imperatoris Hlotharii filius*”¹¹⁰ (Louis, yenilmez hükümdar imparator Lothar'ın oğlu, Tanrı'nın lütfuyla imparator augustus) unvanını kullanmaya başladı. Babasının ölümünün ardından ise ağırlıklı olarak “*Hludouicus gratia dei imperator augustus*”¹¹¹ (Louis, Tanrı'nın lütfuyla imparator augustus) ve özellikle hükümdarlığının son yıllarında doğrudan dedesi Dindar Louis'nin “*Hludouicus divina ordinante providentia imperator augustus*”¹¹² (Louis, ilahî takdirin hükmüyle imparator augustus) unvanlarını kullandı. Fakat II. Louis Doğu Roma İmparatoru I. Basileios'a (866-886) yazdığı mektupta kendisinden “Romalıların İmparatoru” şeklinde bahsetmektedir: “*Lodoguicus divina ordinante providentia imperator augustus Romanorum*”¹¹³ (Louis, ilahî takdirin hükmüyle Romalıların imparator augustusu). Louis bu mektubu Roma Kilisesi'nin kütüphanecisi Anastasius Bibliothecarius (ö. 878?) ile beraber, Güney İtalya'da bulunan ve Müslüman hâkimiyetinde olan Bari şehrini ele geçirdikten hemen sonra yazmıştı.¹¹⁴ Mektupta Basileios'a hitaben ise “*dilectissimo spiritualique fratri nostro Basilio gloriosissimo et piissimo imperatori novae Romae*” (en sevilen ve din kardeşimiz Basileios'a, Yeni Roma'nın en şanlı ve en dindar imparatoru) denmektedir. İmparatorluğunun içindeki yazışmalarda değil de bir dış

¹⁰⁷ *The Annals of St. Bertin*, 57.

¹⁰⁸ *The Annals of St. Bertin*, 69.

¹⁰⁹ McKitterick, *The Frankish Kingdoms Under the Carolingians*, 179-80.

¹¹⁰ *Diplomata Karolinorum. Ludovici II Diplomata*, ed. Konrad Wanner, c. 4 (München: Monumenta Germaniae Historica, 1994), 68 vd.

¹¹¹ *Diplomata Karolinorum*, 4:98 vd.

¹¹² *Diplomata Karolinorum*, 4:160 vd.

¹¹³ *Epistolae Karolini Aevi*, c. 5 (Berlin: Weidmann, 1928), 386.

¹¹⁴ Barbara M. Kreutz, *Before the Normans: Southern Italy in the Ninth and Tenth Centuries* (Philadelphia, Pa: University of Pennsylvania Press, 1996), 45-46.

münasebette bu unvanı kullanan Louis'nin amacı Doğu Roma İmparatoru'na tabiri caizse gövde gösterisi yapmaktır; mektubun devamında kendisine neden “Romalıların İmparatoru” dediğini açıklamakta ve bu unvanın karşısına “Yeni Roma'nın İmparatoru” unvanını koyarak kendisini Doğu Roma İmparatoru ile eşit görmektedir. Bu mektupta bahsi geçen ifadeler batıdaki imparatorun doğudaki imparatora karşı, imparatorluk unvanının kullanılma biçimi anlamında ilk alenî meydan okuması olarak değerlendirilebilir; fakat II. Louis'nin bu işi kendi inisiyatifiyle yaptığını düşünmek pek doğru olmayacaktır. 844 yılından itibaren Roma'da Papalık ile yakın ilişki içerisinde olması ve mektubun Roma'yı Konstantinopolis'e kıyasla ön plana çıkarmaya çalışması, bir İmparator-Papalık işbirliğine işaret etmektedir. Zaten II. Louis'ye bir Batı Frank kaynağı olan *Annales Bertiniani*'de “İtalya'nın İmparatoru” denmesi de yüksek ihtimalle İtalya'da ikamet etmesi ve Papalık ile olan bu yakın ilişkisi nedeniyledir.¹¹⁵

Bir erkek veliahdı olmayan II. Louis Alman Ludwig ile, Ludwig'in oğlu Bavyeralı Carloman'ın (ö. 880) kendisinden sonra imparatorluk tahtına çıkması konusunda anlaştı. Fakat hem Papa II. Hadrianus'un (ö. 872) hem de halefi Papa VIII. Ioannes'in (ö. 882) favorisi Dazlak Charles'tı¹¹⁶ ve II. Louis 875 yılında öldüğünde Charles vakit kaybetmeden İtalya'ya indi, Carloman ile ateşkes yaptı ve Roma'da imparatorluk tacını giydi. II. Louis'nin isteği yerine gelmemiştir, Dazlak Charles Frankların değil Kilise'nin tercihiydi ve bu durum Papalık-İmparator ilişkilerinde dengenin kimin lehine kaydığını net bir biçimde gösteriyordu. McKitterick'in deyişiyle; “875 yılından itibaren Papa'dan taç giymek meşru bir imparator olmak için temel bir eylem haline geldi ve bunun karşılığında imparator da Papalığı korumak için yemin ediyordu.”¹¹⁷

Dazlak Charles (875-877) tıpkı dedesi Şarlman gibi Noel'de Aziz Petrus Kilisesi'nde VIII. Ioannes tarafından “Romalıların İmparatoru” olarak kutsandı ve taç giydi.¹¹⁸ Dindar Louis'nin küçük oğlu, uzun zamandır beklediği fırsatı yalnızca iki seneliğine yakalayabilmişti; 877 yılında, kimisine göre zehirlenerek¹¹⁹ kimisine göre de dizanteri

¹¹⁵ *The Annals of St. Bertin*, 104.

¹¹⁶ Hadrianus, 872 yılında Charles'a gönderdiği mektupta bütün dünyanın ve Roma şehrinin kendisini imparator, *patricius* ve Kilisenin koruyucusu olarak görmek istediğini yazmıştır. Bkz. *Epistolae Karolini Aevi*, c. 4 (Berlin: Weidmann, 1925), 745.

¹¹⁷ McKitterick, *The Frankish Kingdoms Under the Carolingians*, 180.

¹¹⁸ *The Annals of St. Bertin*, 189.

¹¹⁹ *The Annals of St. Bertin*, 202.

nedeniyle hayatını kaybetti.¹²⁰ Yerine geçecek kişiyi yine Kilise belirledi ve bu kişi ne Charles'ın oğullarından ne de onun işaret ettiği biriydi. İmparatorsuz geçen dört yılın ardından Papalığın seçimi, Alman Ludwig'in oğlu “Şişman” Charles (881-887) oldu; Roma’da Charles VIII. Ioannes (ö. 882) tarafından kutsandı ve imparator ilan edildi.¹²¹ Fakat Charles'ın ilgisi Roma'nın savunucusu olmaktan çok daha fazlaydı,¹²² o bütün Frank topraklarını kendi egemenliği altına almak istiyordu. Nitekim 881’de Papa tarafından imparator ve İtalya Kralı ilan edilmesinin ardından 882’de Doğu Frank topraklarına tek başına hâkim oldu ve 884’te, yedi sene önce ölen Dazlak Charles'ın torunları tarafından idare edilen Batı Frank Krallığı’nın başına geçti; böylece dedesi Dindar Louis’den sonra en geniş topraklara sahip Karolenj Hanedanı mensubu haline geldi. Mühründe Şarlman’ı anımsatacak biçimde *KAROLVS MAGS* (*Karolus Magnus* – Büyük Charles, bkz. EK-1) ibaresi yazması bu açıdan manidardır. Resmî belgelerde kullandığı unvanlar ise selefleriyle benzerlikler göstermektedir; sıfatlar bazen değişse de ağırlıklı olarak “*Karolus divina favente clementia imperator augustus*”¹²³ (Charles, ilahî merhametin lütfuyla imparator augustus) unvanını kullanmıştır.

Charles'ın İtalya dışına çıkarmaya uğraştığı imparatorluk, onun 887’deki tahttan indirilmesinin ardından yeniden İtalya’ya döndü. Son yıllarında hastalıklarla boğuşan Charles, yeğeni Carinthialı Arnulf’un (ö. 899) organize ettiği bir isyan sonucu hem imparatorluğu hem de elindeki krallıkları kaybetmiş ve bu krallıkların başına farklı kralların geçmesi suretiyle Franklar kısa bir birleşmenin ardından yeniden bölünmüştü. Verdun Antlaşması’ndan beri İtalya’nın hâkimiyeti, Roma Kilisesi üzerinde koruma hakkı sağlaması dolayısıyla, imparator olmak isteyenler için kilit bir önem taşıyordu;¹²⁴ İtalyan aristokrasisi de Charles'ın tahttan indirilmesinden sonra Karolenj tahakkümünden bir nebze de olsa kurtulmuş, kendi krallarını seçebilecek özgürlüğe

¹²⁰ McKitterick, *The Frankish Kingdoms Under the Carolingians*, 180.

¹²¹ Regino ve Adalbert, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe: The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*, çev. Simon MacLean (Manchester: Manchester University Press, 2009), 184.

¹²² Folz, *The Concept of Empire in Western Europe*, 33.

¹²³ *Diplomata regum Germaniae ex stirpe Karolinorum. Karoli III. Diplomata*, ed. P. Kehr, c. 2 (Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1937), 55 vd.

¹²⁴ Marc Bloch, *Feodal Toplum*, çev. Mehmet Ali Kılıçbay (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2019), 551.

kavuşmuşlardı.¹²⁵ Önlerinde iki aday vardı; Guido (ö. 894) ve Berengar (ö. 924).¹²⁶ Berengar'ın Karolenj desteğine karşın Kilise'ye koruma dahil pek çok vaatte bulunan Guido (891-894) 889'da İtalya Kralı, 891'de de imparator olmayı başardı. Bir yıl sonra oğlu Lambert'in (892-898) eş-imparator ilan edilmesini sağladı ve 894 yılında öldü. Lambert ile yaptıkları anlaşmadan ötürü Berengar, Guido'nun ölümünden sonra taç için girişimde bulunmadı; halihazırda kuzeydoğu İtalya'ya hâkim olan Berengar için imparatorluk daha sonra gelecekti. Hem Guido hem de Lambert'in imparatorluğunun, İtalya Krallığı'nda sahip oldukları toprakların ötesinde ne kadar değerli olduğu konusu tartışmalıdır. Mevzubahis Roma'yı ve Kilise'yi korumaksa evet, gerçek imparatorlardı.¹²⁷ Ama geri kalan Frank topraklarında pek etkileri olduğu söylenemezdi; bu da ilk imparatorunun Şarlman olduğu bu siyasî oluşumun daha bir yüzyıl geçmeden geldiği durumu çok açık bir biçimde gözler önüne sermektedir.

Papa Formosus (ö. 896) “eş-imparatorlar” Guido ve Lambert'in yönetiminden memnun değildi. Anonim *Annales Fuldenses*'in aktardığına göre Papa önce 893 ardından da 895 yılında, Kilise'yi şeytanî Hristiyanların elinden kurtarması için Bavyera'daki krala (yani Doğu Frank Kralı Arnulf'a) yalvardı.¹²⁸ İkinci çağrıda, özellikle babası Guido'nun ölümünden sonra genç Lambert'in tek başına kalmasının da etkisiyle, ordusuyla Roma'ya yönelen Arnulf, şehrin kapılarına vardığında direnişle karşılaştı.¹²⁹ Yeniden bir Karolenj mensubunu (gayrimeşru da olsa Arnulf Bavyeralı Carloman'ın oğluydu) imparator olarak görmek istemeyen Romalılar¹³⁰ direnç gösterince Arnulf şehre zorla girmek durumunda kaldı.¹³¹ Nihayetinde “düşmanlarından temizlenen” Roma'da Arnulf (896-899) *caesar* ve *augustus* olarak taç giydi ve halka imparatora

¹²⁵ Paolo Delogu, “Lombard and Carolingian Italy”, içinde *The New Cambridge Medieval History*, ed. Rosamond McKitterick, c. 2 (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 316.

¹²⁶ Guido (İng. Guy, Alm. Wido) 883'ten itibaren Papalık'ın komşusu olan Spoleto'nun düküydü. Berengar ise Karolenjlerin Kuzey İtalya'daki sınır bölgelerinden biri olan Friuli'nin 874-896 yılları arasında yöneticisiydi.

¹²⁷ Delogu, “Lombard and Carolingian Italy”, 317-18.

¹²⁸ *The Annals of Fulda*, çev. Timothy Reuter (Manchester ; New York: Manchester University Press, 2021), 125, 131.

¹²⁹ *Annales Fuldenses*, Guido'nun dul eşi (ve Lambert'in annesi) Ageltrude'nin (ö. 923) dahi kapıları tuttuğuna vurgu yapmaktadır. Bkz. *The Annals of Fulda*, 132.

¹³⁰ Johannes Fried, “The Frankish Kingdoms, 817-911: The East and Middle Kingdoms”, içinde *The New Cambridge Medieval History*, ed. Rosamond McKitterick, c. 2 (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 165.

¹³¹ “Arnulf'un tahta çıkış tarzı, zor kullanarak Roma İmparatoru olunabileceği düşüncesine katkıda bulundu ve imparatorluk kurumunun askerî karakterini bir kez daha vurguladı.” Bkz. Folz, *The Concept of Empire in Western Europe*, 34.

sadık olacaklarına dair zorla yemin ettirildi.¹³² Fakat Lambert halen hayattaydı ve tacı bırakmaya niyeti yoktu; Arnulf bir bakıma “anti-imparator” olmuştu¹³³ ve üstüne aynı yıl içerisinde felç geçirince¹³⁴ iyice güçten düşüp geri çekilmek zorunda kaldı. Tacı giydikten sonra resmî belgelerinde kullandığı unvan seleflerinkinden farklı değildi; “*Arnolfus divina favente clementia imperator augustus*”¹³⁵ (Arnulf, ilahi merhametin lütfuyla imparator augustus).

Lambert 898’de, Arnulf da 899’da öldü; Arnulf erkek soyundan Karolenj hanedanına mensup son imparatordu. Geçirdiği hastalık otoritesini de zayıflatmıştı; gayrimeşru oğlu Zwentibold’u (ö. 900) veliahtı ilan etmek istese de bunu başaramadı.¹³⁶ İmparatorluk yaklaşık iki yıllık aranın ardından İtalya Kralı III. “Kör” Louis’ye (901-905) geçti;¹³⁷ bu lakap kendisine imparatorluktaki halefi Berengar tarafından 905 yılında yakalanıp kör edilmesi sonrası takılmıştı.¹³⁸ Louis’nin İtalya Kralı ve sonrasında imparator olma sebebi benzerdi; Arnulf’tan sonra İtalya Kralı olan Berengar’ın yönetiminden memnun olmayan bir grup aristokrat onu Provence’ten çağırmıştı. Görünüşe göre onun Provence Krallığı’nın gaspçı kralı Boso’nun (879-887) oğlu olmasının bir önemi yoktu.¹³⁹ Louis’nin imparatorluğunu desteklemek, daha doğru bir ifadeyle meşrulaştırmak için 900 ya da 901 yılında yazıldığı düşünülen *Visio Karoli Grossi*’de (Şişman Charles’ın İmgelemi) II. Louis’nin Şişman Charles’a “*Şimdiye kadar kalıtsal hakla elinde tuttuğun imparatorluğu kızımın oğlu Louis (III.) devralacak*” dediği aktarılmaktadır.¹⁴⁰ Burada hiç şüphesiz III. Louis’nin Karolenj soyundan gelmesine vurgu yapılmaktadır. Fakat Louis imparator ilan edildikten bir yıl sonra Berengar tarafından İtalya’dan kovuldu ve krallığı tekrar ele geçirme çabaları sonuç vermedi; 905

¹³² *The Annals of Fulda*, 133-34.

¹³³ Fried, “The Frankish Kingdoms, 817-911: The East and Middle Kingdoms”, 165.

¹³⁴ Regino ve Adalbert, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe*, 220.

¹³⁵ *Diplomata regum Germaniae ex stirpe Karolinorum. Arnolphi Diplomata*, ed. P. Kehr, c. 3 (Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1940), 212 vd.

¹³⁶ Collins, *Early Medieval Europe*, 310.

¹³⁷ Prümlü Regino (ö. 915) bu olayı 898 yılı içerisinde vermektedir. Bkz. Regino ve Adalbert, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe*, 223.

¹³⁸ Constance B. Bouchard, “Burgundy and Provence, 879-1032”, içinde *The New Cambridge Medieval History*, ed. Timothy Reuter, c. 3 (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 334.

¹³⁹ Eleanor S. Duckett, *Death and Life in the Tenth Century* (Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1988), 50-51. Provence Krallığı’nın toprakları Batı Frank Krallığı ile İtalya Krallığı arasında bulunuyordu. Bu bölgenin daha önce de yöneticileri olmakla birlikte bir krallık olarak ortaya çıkışı 879 yılına tarihlendirilmektedir.

¹⁴⁰ Akt. Eileen Gardiner, ed., *Visions of Heaven and Hell before Dante* (New York: Italica Press, 1989), 133.

yılında yakalandığında Berengar onu Provence'e geri yolladı. Louis hayatını kaybedeceği 928 yılına kadar kendisini imparator olarak adlandırmaya devam etti ama bu, yakın çevresi dışında kimsenin dikkatini çekmedi.¹⁴¹

Berengar'ın da Karolenjler ile bir bağlantısı vardı; annesi Gisela (ö. 863-4?) Dindar Louis'nin en küçük kızıydı. Yine de Louis'yi İtalya'dan kovduktan hemen sonra imparator olamadı; bunun için 915 yılının Aralık ayını bekleyecekti. Güney İtalya'daki Müslümanlara karşı aynı yılın Temmuz ayında kazanılan Garigliano Savaşı'ndan sonra Papa X. Ioannes (ö. 928), her ne kadar savaşa birliklerini gönderemese de hazırlık safhasında önemli katkıları olan Berengar'ı Roma'da imparator ilan etti.¹⁴² 924 yılında hayatını kaybetmesinin ardından ise imparatorluk unvanı 962 yılına kadar kimseye verilmedi.

Şarlman'ın 800 yılında imparator ilan edilmesi ve Kıta Avrupası'nın neredeyse tek bir hükümdarın altında birleşmiş olması, Frankların büyük bir zaferi gibi görünüyordu. Konstantinopolis'in de bir süre sonra kabul edeceği üzere, Doğu Roma İmparatoru'na denk bir imparatorluk unvanı Batı'da tesis edilmişti ve bu onları evrensel bir güç haline getiriyordu. Fakat, özellikle Dindar Louis'nin ölümünün ardından krallığın üçe bölünmesinden sonra, imparator olmak hükümdarlara İtalya ile sınırlı daha yerel bir avantaj sağlamaya başladı; asıl kazançlı çıkan ise, Şarlman'ın tüm çabalarına karşın imparatorluk unvanını verme yetkisini ele geçiren Papalık olmuştu. Hükümdarlar, Papalık siyasetine uygun hareket etmeye ve onları İtalya'daki hasımlarına karşı korumaya yemin ettikleri müddetçe imparator ilan ediliyorlardı ve 800-962 arasında toplamda 57 yıl imparatorluk tahtının boş kalmasından da anlaşılabilceği üzere, Papalık istediği adayı bulamadığı durumda kimseyi imparator ilan etmiyordu; ki zaten bu ilanın önemi İtalya topraklarından uzaklaştıkça azalıyordu. Şarlman'ın “en yüce Augustus, Tanrı tarafından taçlandırılan, büyük ve barışçıl imparator, Roma İmparatorluğu'nu yöneten, ve Tanrı'nın inayetiyle Frankların ve Lombardların Kralı” unvanı yerini Dindar Louis'den itibaren “İlahî takdirin hükmüyle imparator augustus” gibi sade bir unvana bıraktı. Louis'nin bu unvanı kullanmaktaki amacı aslında daha bütünleştirici olmak ve

¹⁴¹ Bouchard, “Burgundy and Provence”, 334.

¹⁴² Peter Llewellyn, *Rome in the Dark Ages* (London: Faber and Faber, 1971), 302-3.

“imparator” olduğunu vurgulamaktı ama ölümünün ardından ortada ne Şarlman dönemiyle kıyaslanabilecek şekilde toprak bütünlüğüne sahip bir imparatorluk ne de aynı saygınlığı uyandıran bir unvan vardı. Avrupa’nın Şarlman’dan sonra gördüğü en güçlü hükümdar diyebileceğimiz I. Otto’nun 962 yılında imparator ilan edilmesi, bu unvana eski saygınlığını tekrardan kazandırmasının yanı sıra imparatorluğun Franklardan Germenlere geçişini, yani *translatio imperii*’yi de sembolize ediyordu. Zira, bilindiği üzere imparatorluk unvanı, Kutsal Roma İmparatorluğu’nun dağıldığı 1806 yılına kadar Germen asıllı hükümdarlarda kalacaktı.

BÖLÜM 2: *TRANSLATIO IMPERII*: İMPARATORLUĞUN FRANKLARDAN GERMENLERE GEÇİŞİ

Ortaçağ Alman tarihi ile ilgili literatürde en çok tartışılan konulardan biri, hangi dönemden itibaren bir Alman Krallığı'ndan söz edilebileceği hususudur. Bilindiği üzere 843'teki Verdun Antlaşması'ndan sonra üçe bölünen Frank Krallığı'ndan Batı, Orta ve Doğu Frank krallıkları oluşmuştu; Orta krallığın toprakları aynı yüzyıl içerisinde Batı ve Doğu krallıklarına katılmış ve böylece X. yüzyıla geldiğimizde Batı Frank Krallığı ve Doğu Frank Krallığı Avrupa'daki iki önemli güç olarak hem birbirlerine karşı mücadeleye girişmiş hem de kuzeyden Viking, doğudan Macar ve Slav ve güneyden Müslüman akınlarına karşı koymaya çalışmışlardı. Bu krallıklar günümüzün Fransa ve Almanyası'nın kökenlerini oluşturacaklardı.

XIX. yüzyılın milliyetçi Alman tarihçileri için Otto Hanedanlığı Almanya tarihinin başlangıcı olarak görülüyordu. Örneğin Rudolf Köpke (ö. 1870) ve Ernst Dümmler (ö. 1902) için I. Heinrich Alman İmparatorluğu'nun kurucusuydu.¹⁴³ Wilhelm von Giesbrecht'e (ö. 1889) göre I. Otto çeşitli Alman halklarını tek bir ulus çatısı altında birleştirmişti.¹⁴⁴ Hans Delbrück (ö. 1929) için de Otto'nun Lechfeld zaferi “*yabancı bir düşmana karşı yapılmış ilk Alman ulusal savaşı*” idi.¹⁴⁵ Çalışmalarını XIX. yüzyıl

¹⁴³ “*O Alman Ludwig’in başlattığı şeyi tamamladı ve en büyük zaferi Alman İmparatorluğu’nu, bizim Almanya’mızı, siyasi olarak kurmuş olmasındı.*” Bkz. Rudolf Köpke ve Ernst Dümmler, *Kaiser Otto der Große* (Leipzig: Duncker & Humblot, 1876), 19.

¹⁴⁴ T. J. H. McCarthy, “*Translatio imperii: Ottonian Germany*”, içinde *Debating Medieval Europe: The Early Middle Ages, c. 450 - c. 1050*, ed. Stephen Mossman (Manchester: Manchester University Press, 2020), 101.

¹⁴⁵ Hans Delbrück, *History of the Art of War: Within the Framework of Political History. Vol. 3: The Middle Ages, c. 3* (Westport, Conn.: Greenwood Press, 1982), 115.

tarihinde yoğunlaştıran Eric J. Hobsbawm'ın (ö. 2012) ulus kavramı ile ilgili söyledikleri bu noktada önemlidir. Hobsbawm'a göre;

“Uluslar, çok uzun süreden beri var olduklarını iddia eden, oysa tarihsel bakımdan yeni olan varlıklardır. Dolayısıyla, bir ulusun kendi tarihinin milliyetçi versiyonu da, kaçınılmaz bir şekilde, anakronizmden, bazı şeylerin atlanması, olayların bağlamlarından koparılmasından ve aşırı örneklerde de yalanlardan oluşacaktır.”¹⁴⁶

Günümüzde Alman tarihçiler anakronizme düşmemek adına bu konuda daha temkinlilerdir; mesela Gerd Althoff bir çalışmasında I. Heinrich'ten “Doğu Frank Kralı” olarak bahsederken¹⁴⁷ bir başka çalışmasında aradaki ayrımın net olarak belirlenemediği dönemler için “Doğu Frank/Alman Krallığı” ibaresini kullanmıştır.¹⁴⁸ Eckhard Müller-Mertens (ö. 2015) Doğu Frank tanımlamasından yanadır; ona göre X. yüzyılın ortalarında Alman Krallığı kavramı kullanılmıyordu.¹⁴⁹ Timothy Reuter (ö. 2002) de özellikle Heinrich dönemi için Doğu Frank Krallığı isimlendirmesini tercih etmiştir.¹⁵⁰ Fakat Josef Fleckenstein (ö. 2004) gibi tarihçiler, her ne kadar X. yüzyılda kendilerini o şekilde adlandırmaları da Otto Hanedanlığı'ndan itibaren bir Alman İmparatorluğu'ndan bahsedilebileceğini belirtmişlerdir.¹⁵¹ Ortaçağ Avrupa tarihini yakinen çalışmış diğer ülkelerin tarihçileri açısından ise durum çeşitlilik arz etmektedir. *Annales* ekolünün kurucularından Fransız tarihçi Marc Bloch (ö. 1944) Otto dönemi hakkında “Alman Krallığı” ibaresini kullanırken¹⁵² aynı ekolden Jacques Le Goff (ö. 2014) I. Otto'ya “Alman Kralı” demektedir.¹⁵³ Ortaçağ Alman tarihyazını konusunda çalışmaları olan Norveçli tarihçi Sverre Bagge de, önemli çalışması *Kings, Politics, and the Right Order of the World in German Historiography c. 950-1150*'de yer alan Widukind bölümünde sıklıkla “Alman krallar” tabirini tercih etmiştir.¹⁵⁴ Britanyalı tarihçi

¹⁴⁶ Eric J. Hobsbawm, *Tarih Üzerine*, çev. Osman Akınhay (İstanbul: Agora Kitaplığı, 2009), 335-36.

¹⁴⁷ Gerd Althoff, *Spielregeln der Politik im Mittelalter: Kommunikation in Frieden und Fehde* (Darmstadt: WBG, 2014), 286.

¹⁴⁸ Althoff, “Saxony and the Elbe Slavs in the Tenth Century”, 272.

¹⁴⁹ Eckhard Müller-Mertens, “The Ottonians as Kings and Emperors”, içinde *The New Cambridge Medieval History*, ed. Timothy Reuter, c. 3 (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 240.

¹⁵⁰ Örn. Timothy Reuter, *Germany in the Early Middle Ages, c. 800-1056* (London ; New York: Longman, 1991), 146.

¹⁵¹ Josef Fleckenstein, *Über die Anfänge der deutschen Geschichte* (Opladen: Westdt. Verl, 1987), 23.

¹⁵² Marc Bloch, *Feodal Toplum*, 567.

¹⁵³ Jacques Le Goff, *The Birth of Europe*, çev. Janet Lloyd (Malden: Blackwell, 2005), 40.

¹⁵⁴ Hatta öyle ki, Bagge Heinrich'in selefi I. Konrad'ı da Alman kralı olarak görmektedir. Bkz. Sverre Bagge, *Kings, Politics, and the Right Order of the World in German Historiography c. 950-1150* (Leiden: Brill, 2002), 92.

Janet Nelson ise bu dönemi "Doğu Frank" adıyla değerlendirirken¹⁵⁵ Benjamin Arnold da bir Alman Krallığı için X. yüzyılın henüz erken olduğunu öne sürmektedir.¹⁵⁶ Chris Wickham'a göre de X. yüzyılda "Fransa" ve "Almanya" kavramları mevcut değildi; hatta bazı durumlar hariç tarihçilerin şu anda kullandıkları Doğu-Batı Frank ayrımı da yoktu. İki krallık da *Francia*'ydi, zaman zaman doğu tarafına, Otto Hanedanlığının Sakson kökenlerini ön plana çıkartmak için *Francia et Saxonia* denmişti.¹⁵⁷ Wickham'ın "bazı durumlar" diyerek üstünde durmadığı husus yüksek ihtimalle 921 yılında Doğu Frank Kralı I. Heinrich ile Batı Frank Kralı III. "Basit" Charles (898-922) arasında imzalanan Bonn Antlaşması'dır; bu antlaşmada Heinrich *rex Francorum orientalium* (Doğu Franklarının Kralı), Charles ise *rex Francorum occidentaliū* (Batı Franklarının Kralı) olarak adlandırılmıştı.¹⁵⁸ Doğu-Batı Frank ayrımını net bir şekilde ifade eden bu antlaşma literatürdeki Doğu Frank Krallığı ve Batı Frank Krallığı terminolojisini haklı çıkarmaktadır. Ortaçağ'da bir krallığın ismini tayin ederken hükümdarının kendisini nasıl betimlediği de önemli bir veri sunmaktadır; fakat Heinrich çıkardığı resmî belgelerde ne Doğu Frank Kralı ne de Alman Kralı gibi bir unvan kullanmayı tercih etmiş, *rex* (kral) ile yetinmiştir.¹⁵⁹ Bu sebeple Bonn Antlaşması'nda geçen tabir onun hangi krallıkta kral olduğunu bize gösteren yegâne kanıttır.

I. Heinrich'in oğlu I. Otto'nun kullandığı unvanlar ise babasına kıyasla daha fazla çeşitlilik göstermektedir. 946 yılında, günümüzde Belçika sınırlarında bulunan Gembloux Manastırı'nın mülklerini ve haklarını onaylayan bir belgede "*Otto divina favente clementia rex Lothariensium et Francigenum*" (Otto, ilahî merhametin lütfuyla Lotharingialıların ve Frankların kralı) unvanını kullandı.¹⁶⁰ 951 yılında ilk İtalya

¹⁵⁵ Janet L. Nelson, "Rulers and Government", içinde *The New Cambridge Medieval History*, ed. Timothy Reuter, c. 3 (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 102.

¹⁵⁶ Bkz. s. 27 dn. 99.

¹⁵⁷ Chris Wickham, *The Inheritance of Rome*, 429. Bernhardt'a göre Widukind ve I. Otto krallığı "Frankların ve Saksonların Krallığı" olarak görmektelerdi. Bkz. John W. Bernhardt, *Itinerant Kingship and Royal Monasteries in Early Medieval Germany: c. 936-1075* (Cambridge: New York: Cambridge University Press, 1993), 9.

¹⁵⁸ *Constitutiones et acta publica imperatorum et regum*, ed. Ludwig Weiland, c. 1 (Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1893), 1.

¹⁵⁹ *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae. Conradi I. Heinrichi I. et Ottonis I. Diplomata*, ed. Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde, c. 1 (Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1879), 39-74. IX. ve X. yüzyıl hükümdarları genel olarak kullandıkları unvanlarda herhangi bir etnik bölge belirtmekten kaçınmışlardır, çünkü bu, Hristiyan-Karolenj krallık anlayışının geleneksel olarak kapsayıcı olan otoritesinin kısıtlanması anlamına gelirdi. Bkz. Joachim Ehlers, *Die Entstehung des deutschen Reiches* (München: Oldenbourg, 2012), 45.

¹⁶⁰ *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 1:161.

seferini yapan Otto, 10 Ekim 951 tarihinde Pavia’da “Lombradların Kralı” olarak tanındı.¹⁶¹ Aynı gün Milano kentindeki San Ambrogio Manastırı’nın dokunulmazlığını onayladığı bir belgede “*Otto dei gratia rex Francorum et Langobardorum*” (Otto, Tanrı’nın lütfuyla Frankların ve Lombardların kralı) unvanı geçmektedir.¹⁶² 5 gün sonra “*Langobardorum*”un (Lombardların) yerini “*Italicorum*”un (İtalyanların) aldığı bir belge daha hazırlanmıştır.¹⁶³ 960 yılında ise ilk ve tek olarak “*rex Germanensium*” (Germenlerin/Almanların¹⁶⁴ kralı) Otto’nun unvanları arasında kullanılmıştır; “*Otto divina providente clementia rex Lothariensium, Francorum atque Germanensium*” (Otto, ilahî merhametin lütfuyla Lotharingialıların, Frankların ve Almanların kralı).¹⁶⁵ 962 yılında Roma İmparatoru ilan edildikten sonra *rex* yerini *imperator augustus*’a bıraktı; 966 yılındaki bir belgede “*Otto divina favente clementia imperator augustus Romanorum ac Francorum*” (Otto, ilahî merhametin lütfuyla Romalıların ve Frankların imparator augustusu) unvanları sıralanmıştır.¹⁶⁶ Genel olarak bakıldığında Otto için Franklar ve Romalıların hükümdarı olmak Almanların hükümdarı olmaktan daha önemliydi ve bu durum kullandığı unvanlara da yansımıştı.

I. Otto döneminin en önemli kaynağı olan Widukind’e göre *patria* (vatan) Saksonya demekti; krallığın tamamı için kullandığı siyasî bir terim yoktu. Fakat *bellum civile* (iç savaş) tabirini sadece Saksonya için değil, krallığın genelindeki prensliklerin Saksonya ile mücadelelerini anlatmak için kullanmaktaydı; bu da onun Doğu Frank Krallığı’nı ortak bir siyasî yapı olarak gördüğü anlamına gelmektedir.¹⁶⁷ Fakat Widukind’in vatanseverliği sadece Saksonya’yı kapsıyordu; krallığın geneli için böyle bir düşüncesi yoktu.¹⁶⁸ Aynı dönemin Batı Frank kronikçisi Flodoard (ö. 966) ise Doğu

¹⁶¹ Helmut Beumann, “Otto der Große (936-973)”, içinde *Kaisergestalten des Mittelalters*, ed. Helmut Beumann (München: C. H. Beck, 1984), 61.

¹⁶² *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 1:218.

¹⁶³ *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 1:219.

¹⁶⁴ Erdal Alova “Germani” kelimesini Almanlar olarak çevirmektedir. Bkz. Erdal Alova, “German/i - orum”, içinde *Latince Türkçe Sözlük* (İstanbul: Sosyal Yayınları, 2013), 259.

¹⁶⁵ *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 1:289.

¹⁶⁶ *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 1:432.

¹⁶⁷ Bagge, *Kings, Politics, and the Right Order of the World in German Historiography*, 44. Birinci kitabın 32. bölümünde “sonunda iç savaşlar bittiğinde” ibaresini kullanan Widukind, burada I. Heinrich’in Bavyera ve diğer dükliklerle olan mücadelesine gönderme yapmaktadır. Bkz. Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, çev. Bernard S. Bachrach ve David S. Bachrach (Washington: Catholic University of America Press, 2014), 45.

¹⁶⁸ Bloch, *Feodal Toplum*, 630.

Frank Krallığı'ndan *Transrhenens* (Ren'in ötesi) şeklinde bahsetmektedir.¹⁶⁹ Bu açıdan Hans Delbrück'ün I. Otto'nun 955'te Macarlara karşı kazandığı Lechfeld Savaşı için yaptığı yorum pek isabetli değildir. Delbrück'ün bu savı, Lechfeld Savaşı'na Otto'nun krallığı dahilindeki her unsurun katılması ile doğrulanır gibi gözükse de bu unsurlar henüz kendilerini "Alman" olarak görmüyorlardı; bu sebeple Alman ulusundan da bahsedilemezdi.

Kaynaklarda Doğu Frank Krallığı'nın "Alman Krallığı" şeklinde geçtiği en erken kayıt *Annales Iuvavenses*'te (Salzburg Yıllıkları) yer almaktadır; buna göre 920 yılı için düşülen kayıta "*Bawarii sponte se reddiderunt Arnolfo duci et regnare eum fecerunt in regno Teutonicorum*"¹⁷⁰ (Bavyeralılar kendilerini isteyerek Dük Arnulf'a teslim ettiler ve onu Alman Krallığı'nda kral yaptılar) yazmaktadır.¹⁷¹ *Teutonlar* (Tötonlar) M.Ö. II. yüzyılın sonlarına doğru Roma Cumhuriyeti ile yaptıkları savaşlarla kaynaklarda geçmeye başlayan bir Germen kabilesiydi; fakat nesillerinin tükenmesinden sonra da Latin kaynaklarında Germenleri (Almanları) ifade etmek için kullanıldı.¹⁷² X. yüzyılda Doğu Frank topraklarında yaşayan halkı adlandırmak için kullanılan *Teuton* kelimesine daha çok Batı Frank ve İtalya bölgelerinde rastlamaktayız.¹⁷³ Örneğin Cremona Piskoposu Liudprand, I. Otto'nun elçisi olarak gittiği Konstantinopolis'te Doğu Roma İmparatoru II. Nikephoros Fokas'ın (963-969) hem Latinlerle hem de *Teutonlar*la dalga geçtiğini aktarmaktadır.¹⁷⁴

¹⁶⁹ Flodoard, *Les annales de Flodoard*, ed. Philippe Lauer (Paris: A. Picard, 1905), 6.

¹⁷⁰ *Teutonicorum* ibaresinin sonradan eklenmiş olma ihtimali vardır. Bkz. Müller-Mertens, "The Otto-nians as Kings and Emperors", 240.

¹⁷¹ "Annales ex annalibus Iuvavensibus antiquis excerpti", içinde *Scriptorum*, ed. Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde, c. 30/2 (Leipzig: Karl W. Hiersemann Verlag, 1834), 742. Arnulf, Heinrich'in Doğu Frank kralı seçildiği 919 yılındaki törene katılmamış ve başta bu seçime karşı çıkmıştı.

¹⁷² *The Oxford Classical Dictionary*, ed. Simon Hornblower, Antony Spawforth ve Esther Eidinow, Fourth edition (Oxford: Oxford University Press, 2012), 1446. Iulius Caesar M.Ö. 58-50 yılları arasında cereyan eden ve Germen kabilelere karşı Roma ordularının komutanlığını yaptığı Galya Savaşını anlattığı *Commentarii de bello Gallico* adlı eserinde Germen kabileleri arasında saydığı *Teuton* kabilesi hakkında bilgi vermektedir; buna göre vahşi ve barbar *Teutonlar* önceleri *Cimbri* (Kimber) kabilesiyle birlikte sıklıkla Ren Nehri'nin batısındaki *Gallia* bölgesine akınlar yapmakta ve İtalya'yı tehdit etmekte-lerdi. Caesar burada kendisinden yaklaşık 60-70 yıl önce gerçekleşen savaşlara atıfta bulunmaktadır. Bkz. Gaius Iulius Caesar, *Notlar - Galya Savaşı Üzerine*, çev. Samet Özgüler (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2019), 64-65.

¹⁷³ Ehlers, *Die Entstehung des deutschen Reiches*, 44.

¹⁷⁴ Liudprand, *The Complete Works of Liudprand of Cremona*, çev. Paolo Squatriti (Washington: Catholic University of America Press, 2007), 258. İmparator Latinler ve Teutonlar ile I. Otto'nun tebaasını işaret etmekteydi. Bkz. Benjamin Arnold, *Medieval Germany*, 4.

XI. yüzyıla geldiğimizde Alman (*Teuton*) isimlendirmesinin yaygınlaşmaya başladığını görmekteyiz. Bir Sakson olan Merseburglu Thietmar (ö. 1018) Otto Hanedanlığı dönemini anlattığı kroniğinde kendi halkından “*nos Teutonice*” (biz Almanlar) olarak bahsetmektedir.¹⁷⁵ Burgonyalı rahip Wipo (ö. 1050?) Kutsal Roma İmparatoru II. Konrad’ın (1027-1039) hayatını anlattığı *Gesta Chuonradi II. Imperatoris* (İmparator II. Konrad’ın İşleri) adlı eserinde, Konrad’ın İtalya seferine çıkan ordusunu *Teutonici* (Almanlar) olarak adlandırmıştır.¹⁷⁶ Wipo ayrıca Ren Nehri’nin *Gallia* ile *Germania*’yı birbirinden ayırdığını belirtmekte ve *Germania* tarafında Saksonların, Slavların, doğu Franklarının, Bavyeralıların ve Alamannilerin¹⁷⁷ yaşadığını söylemektedir.¹⁷⁸ Kronik yazarı Lambert (ö. 1082/85) ise yıllığının 1071 yılına ait kaydında IV. Heinrich’ten (1054-1105; 1084’ten itibaren Kutsal Roma İmparatoru) *rex Theutonicorum* (Almanların Kralı) olarak bahsetmektedir.¹⁷⁹ IV. Heinrich’in babası III. Heinrich (1028-1056; 1046’dan itibaren Kutsal Roma İmparatoru) de 1049 yılında hazırlanan bir belgeyi “*Signum domni Henrici regis invictissimi Teutonicorum tertii, secundi Romanorum imperatoris augusti, Burgundionum primi*” (Yenilmez hükümdar, Almanların üçüncü kralı, Roma’nın ikinci imparator augustusu, Burgonyalıların birincisi [birinci kralı] Heinrich’in mührü) şeklinde mühürlenmiştir.¹⁸⁰ Bir kısmına değinilen bu örnekler bize XI. yüzyılda artık bir Alman Krallığı’ndan bahsedebileceğimizi göstermektedir. Fakat X. yüzyılda bu krallık, her ne kadar Ortaçağ Alman tarihinin bir konusu ve Alman Krallığı’nın temeli olsa da, halen Doğu Frank Krallığı’dır.

¹⁷⁵ Thietmar, *Thietmari Merseburgensis Episcopi Chronicon*, ed. Robert Holtzmann (Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1935), 6. İngilizce çevirisi için bkz. Thietmar, *Ottoman Germany: The Chronicon of Thietmar of Merseburg*, çev. David Warner (Manchester: Manchester University Press, 2001), 68.

¹⁷⁶ Wipo, “Gesta Chuonradi II. Imperatoris”, içinde *Wiponis Opera*, ed. Harry Breßlau (Hannover; Leipzig: Hahnsche Buchhandlung, 1915), 34.

¹⁷⁷ Alamanniler III. yüzyıl ve sonrasında Ren Nehri’nin batısında ve Tuna Nehri’nin kuzeyindeki eski Roma topraklarına yerleşen ve bir dönem krallar tarafından yönetilen Germen kavimleri topluluğuna verilen isimdi. Bkz. *The Oxford Classical Dictionary*, 47. Sonrasında bölgenin ismi Alamannia olarak kaldı. Merovenj ve Karolenj hâkimiyeti altında geçen dönemlerin ardından 843 Verdun Antlaşması sonrası Doğu Frank Krallığı’na bağlı bir vilayet haline geldi. Svabya Düklüğü Alamannia topraklarında kuruldu. Bkz. Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 132-33.

¹⁷⁸ Wipo, “Gesta Chuonradi II. Imperatoris”, 14. İngilizce çevirisi için bkz. Wipo, “The Deeds of Conrad II”, içinde *Imperial Lives and Letters*, ed. Robert L. Benson, çev. Theodor E. Mommsen ve Karl F. Morrison (New York: Columbia University Press, 2000), 61.

¹⁷⁹ Lambert, “Lamperti Hersfeldensis Annales”, içinde *Lamperti Monachi Hersfeldensis Opera*, ed. Oswald Holder-Egger (Hannover; Leipzig: Hahnsche Buchhandlung, 1894), 124.

¹⁸⁰ *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae. Henrici III. Diplomata*, ed. Harry Breßlau ve P. Kehr, c. 5 (Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1931), 320.

Bu bölümde Doğu Frank Krallığı'nda I. Heinrich ile birlikte Otto Hanedanlığı'nın başa geçmesi sonrası krallığın yükselişinden ve yaşanan değişimlerden bahsedilecek, ardından I. Otto'nun hükümdarlığı değerlendirilecek, son olarak Otto'nun Roma İmparatoru ilan edilmesine giden yol ve bu ilanın ne anlam ifade ettiği irdelenmeye çalışılacaktır.

1. Saksonların Yükselişi: I. Heinrich ve Karolenj Gelenekten Kopuş

Bir önceki bölümde zikrettiğimiz üzere Şarlman, Saksonya bölgesini yıllarca süren savaşlar sonrasında ele geçirebilmiş ve bölgede zorla Hristiyanlığa geçiş politikası uygulamıştı. Saksonların soylu kesimi hızla Hristiyanlığa geçti ama bunların arasında köklü bir Franklaşma gerçekleşmedi. Her ne kadar Franklarla evlilik yoluyla ittifaklar kurmuş olsalar da Saksonlar “kimliklerini” büyük ölçüde korumayı başardılar.¹⁸¹ Bu durum özellikle aidiyet bakımından onları diğer bölgelerden ayırıyordu.

Saksonların Frank Krallığı'na dahil olduktan sonraki askerî sorumluluklarından biri, kuzeyden gelen İskandinav ve doğudan gelen Slav tehditlerini bertaraf etmektir. Bu sebeple askerî mânâda ön plana çıkan kontlar Sakson siyâsetinde etkili oldular ve bu sayede isimleri kaynaklara geçerek günümüze ulaştı.¹⁸² IX. yüzyılın ortalarında Saksonya iki bölgeye ayrılmıştı; Ren ve Weser nehirleri arasındaki batı tarafı *dux* (lider, komutan, daha sonra dük) Ekbert'in, kalan doğu tarafı ise *dux* Liudolf'un (844-866) bölgesiydi. Liudolf Otto Hanedanlığının atasıdır ki bu hanedan aynı zamanda Liudolfinger olarak da bilinmektedir. Liudolf'un bütün Saksonya için hâkimiyet iddiasında bulunduğu dair bir kayıt yoktur; Doğu Saksonya bölgesi ile kendisini sınırlandırmış görünmektedir.¹⁸³

Liudolf'un ölümünün ardından yerine, İngiltere'de Kral “Büyük” Alfred'e (871-899) mağlup olduktan sonra Saksonya bölgesini yağmalamaya gelen Viking ordusuna 880 yılındaki Ebsdorf Savaşı'nda mağlup olan ve aynı savaşta öldürülen¹⁸⁴ büyük oğlu

¹⁸¹ Althoff, “Saxony and the Elbe Slavs in the Tenth Century”, 267.

¹⁸² Arnold, *Medieval Germany*, 45.

¹⁸³ Althoff, “Saxony and the Elbe Slavs in the Tenth Century”, 267.

¹⁸⁴ *The Annals of Fulda*, 88.

Brun (866-880) geçti. Onun yaşadığı bu trajedi Saksonya'daki Liudolfinger hâkimiye-tini sonlandırmadı; Brun'un kardeşi “Şanlı” Otto (880-912) ağabeyinin ölümünün he-men ardından Saksonya Dükü oldu.¹⁸⁵ Widukind'in tabiriyle “kardeşinden yaşça kü-çük ama ondan her yönüyle üstün”¹⁸⁶ olan Şanlı Otto, Otto Hanedanlığı'nın ilk Doğu Frank Kralı olan I. Heinrich'in babası ve aynı hanedanın ilk Kutsal Roma İmparatoru olan I. Otto'nun dedesiydi.¹⁸⁷ Birinci bölümde bahsi geçen İmparator Arnulf'un oğlu olan Doğu Frank Kralı “Çocuk” Ludwig (900-911) 18 yaşında hayatını kaybettikten sonra kraliyet tacı Frankonyalılar (kaynaklarda Franklar olarak geçmektedir) ve Sak-sonlar tarafından Otto'ya verilmeye çalışılsa da o bunu geri çevirmiş ve Frankonya Dükü Konrad'ı işaret etmişti.¹⁸⁸ I. Konrad (911-918) döneminde Doğu Frank Krallığı, kısmen Macarlarla mücadelede başarı sağlanılamaması kısmen de kralın aristokrasi ile arasının açılması nedeniyle neredeyse bölünme noktasına gelmişti.¹⁸⁹ Heinrich'in tahta çıktığında karşı karşıya kaldığı en önemli meydan okumalardan birisi dükleri krallığı altında birleştirmekti.¹⁹⁰ Diğer de Macar ve Slav sorunuydu.

Heinrich'e kadar Liudolfingerler Doğu Frank Krallığı'nın Karolenj mensupları başta olmak üzere Saksonya dışındaki güçlü ve soylu aileler ile evlilikler yaparak ittifaklar kurmuş ve bu şekilde etki alanlarını genişletmeye çalışmışlardı.¹⁹¹ Heinrich ise bu uy-gulamayı değiştiren ilk Sakson dükü oldu. İlk evliliğini Saksonya içinde yer alan Mer-seburg bölgesinden Lord Erwin'in (ö. 906 öncesi) dul kızı Hatheburg (ö. 909 sonrası) ile yaptı; Erwin'in erkek çocuğu olmamasından ötürü sahip olduğu topraklar iki kızına kalmış ve Heinrich bu evlilik ile Saksonya içindeki nüfuzunu artırmıştı.¹⁹² Heinrich'in 909 yılındaki ikinci evliliği de yine bir Sakson soylusu ile oldu; Ringelheim Kontu

¹⁸⁵ Althoff, “Saxony and the Elbe Slavs in the Tenth Century”, 268.

¹⁸⁶ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 27.

¹⁸⁷ Literatürde Liudolfingerlere 919-1024 yılları arasında hem Kutsal Roma İmparatoru hem de Doğu Frank (Alman) Kralı olan üç Otto'dan dolayı “Otto Hanedanlığı” ismi verilmiştir. Ortaçağ Avrupası'nda soylu aileler önemli atalarının vaftiz isimlerini nesiller boyu aktarma eğilimi göstermekteydi; Liudol-fingerlerde ise bu sebeple Otto ismi sıklıkla kullanılmıştır. Kral ve imparator olan Otto'lar büyük dede-leri Şanlı Otto'nun adını taşımaktalardı. Bkz. Benjamin Arnold, *Princes and Territories in Medieval Germany* (Cambridge ; New York: Cambridge University Press, 1991), 141-42.

¹⁸⁸ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 27.

¹⁸⁹ Konrad, kendisine krallık yetkisi vermiş düklerle krallığı uyum içinde yönetmektense bu yetkiyi veren kişileri kendi yetkisi altına almayı amaçlamıştı. Bkz. Geoffrey Barraclough, *The Crucible of Eu-rope*, 112.

¹⁹⁰ Geoffrey Barraclough, *The Origins of Modern Germany* (Oxford: Basil Blackwell, 1946), 23.

¹⁹¹ Althoff, “Saxony and the Elbe Slavs in the Tenth Century”, 268.

¹⁹² Thietmar, *Ottonian Germany*, 70.

Dietrich'in (ö. 916-920 arası) kızı Mathilde'nin (ö. 968) "güzelliği ve zenginliği" Heinrich'in ilk karısına olan sevgisini azaltmıştı.¹⁹³ Mathilde'nin soyu, Saksonya seferinin bir bölümünde Şarlman'a karşı Saksonların liderliğini üstlenen Widukind'e (ö. 785) dayanıyordu.¹⁹⁴ Otto Hanedanı Widukind'e oldukça önem atfetmekteydi; Şarlman'ı uzun süre uğraştırması onu Franklara karşı çıkan bir figür haline getirmişti ki hem Doğu Frank Krallığı'ndaki Karolenj etkisini silmek hem de krallık bir Alman Krallığı'na dönüştükten sonra Frank geçmişinden temelli sıyrılmak adına kimi zaman Widukind figürüne başvurulduğu görülecekti. Öyle ki Alman nasyonalizminin zirve yaptığı Nazi dönemi tarihçileri Widukind'i "ulusunu tutkulu biçimde seven bir lider" olarak tanımlarken Şarlman için "Sakson kasabı" ya da "bir despot prototipi" yakıştırmalarını yapacaklardı.¹⁹⁵ Fakat Widukind başta olmak üzere Saksonların, her ne kadar zorla da olsa, vaftiz edilerek Hristiyanlığa geçmeleri Şarlman'ın bir icraatıydı;¹⁹⁶ yine de bu kazanım¹⁹⁷ onların Widukind'i yüceltip Şarlman'ı kötü anmalarına engel olmamıştı. Heinrich'in Sakson kökenlerine sarılarak yükselmesi bir hayli dikkat çekicidir; kendisinden önceki hiçbir Sakson lider, Karolenjlerle veya diğer Doğu Frank aristokrasisiyle bağlantılar kurmalarına rağmen, bu denli bir genişlemeyi başaramamışlardı.¹⁹⁸

"Kuşçu" Heinrich (Henry the Fowler, Heinrich der Vogler) Konrad'ın 919 yılındaki ölümünün ardından Doğu Frank tahtına çıktı. Kuş avcılığına olan merakı ve Frankonya Dükü Eberhard'ın (918-939) ona krallığın devredildiğini haber vermeye geldiğinde

¹⁹³ Thietmar, 74. Kilise'nin boşanmaya karşı olan tutumu bilinmekle birlikte Heinrich'in ilk evliliğine Kilise en başından beri olumlu bakmamaktaydı; çünkü Hatheburg bir rahibe iken Heinrich ile evlenmek için yeminini bozmuştu. Bu sayede boşanma mümkün olmuş ve Heinrich Mathilde ile evlenebilmişti. Bkz. Althoff, "Saxony and the Elbe Slavs in the Tenth Century", 268; Phyllis G. Jestice, *Imperial Ladies of the Ottonian Dynasty: Women and Rule in Tenth-Century Germany*, Queenship and Power (Cham: Palgrave Macmillan, 2018), 45.

¹⁹⁴ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 45. Widukind kaynaklarda ilk olarak *Annales regni Francorum*'un 777 yılına ait kaydında geçmektedir. Bkz. *Carolingian Chronicles*, 55. Heinrich ilk evliliğini yaptığında iki ağabeyi hayattaydı ve kendisi Saksonya Düklüğü'nün varisi konumunda değildi. Fakat 909 yılına gelindiğinde Heinrich düklüğü'nün varisi haline gelmişti ve Jestice'e göre bu sebeple daha prestijli bir evlilik yapması gerektiğini düşünüyordu. Bkz. Jestice, *Imperial Ladies of the Ottonian Dynasty*, 45.

¹⁹⁵ August Nitschke, "German Politics and Medieval History", *Journal of Contemporary History* 3, sy 2 (1968): 81.

¹⁹⁶ *Carolingian Chronicles*, 62-63.

¹⁹⁷ Saksonların ve sonra Almanların Hristiyanlığa olan müspet bakışları sebebiyle "kazanım" tabiri bilinçli olarak kullanılmıştır.

¹⁹⁸ Althoff, "Saxony and the Elbe Slavs in the Tenth Century", 268.

kuş avında olması¹⁹⁹ sebebiyle XII. yüzyıl tarih yazıcıları Heinrich'e "Kuşçu" lakabını verdi;²⁰⁰ bu lakap günümüz literatüründe de yaygın olarak kullanılmaktadır. Widukind'in aktardığına göre Heinrich bir av sırasında kırktan fazla vahşi hayvan öldürmüştü;²⁰¹ yazarın bunu aktarma ihtiyacı hissetmesi avcılığın Heinrich'in hayatındaki önemini göstermektedir. Heinrich'in saltanatını hem Saksonların hem de Doğu Frank Krallığı'nın yükselişiyle ilişkilendirmek yanlış olmayacaktır. Gerek krallığındaki duklerle gerekse Avrupa'daki diğer krallıklarla olan ilişkilerinde yürüttüğü başarılı politikaların yanında Macar ve Slav tehditlerine karşı krallığa yeni bir savunma anlayışı getirmesi ve ordusunda yaptığı düzenlemeler bu yükselişte kilit etmenleri oluşturmaktadır. Şunu kesin olarak ifade edebiliriz ki, I. Otto döneminin en muktedir Avrupalı hükümdarı ve Kutsal Roma İmparatoru olacak güce eriştiyse bunu önemli bir ölçüde babasının getirdiği yeniliklere borçludur.

I. Heinrich'in en önemli özelliklerinden biri, kendisine karşı çıkmış olan rakiplerine gösterdiği hoşgörüydü. Kral olduğunda kırk yaşının üzerindeydi ve elindekileri koruma ve egemenliğini tesis etme konusunda yeterince tecrübesi vardı; hedeflerinin peşinden giderken şartları iyi değerlendirebildiği açıktı. Anlaşmazlıkları masada halletmeye çalışıyor, bunu yaparken askerî müdahale tehdidini en son çare olarak öne sürüyordu.²⁰² Bu sayede krallığı dahilinde bulunan dukleri Macar tehdidi gibi bir amaç uğruna bir araya getirebilme başarısını gösterebilmişti. Ortaçağ Avrupası'nda anlaşmazlıkların çözüm yollarından biri teslim olma ritüelleri idi; bu şekilde "tatlıya bağlanan" savaşlar sayesinde özellikle Doğu Franklarında istikrarlı bir yönetim sistemi kurmak mümkün oldu. Dindar Louis'nin oğlu Alman Ludwig'in asi oğullarıyla olan çatışmalarını bu şekilde sonlandığı bilinmektedir. Karolenj krallar döneminde aile içinde uygulanan bu ritüel daha sonra krallar ile soylular arasındaki ilişkilerde kendisini göstermeye başlamıştır.²⁰³ Teslim olma ritüeli yoluyla dostane bir anlaşmaya va-

¹⁹⁹ Ralph H. C. Davis, *A History of Medieval Europe: From Constantine to Saint Louis*, ed. Robert I. Moore (Harlow, England: Pearson/Longman, 2005), 237.

²⁰⁰ Eleanor S. Duckett, *Death and Life in the Tenth Century*, 43.

²⁰¹ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 58.

²⁰² Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 241.

²⁰³ Gerd Althoff, *Rules and Rituals in Medieval Power Games: A German Perspective* (Leiden ; Boston: Brill, 2020), 32.

ran tarafların çatışmayı sürdürmelerine ya da yeniden başlatmalarına izin verilmemekteydi.²⁰⁴ Widukind'in aktardıklarına göre bu ritüel sadece çatışmayı sona erdirmiyor, kralın dostluğunu da (*amicitia*, friendship, Freundschaft) beraberinde getiriyordu.²⁰⁵ Örneğin Heinrich'ten önceki Doğu Frank Kralı I. Konrad, Frankonya Dükü olan kardeşi Eberhard'ın bir savaşta Heinrich'e mağlup olması sonrası Heinrich üzerine sefere çıkmış, kuşatma esnasında Heinrich'e bir elçi göndererek gönüllü olarak teslim olmasını teklif etmiş ve bunu yaptığı takdirde kendisinin Heinrich'in dostu olacağını ve ona düşmanca muamele etmeyeceğinin sözünü vermiştir.²⁰⁶ Widukind Heinrich'in bu teklifi kabul ya da ret ettiğine dair bir bilgi vermemektedir; lakin bu olayın hemen akabinde Konrad'ın ölüm döşeginde halefi olarak kardeşini değil de Heinrich'i gösterdiğini ve *krallık nişanlarının, kutsal mızrağın, pelerinleriyle altın tokaların, eski kraların kılıcının ve tacın* Eberhard vasıtasıyla Heinrich'e iletilmesini istediğini aktarması²⁰⁷ bize bir ipucu vermektedir. Fakat bahsettiğimiz bu ikinci olayın doğruluğu şüphelidir. Widukind eserini 970'lerde Sakson bakış açısıyla, Saksonların ve onların liderlerinin başarılarını övmek amacıyla yazmıştı; krallığın bir Frankonyalı olan Konrad'dan Sakson Heinrich'e geçişinin onun aktardığı kadar sorunsuz bir şekilde gerçekleşmemiş olma olasılığını bir kenara bırakmamak gerekir.²⁰⁸ Örneğin Fried'e göre Konrad herhangi bir varis bırakmadan ölünce ve onun ailesine mensup kimi kişilerin tacı üstlenemeyecek kadar genç olması dolayısıyla Heinrich bu fırsatı değerlendirmiş ve kendisini kral ilan etmişti.²⁰⁹ Widukind'in bu anlatımının esas amacı büyük olasılıkla kralın meşruiyetinin sorgulanmaması içindi; Heinrich bir Frank veya Karolenj değildi ve meşruiyetini sahip olduğu niteliklerin yanında önceki kralın tasdikiyle de sağlıyordu.²¹⁰

²⁰⁴ Gerd Althoff, *Die Macht der Rituale: Symbolik und Herrschaft im Mittelalter* (Darmstadt: WBG, 2013), 68-71.

²⁰⁵ Althoff, 72.

²⁰⁶ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 37.

²⁰⁷ Widukind, 38.

²⁰⁸ Arnold, *Medieval Germany*, 36. Aynı Konrad, Heinrich'in, babası Otto'nun ölümünün ardından Saksonya Dükü olmasını engellemeye çalışmıştı. Bkz. Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 31.

²⁰⁹ Johannes Fried, *The Middle Ages*, çev. Peter Lewis (Cambridge, Massachusetts: Belknap Press, 2015), 96-97. Müller-Mertens ise Widukind'in anlatısına bağlı kalarak, Konrad ile Heinrich arasında 915 yılında yapılan bir anlaşmada Konrad'ın Heinrich'e halefi olma teklifini iletmiş olabileceğini öne sürmektedir. Bkz. Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 239.

²¹⁰ Antoni Grabowski, *The Construction of Ottonian Kingship: Narratives and Myth in Tenth-Century Germany* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2018), 56.

Heinrich'in Fritzlar'da kral ilan edildiği törene yalnızca Saksonya ve Frankonya'nın ileri gelenleri katılmıştı; Doğu Franklarının diğer önemli düklükleri Bavyeralılar ile Svabyalılar ilk aşamada bu kararı tanımamışlardı.²¹¹ Fakat Heinrich kral olduktan sonra kendisine boyun eğen duklerine karşı dostluğunu bahşetmeye epey istekli davrandı. Konrad'ın kardeşi Eberhard kendiliğinden öyle bir teslimiyet gösterdi ki bütün hazinesini kendi elleriyle Heinrich'e verdi; Bavyera Dükü Arnulf (907-937) ise, kendisinin savunduğu Regensburg şehrini kuşatan Heinrich'e fazla direnmeden şehrin kapılarını açtı ve bu iki isim söz konusu hareketleri sayesinde kralın dostluğunu kazandılar.²¹² Svabya Dükü Burchard (917-926) da krala karşı gelemeyeceğini anlayıp "*kendisini, tüm kalelerini ve halkını Heinrich'e teslim etti.*"²¹³ Tabii burada siyasî ya da askerî güç kimin elindeyse ona teslim olmak çok da anormal bir durum gibi gözükmemektedir ama bize aktarılan eylem ve sözlerden anlaşıldığı kadarıyla bu teslimiyet kararlarında gönüllülük esasına büyük önem verilmişti. Gönüllülük vurgusu bu teslim ritüellerinin zorla değil teslim olanın kararı ve iradesiyle yapıldığını gösteriyordu ve bu durum kral ile dükü arasında daha güçlü bağların kurulmasını sağlıyordu; bu bağlar kralla dük arasındaki statü farkını zaman zaman görünmez kılıyordu.²¹⁴ Öyle ki Heinrich kral ilan edildiği törende kendisine yapılan taç ve kutsanma tekliflerini dinî ve dünyevî ileri gelenlerin önünde kral tayin edilmenin yeterli olduğunu belirterek reddetmişti.²¹⁵ Heinrich'in bu tutumu onun krallıkta *primus inter pares* (eşitler arasında

²¹¹ Barraclough bu durumu gerekçe göstererek Heinrich'in tahta çıkmasının Frankonya'nın bir icraatı olduğunu öne sürmektedir. Konrad'ın ölümünün ardından Frankonya Dükü olan kardeşi Eberhard, abisinin vasiyetini Heinrich'e ulaştırmış ve onu kral ilan etmişti. Bkz. Barraclough, *The Origins of Modern Germany*, 25. Barraclough'un bu görüşü Frankonya Dükü'nü kral belirleyen bir konuma sokmaktadır ve fazla iddialıdır. Bu olayı doğru kabul etsek bile sebebi ancak Eberhard'ın Saksonları kendilerinden güçlü görmesi kaynaklı olabilir. Gerçekten de Heinrich Doğu Frank dukleri arasında en güçlü olanıydı. Bkz. Liudprand, *The Complete Works of Liudprand of Cremona*, 84; Regino ve Adalbert, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe*, 235. Saksonya bu gücü ve prestiji Doğu Frank Krallığı'nın Karolenj krallarının askerî emirlerini başarıyla yerine getirerek, yani bölgelerini dış düşmanlara karşı savunarak IX. yüzyılın sonlarına doğru elde etmişti. Ayrıca Karolenjler ile sık sık evlilik bağları kurmaları da statülerini yükselten başka bir etken oldu. Bkz. Bernhardt, *Itinerant Kingship and Royal Monasteries in Early Medieval Germany*, 10.

²¹² Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 239.

²¹³ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 39-40.

²¹⁴ Althoff, *Die Macht der Rituale*, 73.

²¹⁵ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 39-40. Batı Frank kronikçisi Flodoard Otto için tahta çıktığı 936 yılından itibaren *rex* (kral) unvanını kullanırken babası Heinrich için bir istisna dışında *princeps* (komutan, lider) unvanını layık gördü. Yazar, Heinrich'in gücünü ve onun Batı Frank meselelerine olan dahlini inkâr etmiyordu; Heinrich Batı Frankların iç meselelerinde sürekli yardım için başvuru alan önemli bir faktördü. Ama Flodoard terimleri kullanırken titiz davranıyordu; onun açısından *princeps* ile *rex* arasında kesin bir fark vardı. Sadece bir kez, Heinrich ölmeden önce krallığı ile ilgili bir meseleden bahsederken onun için kral ifadesini kullandı. Bkz. Philippe Buc, *The Dangers of Ritual: Between Early*

birinci) anlayışını benimsediğini gösteriyordu²¹⁶ ve şüphesiz bu anlayış sayesinde kendisiyle beraber krallık için savaşıacak adam bulma konusunda zorluk yaşamamıştı.²¹⁷ Heinrich hem “dostluk” politikasıyla hem de taç ve kutsanmayı reddetmesiyle seleflerinin başaramadığı krallıkta birlik oluşturma fikrini gerçeğe dönüştürdü; kendi konumunu yüceltmekten kaçınarak krallıktaki düklerin saygısını kazanmış ve bu sayede iç barışı sağlayabilmişti.²¹⁸ Heinrich’in krallıkta sağladığı birlik, Köln Başpiskoposu olan oğlu Bruno’nun (ö. 965) hayatını 968/969 yıllarında kaleme alan keşiş Ruotger’in (ö.?) eserine de yansımıştı; ona göre Heinrich’ten önce “mahvolmuş bir durumda olan ve korkunç derecede acı çeken” krallıkta Heinrich ile beraber insanlar öyle bir sevgi ile birleşmişlerdi ki bu denli bir uyum daha önce hiç yaşanmamıştı.²¹⁹

Heinrich’in sadece krallığı içerisindeki düklerle değil diğer krallıklarla olan anlaşmazlıklarında da *amicitiya* başvurduğunu görmekteyiz; Büyük Constantinus’a ait olduğu düşünülen “Kutsal Mızrak”ı elinde bulunduran Burgonya Kralı II. Rudolf (912-937) ile “Kutsal Mızrak” konusunda anlaşmazlığa düşen Heinrich, “Kutsal Mızrak”ı teslim

Medieval Texts and Social Scientific Theory (Princeton: Princeton Univ. Press, 2009), 16; Flodoard, *The “Annals” of Flodoard of Reims: 919-966*, çev. Steven Fanning ve Bernard S. Bachrach (Peterborough: University of Toronto Press, 2008), 28. Flodoard’ın Heinrich’i kral olarak kabul etmemesinin nedeni onun başa geçerken kutsanma ritüelini reddetmesiydi. Bu, yerleşik Karolenj geleneğinden kopuşu gösteriyordu ve Flodoard’ın bunu kabul etmesi mümkün değildi. Bkz. Grabowski, *The Construction of Ottonian Kingship*, 82.

²¹⁶ Althoff, *Rules and Rituals in Medieval Power Games*, 33; Buc, *The Dangers of Ritual*, 18. Heinrich dükleri kendisiyle aynı seviyede gördükçe kral kabul edildi, çünkü dükler kendi dükliklerinde neredeyse kral gibi bir otoriteye sahiptiler ve bağlı oldukları kralın bu otoriteye zarar vermesini istemiyorlardı. Bkz. Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 141.

²¹⁷ Heinrich’in bu tutumunun sebebi olarak Kilise tarafından kontrol edilmek istememesi ya da piskoposlara güvenmemesi gösterilebilir; çünkü Doğu Franklarının dinî ileri gelenleri IX. yüzyılda siyasî çekişmelere müdahil olarak krallığın istikrara kavuşmasına engel, başlıca faktörlerden biri haline gelmişlerdi. Fakat Heinrich saltanatının en başından beri Kilise ile ilişkilerini iyi tuttu, krallığın büyük kiliselerinin haklarını ve ayrıcalıklarını tanıdı, onlara mülkler verdi, dinî toplantılara katıldı. Bkz. Arnold, *Medieval Germany, 500 - 1300*, 136; Davis, *A History of Medieval Europe*, 237. Öyle ki, Heinrich’in kutsanmayı reddetmesi onun piskoposlarla olan ilişkisinde ve din adamlarıyla dolu sarayında bir süre sonra utanç vesilesi haline geldi ve bu durumu telafi etmek için Roma’ya bir sefer planlandı ama Heinrich’in hastalığı nedeniyle bu sefer gerçekleşmedi. Bkz. Karl J. Leyser, *Communications and Power in Medieval Europe: the Carolingian and Ottonian Centuries*, ed. Timothy Reuter (London ; Rio Grande: Hambledon Press, 1994), 86. Bu sebeple Heinrich’in tacı ve kutsanmayı reddetmesini, onun diğer düklerle kurmak istediği ilişkinin şeklini belirlemeye yönelik bir davranış olarak açıklamak daha doğru olacaktır.

²¹⁸ Althoff, *Die Macht der Rituale*, 87.

²¹⁹ Ruotger, *Vita Brunonis Archiepiscopi Coloniensis*, ed. Irene Ott (Weimar: Hermann Böhlhaus Nachfolger, 1951), 4; Althoff, *Rules and Rituals in Medieval Power Games*, 31.

etmeyi kabul eden Rudolf'a sadece altın ve gümüş değil Svabya'dan büyükçe bir toprak da vermiş ve sonucunda Rudolf, Heinrich'in "adamı" olmuştu.²²⁰ "Kutsal Mızrak"ın ele geçirilmesi Heinrich'in hedefinin krallığıyla sınırlı kalmadığını gösteriyordu; o dönemde imparatorluk tahtında kimsenin olmayışı, Heinrich'i imparatorluk sembollerini toplamaya sevk etmiş olabilir.²²¹ Nitekim *Antapodosis*'in yazarı Liudprand da "Kutsal Mızrak" vasıtasıyla Heinrich'in oğlu I. Otto ile Constantinus arasında bağlantı kurma çabası içerisine girmişti.²²² Heinrich bir diğer dostluk anlaşmasını da Batı Frank Kralı "Basit" Charles ile yaptı; yukarıda da zikredilen 921 Bonn Anlaşması ile iki kral birbirlerinin egemenlik sahalarını ve unvanlarını tanımış, iki krallık arasındaki sınır belirlenmişti.²²³ Bu anlaşma Heinrich'in itibarını arttırmıştı; her ne kadar Charles pratikte Heinrich'ten daha zayıf bir durumda olsa da. Nitekim bir sonraki yıl tebaası tarafından tahttan indirilen Charles çareyi Heinrich'ten yardım istemekte bulmuş ve karşılığında Karolenjlerin koruyucusu Şehit Dionysius'un elini göndermişti.²²⁴ Smith'e göre bu Heinrich'i eski Karolenj hanedanının meşru varisi ve dinsel geleneklerinin koruyucusu haline getirmişti.²²⁵

Heinrich'in Batı Frank politikası krallıktaki iç karışıklıklardan faydalanma üzerine kuruluydu. İki krallık arasında bir süredir anlaşmazlığa yol açan Lotharingia meselesini bu şekilde çözdü;²²⁶ 923'te Batı Frank Kralı "Basit" Charles'ın (898-922) bir isyan sonucu tahttan indirildiği ve Burgonyalı Rudolf'un (Raoul da denmektedir; 923-936) Frank soylularınca kral seçildiği dönemde Lotharingia'yı işgal eden Heinrich 925 yı-

²²⁰ Liudprand, *The Complete Works of Liudprand of Cremona*, 158; Buc, *The Dangers of Ritual*, 49. Heinrich'in krallığa ait bir topraktan bu kadar kolay vazgeçmesi garip görünebilir fakat Rudolf Svabya Dükü II. Buchard'ın damadıydı ve hem Svabya hem de Burgonya bölgesi, müstakbel İtalya seferleri için kilit bir konumdaydı. Heinrich hem Svabya Dükü'nü hem de Burgonya Kralı'nı kendi çevresinde tutmak istiyordu. Bkz. Duckett, *Death and Life in the Tenth Century*, 54.

²²¹ Duckett, *Death and Life in the Tenth Century*, 54.

²²² Grabowski, *The Construction of Ottonian Kingship*, 227.

²²³ Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 241.

²²⁴ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 46.

²²⁵ Julia M. H. Smith, *Europe After Rome*, 212.

²²⁶ Verdun Antlaşması sonrası Orta Frank Krallığı'na dahil olan Lotharingia bölgesi, krallığın 855 yılında dağılması sonrası müstakil bir krallık olarak ortaya çıkmış ve bu tarihten itibaren komşuları Doğu ve Batı Frank krallıkları için bir mesele haline gelmişti. 880 yılındaki Ribemont Antlaşmasıyla Lotharingia'nın bir düklük olarak Doğu Franklarına katılması karara bağlanmışsa da 911 yılında Karolenj olmayan Konrad'ın başa geçmesiyle Lotharingia'nın soyluları, hâlâ bir Karolenj tarafından (Basit Charles) yönetilen Batı Franklarına katılma kararı almışlardı. Bkz. Simon MacLean, "Shadow Kingdom: Lotharingia and the Frankish World, c.850-c.1050", *History Compass* 11, sy 6 (2013): 446-47.

linda bu toprakları kendi krallığı altında bir düklük haline getirmeyi başardı. Gisbert'i (925-939) burada duk olarak bırakan Sakson Kral, kızı Gerberga'yı (ö. 968/9 ya da 984) da 928 yılında onunla evlendirerek aradaki bağı sağlamlaştırdı.²²⁷ Zengin bir bölge olan Lotharingia'nın asıl önemi, Şarlman'ın yönetim merkezi olan Aachen şehrini de içermesiydi; bu durumu imparatorluk hususunda değerlendiren isim ise Heinrich'in oğlu ve halefi Otto olacaktı.²²⁸

Heinrich'in bir diğer önemli icraatı da krallığın sınırlarına tahkimatlar kurarak Macar ve Slav akınlarının şiddetini azaltmasıydı. Buna bağlı olarak saltanatı boyunca krallığını kademeli olarak doğuya doğru genişletti. Özellikle 929 yılında büyük bir orduyla Slavlar üzerine sefere çıkan Heinrich pek çok Slav kalesini ele geçirdi; ayrıca Prag'taki Bohemya Dükü I. Wenceslaus'a (921-935) boyun eğdirdi. Bu seferin ardından 930'ların başlarında Elbe ve Saale nehirleri arasında yeni bir savunma sistemi kurarak bölgedeki hâkimiyetini pekiştirdi. Birbirleriyle yaklaşık 7,5 kilometre aralıklarla inşa edilen elli tahkimat Macarların ve Slavların rahatlıkla insan ve malzeme taşımaya engel olarak akınların şiddetini azalttı.²²⁹ IX. yüzyılın ortalarından itibaren doğudan kıta içlerine yaptıkları akınlarla ve yağmalarla Avrupa krallıklarını oldukça uğraştıran Macarlar ile en çok mücadele edenler, bulundukları coğrafi konum nedeniyle Doğu Frank krallarıydı. Macar süvarileri hızları ve yayı kullanma yetenekleriyle Doğu Frank birliklerine ağır kayıplar verdiriyordu; Heinrich dönemine kadar Macarlar hep üstün olan ve istediklerini alan taraftı. Heinrich Macar süvarileri ile klasik yöntemler kullanılarak başa çıkamayacağını idrak etti ve 924 yılında Macarlarla dokuz yıl sürecek bir barış antlaşması yaptıktan sonra bu süreyi krallığın savunmasını kuvvetlendirmekle geçirdi. Üstte bahsi geçen tahkimatlarda sürekli yaşaması için *agrarii milites* (tarımla uğraşan askerler / köylü askerler) arasından her dokuzuncu askeri seçti ve bu askere diğer sekiz askerin ürettiği tahılın üçte birini alıp depolama görevi verildi.²³⁰ Ayrıca bu tahkimatlarda önemli toplantıların, mahkemelerin ve festivallerin yapılmasını istedi ve böylece

²²⁷ Duckett, *Death and Life in the Tenth Century*, 46.

²²⁸ Henry Mayr-Harting, *Church and Cosmos in Early Ottonian Germany: The View from Cologne* (Oxford ; New York: Oxford University Press, 2007), 23.

²²⁹ Bernard S. Bachrach ve David S. Bachrach, *Warfare in Medieval Europe, c.400-c.1453* (London ; New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2017), 67.

²³⁰ Kalan sekiz köylü asker kalelerin yakınında tarlalarını sürüyorlardı ve yalnızca saldırı tehdidi bulunduğu durumlarda savaşıyorlardı. Bkz. John Beeler, *Warfare in Feudal Europe, 730-1200* (Ithaca ; London: Cornell University Press, 1971), 217.

sınır bölgelerini cazibe merkezi haline getirip nüfusun o tahkimatlarda çoğalmasını hedefledi.²³¹ Düşmanla karşılaştığında ne yapılması gerektiğinin öğretilmesi adına barış zamanlarında bu tahkimatlarda gece gündüz askerî eğitim verilmesi planlandı.²³² Heinrich tahkimatlarda her daim hazır askerî birlikler bekletmek suretiyle Macar saldırılarına karşı yerel savunmaları güçlendirmeyi ve akınların krallık içlerine varmasını yavaşlatmayı hedeflemişti.²³³ Bu sınır tahkimatlarının hepsinin Heinrich tarafından yaptırılmadığını, arkeolojik verilere göre bir çoğunun VIII. yüzyılın sonlarından XI. yüzyıl başlarına kadar geçen uzun süre boyunca inşa edildiğini belirtmek gerekmektedir;²³⁴ Heinrich'in icraatı daha çok bu kalelerin güçlendirilmesine yönelikti. Erdmann'a göre Heinrich'in kale politikası ilhamını, eski bir Germen askerî düşüncesinin günün şartlarına uyarlanması yoluyla atalarından alıyordu; kaleler daha sonraki örnekleri gibi tek bir soyluya ya da Roma kaleleri gibi askerî garnizona değil çevredeki nüfusa ve bu nüfusun güvenliğine hizmet ediyordu.²³⁵ Fakat her ne kadar güvenlik ihtiyacını bir kale çevresinde ikâmet ederek gidermek feodalizmi akıllara getiriyor olsa da burada soylu-vassal-köylü münasebetinden söz etmek henüz pek mümkün değildir.

Bu barış sürecinde ordusunu da elden geçiren Heinrich atlı süvarilere karşı başarılı savaşlar verebilen bir askerî güce kavuşmuştu; nitekim Slavlara karşı alınan zaferler bunu kanıtlar nitelikteydi.²³⁶ Kral bu sebeple dokuz yıllık barışın ardından Macarlara

²³¹ Örneğin Heinrich, yakalanan her sağlıklı hırsıza asılma ya da en doğudaki sınır karakolu olan Merseburg'ta yaşama seçeneklerini sunmaktaydı. Bkz. Beeler, 218.

²³² Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 49.

²³³ *agrarii milites*in aynı anda hem profesyonel savaşçı hem de çiftçi olamayacağını öne sürüp Widukind'in bu konudaki aktarımının tarihi gerçeği tam olarak yansıtmadığını iddia eden bir görüş için bkz. Delbrück, *History of the Art of War Vol. 3*, 3:107-8.

²³⁴ Günter P. Fehring, *The Archaeology of Medieval Germany: An Introduction*, çev. Ross Samson (Oxfordshire, England: Routledge, 2015), 137.

²³⁵ Carl Erdmann, "Burgenbauordnung Heinrichs I.", *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 6 (1943): 68-70.

²³⁶ Karl Leyser, Heinrich'in bir Sakson askerî devrimi yaptığını iddia etmektedir. Bu iddiası için özellikle Widukind'in askerleri betimlemesindeki değişime dikkat çekmektedir; buna göre Widukind, öncesinde *rudis miles* (eğitimsiz asker) olarak nitelendirdiği birlikleri 933'teki Riade Savaşı'nı anlattığı satırlarda *miles iam equestri proelio probatus* (süvari savaşında kendini kanıtlamış asker) tanılamasıyla betimlemektedir. Heinrich'in kafasındaki değişim planı ise Leyser'e göre kral olmadan önceki döneme kadar uzanmaktaydı ama o dönem bu değişim sürecini tamamlayamamıştı. Bkz. Karl J. Leyser, "Henry I and the Beginnings of the Saxon Empire", *The English Historical Review* 83, sy 326 (1968): 23-24. Bachrach ve Bachrach'ın, Leyser'in uzun yıllar kabul gören bu iddiasına karşı çıktıkları ve Heinrich'in Sakson askerî devriminin ağır silahlı süvari birlikleri oluşturmak değil sınır tahkimatları ve *agrarii milites* uygulaması olduğunu öne süren makalesi için bkz. Bernard S. Bachrach ve David S. Bachrach, "Saxon military revolution, 912-973?: myth and reality", *Early Medieval Europe* 15, sy 2 (2007): 186-222.

savaş açmaya karar verdi. 933 yılında Merseburg yakınlarındaki Riade’de gerçekleştirilen savaşta Heinrich, aslında bir bozkır kavmi olan Macarların çok da yabancı olmadığı sahte geri çekilme taktiğini uyguladı ve Macar süvarilerini kendi ağır süvarilerini konuşlandığı bölgeye çekmeye çalıştı. İlk aşamada bu taktik başarılı oldu ve Macarlar sahte geri çekilme uygulayan Doğu Frank süvarilerini takip etmeye başladı. Fakat Macarlar bunun bir tuzak olduğunu anlayınca kaçtılar ve Heinrich’in kuvvetleri tarafından “sekiz mil kadar” kovalandılar. Bu kovalama sonucunda çok azı yakalandı veya öldürüldü; fakat kampları ele geçirildi ve bütün tutsakları serbest bırakıldı.²³⁷ Riade’de Heinrich’in ağır süvarileri yalnızca hafif süvariler tarafından değil, aynı zamanda Macarların görüş alanı ve menzili dışında konuşlandırılan büyük bir piyade kuvveti tarafından da destekleniyordu; süvariler arasındaki savaşın Saksonlar açısından kötüye gitmesi halinde bu piyadeler Heinrich’in alternatif kuvvetlerini oluşturuyordu. Heinrich Avrupa’nın uzun yıllar boyunca çözüm bulamadığı bozkırlardan gelen hafif süvari birlikleri sorununu çözme adına önemli bir adım atmıştı; kendisinden sonra gelen batılı kumandanlar onun Macarlara karşı uyguladığı bu taktiklerin benzerlerini kullanacaklardı.²³⁸ Heinrich tam bir askerî liderdi ve onun Macarlara ve Slavlara karşı koymaktaki başarısı elde ettiği gücün esas nedeniydi. Bu gücün yansıması, Riade Savaşı öncesi krallıktaki insanları kendi etrafında birleştirmesinde görülebilmektedir.²³⁹ Widukind’e göre bu insanlar Riade Savaşı’nın ardından Heinrich’i *imperator* ilan etmişti.²⁴⁰ Heinrich’in *agrarii milites* uygulamasıyla kendi emrinde daimî bir ordu kurması diğer yandan krallığındaki dükleri hizada tutmanın da en iyi yoluydu; fakat

²³⁷ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 57. Bowlus da Leyser’den farklı olarak Heinrich’e Riade’de zafer kazandıran etmenin ağır süvariler değil geri çekilme taktiği olduğunu öne sürmektedir. Eğer ağır süvariler Leyser’in iddia ettiği kadar etkili olsalardı Macar birliklerini kaçırmakla kalmaz, yok ederlerdi. Bkz. Charles R. Bowlus, *The Battle of Lechfeld and its Aftermath, August 955: The End of the Age of Migrations in the Latin West* (Aldershot ; Burlington: Ashgate, 2006), 70-71.

²³⁸ Bachrach ve Bachrach, *Warfare in Medieval Europe*, 297-99.

²³⁹ Bagge, *Kings, Politics, and the Right Order of the World in German Historiography*, 31-32.

²⁴⁰ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 57. Widukind’in aktardığı bu iddia Heinrich’in resmî belgelerine yansımamıştır. 933 yılı ve sonrası belgelerde, tıpkı öncesinde olduğu gibi Heinrich genel olarak *Heinricus divina favente clementia rex* (Heinrich, ilahi merhametin lütfuyla kral) unvanını kullanmıştır. Bkz. *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 1:69 vd.; Yalnızca 932 yılına tarihlenen sahte bir belgede rex (kral) yerine *Romanorum imperator* (Romalıların imparatoru) unvanı geçmektedir. Heinrich’in yeni kurulan Brogne Manastırı’nı koruma altına alması ve haklarını onaylamasını belirten bu belgenin orijinalinin akıbeti bilinmemektedir ve en erken XII. yüzyıldaki sahte versiyonuna ulaşılabilmiştir. Bkz. *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 1:77. XII. yüzyılda yeniden üretilirken Heinrich için “Romalıların İmparatoru” unvanının kullanılması yüksek ihtimalle manastırın haklarını korumak adına elinde sağlam bir belge olmasını istemesindendir. Widukind’in alışlagelmişin dışındaki imparator tahayyülünden I. Otto bölümünde daha detaylı bahsedilecektir.

bunu sağlayabilmek için kişisel servetini artırması gerekiyordu. Doğu Avrupa'ya çok sayıda sefer yapıp birçok Slav ve Macar bölgesini ele geçirmesinin ve bu bölgelerden büyük bir servet biriktirmesinin sebebi buydu.²⁴¹

Bir görüşe göre Ortaçağ Alman İmparatorluğunun gerçek kurucusu olan Heinrich,²⁴² 936 yılında, Widukind'in deyimiyile "her şeyin efendisi ve Avrupa'nın en büyük kralı" (*rerum dominus et regum maximus Europae*) olarak hayata gözlerini yumdu.²⁴³ Selefî Konrad bir Karolenj olmayan ilk kraldı ama pek başarılı bir saltanat süreci geçirmemişti ve sonucunda bir hanedan kuramamıştı. Heinrich ise bir Frank olmayan ilk kraldı ve gücünü pekiştirdiği bir zamanda, krallığın oğullar arasında paylaştırılmasını salık veren kadim Frank yasalarını uygulayan Karolenj geleneğinin dışına çıkmış ve krallığı bir bütün olarak ikinci eşi Mathilde'den olma en büyük oğlu Otto'ya bırakmıştı.²⁴⁴ Hükümdarlığı süresince Macar ve Slav tehditlerini bertaraf eden Heinrich, Batı Frank ve Burgonya Krallığı'na karşı başarılı politikalar yürüttü, elden çıkmış olan Lotharingia'yı tekrar Doğu Frank sınırlarına kattı, oğlu Otto'yu İngiltere'nin Wessexli (Batı Saksonları) Kralı Athelstan'ın (927-939) kız kardeşi Edith (Eadgyth; ö. 946) ile evlendirerek müttefik ağını genişletti ve krallığındaki dükleri kendi etrafında birleştirdi.²⁴⁵ Sonuncusuna en güzel örnek Otto'nun Aachen'daki taç giyme töreni sonrası verilen ziyafette görülmektedir; Aachen'ın da içinde yer aldığı Lotharingia'nın dükü Giselbert (ö. 939) gerekli malzemeleri temin ederken Frankonya Dükü Eberhard masa ile ilgilenmişti. Svabya Dükü Hermann²⁴⁶ (926-949) kadeh taşıyıcısı olarak görev alırken

²⁴¹ Clifford R. Backman, *The Worlds of Medieval Europe* (New York: Oxford University Press, 2003), 182.

²⁴² Uta-Renate Blumenthal, *The Investiture Controversy: Church and Monarchy from the Ninth to the Twelfth Century* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1988), 31.

²⁴³ Widukind, *Rerum Gestarum Saxoniarum Libri Tres*, ed. Georg Waitz (Hannover, 1882), 34.

²⁴⁴ Bernhardt, *Itinerant Kingship and Royal Monasteries in Early Medieval Germany*, 14. Wickham'a göre krallıkta kazandığı itibar sayesinde kimse I. Heinrich'in bu kararına itiraz etmemişti. Bkz. Chris Wickham, *Ortaçağ'da Avrupa: Batı Roma İmparatorluğu'nun Dağılmasından Reformlara Kadar*, çev. Nilüfer Epçeli (İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2019), 132. Widukind Otto'yu kardeşleri arasında "en büyük ve en iyi" olarak görmektedir. Bkz. Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 59. Widukind'in burada Heinrich'in ilk eşinden olma oğlu Thankmar'ı tahtın meşru varislerinden biri olarak görmediğini söyleyebiliriz.

²⁴⁵ Duckett, *Death and Life in the Tenth Century*, 58.

²⁴⁶ Svabya değil Frankonya doğumlu olan Hermann'ı 926 yılında Svabya Düklüğü için aday gösteren ve dük olmasını sağlayan kişi Kral Heinrich'ti. Bu onun, iktidarının henüz beşinci yılında krallık çapında elde ettiği nüfuzu göstermektedir; bir yandan selefi Konrad'ın aksine düklüklerin varlığını yadsı-mazken diğer yandan kendisine bağlı bir dük meydana getirmişti. Bkz. Barraclough, *The Origins of Modern Germany*, 27-28.

Bavyera Dükü Arnulf atları gözetlemek ve kamp yapılacak yeri seçmekten sorumluydu.²⁴⁷ Blumenthal'ın ya da XIX. yüzyıl tarihçilerinin iddia ettiği gibi Heinrich'in Alman İmparatorluğu'nun kurucusu olduğunu öne sürmek abartılı olacaktır ama bu, onun döneminin bir dönüm noktası olduğu gerçeğini değiştirmez.²⁴⁸ Widukind ise işi bir adım daha ileri götürerek Franklardan Saksonlara imparatorluğun aktarımının (*translatio imperii*) Heinrich'in Doğu Frank Krallığı tahtına çıkmasıyla gerçekleştiğini öne sürmekteydi.²⁴⁹

2. İmparatorluğa Giden Yolda I. Otto

I. Otto, ya da literatürdeki adıyla “Büyük” Otto (Otto the Great, Otto der Große)²⁵⁰ 7 Ağustos 936 tarihinde Aachen kentinde düzenlenen törenle krallık tahtına oturdu. Widukind bu töreni detaylıca aktarmaktadır:

“Anavatanın babası, kralların en büyüğü ve en iyisi Heinrich'in ölümünden sonra, tüm Frank ve Sakson halkı, uzun zaman önce babası tarafından kral olarak atanan oğlu Otto'yu hükümdarları olarak seçti. Seçimin yerini Aachen'daki saray olarak belirlediler. ... Otto oraya vardığında, Şarlman ile ilişkilendirilen bazilikanın avlusunda toplanan dükler, önde gelen kontlar ve çok sayıda asker yeni liderlerini aynı bazilika içinde kurulan bir tahta oturtular. Ona elle-

²⁴⁷ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 64.

²⁴⁸ Fleckenstein, *Über die Anfänge der deutschen Geschichte*, 10.

²⁴⁹ Bagge, *Kings, Politics, and the Right Order of the World in German Historiography*, 27. *Res Gestae Saxonicae* incelendiğinde Widukind'in bu eseri Sakson yurtseverliğiyle yazdığı çok net bir biçimde görülebilmektedir; Şarlman'ın Saksonya'yı fethinden veya I. Otto'nun Roma İmparatoru tacı giymesinden bahsetmemesi bu bakış açısının bir sonucudur. Bu sebeple onun görüşüne göre imparatorluğun aktarımı Franklardan genel olarak Germenlere ya da Doğu Franklarına değil, doğrudan Saksonlara gerçekleşmişti. Widukind, ölüm döşeğindeki kral Konrad'ın ağzından şu sözleri aktarmaktadır: “*En asil niteliklerle birlikte iyi talih Heinrich'e geçti. Böylece devletin kamu gücü, sırasıyla, Saksonlara geçti.*” Bkz. Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 38. Widukind talihin (*fortuna*) Franklardan Saksonlara geçişini Aziz Vitus'un (ö. 303?) kutsal kalıntılarının Dindar Louis döneminde 836 yılında Batı Frank sınırları içindeki Paris'ten Doğu Frank sınırları içindeki Corvey'e taşınmasına bağlamaktadır; buna göre Batı Frank Kralı Basit Charles elçiler vasıtasıyla Heinrich'e gönderdiği mesajda, kutsal kalıntıların taşınmasından beri Batı Frank topraklarında iç savaşların ve Viking saldırılarının eksik olmadığını söyleyip dert yanmıştı. Bkz. Widukind, 46-48; Grabowski, *The Construction of Ottonian Kingship*, 54.

²⁵⁰ “Büyük Otto” tamlamasını en erken kullananlardan biri Freising piskoposu Otto'dur (ö. 1158). *Chronica de duabus civitatibus* (İki Şehrin Kroniği) adlı eserinin altıncı kitabında din adamı Otto, I. Otto'dan *Magnus Otto* (Büyük Otto) olarak bahsetmektedir. Bkz. Otto Frisingensis, *Otonis episcopi Frisingensis chronica sive historia de duabus civitatibus*, ed. Adolf Hofmeister (Hannover ; Leipzig: Hahnsche Buchhandlung, 1912), 286. İngilizce çevirisi için bkz. Otto Frisingensis, *The Two Cities: A Chronicle of Universal History to the Year 1146 A.D.*, ed. Austin P. Evans ve Charles Knapp, çev. Charles C. Mierow (New York: Columbia University Press, 2002), 384.

rini uzattılar, ona sadakat yemini ettiler, tüm düşmanlarına karşı destek sözü verdiler ve böylece geleneklere uygun biçimde onu kral yaptılar. ... Başrahip kutsal alanın ortasına yürüdü ... her yeri saran insanlara döndü ve şöyle dedi: 'İşte karşınızda! Sizin önünüze uzun zaman önce dünyanın hâkimi Heinrich tarafından atanan ve şimdi tüm liderler tarafından kral ilan edilen, Tanrı'nın seçimi Otto'yu getiriyorum. Eğer bu seçimden memnunsanız, sağ kollarınızı göğ'e kaldırarak gösterin.' Buna karşılık, tüm halk kollarını göğ'e kaldırdı ve büyük bir haykırışla yeni liderin iyi talih getirmesi için haykırdı. Sonra piskopos, Frank tarzı bir tunik giyen kralla birlikte kraliyet nişanlarının yerleştirildiği sunağın arkasına yürüdü; bu nişanlar kemerli bir kılıç, tokalı bir pelerin, asa ve taçtı. ... Hildebert (başrahip) daha sonra sunağa gitti, kılıcı ve kemeri aldı, krala döndü ve şöyle dedi: 'İsa'nın tüm düşmanlarını, barbarları ve kötü Hristiyanları yeneceğiniz bu kılıcı alın. Tüm Hristiyanlar arasında gerçek bir barış olması için Frankların imparatorluğunun bütün gücü ilahi otorite tarafından size verildi.' ... Otto daha sonra kutsal yağla meshedildi ve piskoposlar Hildebert ve Wigfried tarafından altın taçla taçlandırıldı. ..."²⁵¹

Widukind'in bu törene bizzat şahitlik ettiğini söylemek pek mümkün değildir; çünkü törenin gerçekleştiği 936 yılında onlu yaşlarının henüz başlarındaydı. Yine de aktardığı törenin bize anlattığı çok şey vardır. Otto'nun, Şarlman'ın gözbebeği Aachen'da geleneksel Frank kıyafetiyle tahta oturması, kendisini ilk Doğu Frank Kralı olan Alman Ludwig'e değil doğrudan Şarlman'a bağladığını gösteriyordu.²⁵² Bu tercihler ayrıca Otto'nun, aynı yıl Batı Frank tahtına çıkan Karolenj Kral IV. Louis'ye (936-954) karşı meşruiyet kazanma isteğini de göstermekteydi.²⁵³ Kutsal yağ ile meshedilmesi ve taç giymesi ise değişen krallık anlayışını gözler önüne sermekteydi. Bir önceki bölümde bahsedildiği üzere babası Heinrich bu iki ritüeli reddetmiş ve kendisini Krallık'taki diğer düklerden önde göstermemeye özen göstererek *primus inter pares* (eşitler arasında birinci) anlayışını benimsemişti; Otto'nun aksi yöndeki tercihi krallık kurumunu daha kutsal ve üstün hale getirme çabasıydı. Aachen'daki törene Krallık'taki bütün dükler katılmıştı; yukarıda da zikredildiği üzere bu dükler tören sonrası verilen ziyafette sembolik görevler dahi almışlardı.²⁵⁴ Babası Heinrich'in sadece Franklar ve Saksonlar önünde kral ilan edildiği göz önüne alındığında Doğu Frank Krallığı'nda, en azından görüntüde, bir birliğin sağlandığı açıktı.

Fakat isyanların başlaması için uzun bir süre geçmeyecekti; her ne kadar Heinrich gibi güçlü bir figür tarafından atanmış olsa da Otto 24 yaşında tahta çıktığında babasının

²⁵¹ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 61-64.

²⁵² Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 244.

²⁵³ Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 148.

²⁵⁴ Diğer kaynaklar da Otto'nun kral seçilmesinin krallığın bütün önde gelen adamlarının onayıyla olduğunu belirtmektedirler. Bkz. Regino ve Adalbert, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe*, 241; Thietmar, *Ottonian Germany*, 89.

919 yılındaki şöhretine sahip değildi. Otto'nun çocukluğu ve gençliği hakkında fazla bilgiye sahip değiliz; kaynaklar daha çok onun babası tarafından halef seçilmesinden sonraki yaşamını aktarmışlardır. Fakat I. Heinrich'in ikinci eşi Mathilde'den olma en büyük oğlu olan Otto'nun doğum tarihinin 23 Kasım 912 olduğunu biliyoruz.²⁵⁵ Widukind'in onun bilgili biri olduğunu vurgulaması ve Latince metinler okuyup Eski Fransızca²⁵⁶ ile Slav dillerini konuşabildiğini belirtmesi çocukluğunda iyi bir eğitim aldığı²⁵⁷ düşündürmektedir. İlk askerî liderlik tecrübesini ise 928 yılında, 16-17 yaşlarındayken Elbe ile Oder nehirleri arasında bulunan Batı Slavlarına gerçekleştirdiği başarılı seferler ile yaşadığı tahmin edilmektedir. Babası Kral Heinrich'in Macarlar ile tesis ettiği dokuz yıllık barış dönemine denk gelen bu seferlerde Otto'nun rolü hakkında kaynaklar net bilgi vermemektedir. Örneğin Widukind, ertesi yıl isyan eden Slavların üzerine gönderilen kontlar Bernhard ve Thietmar'ın seferleri hakkında detaylı sayılabilecek bir anlatım yaparken Otto'dan bahsetmemektedir.²⁵⁸ Fakat 929 yılında Otto'nun, asil doğumlu olan fakat seferler sırasında tutsak edilen Slav bir kadından Wilhelm (ö. 968) adında gayrimeşru bir oğlu olduğuna dair kayıtlar²⁵⁹ göz önüne alındığında Otto'nun bu seferlerde rol aldığı sonucu çıkartılabilir.²⁶⁰ Yukarıda sayılanların dışında ne çağdaş ne de sonradan yazılan kronikler Otto'nun kral tayin edilmeden önceki yaşamı hakkında bize yeterli bilgi vermektedir. Bu durum, Otto'nun halef seçilmesine dair babasının kararını etkileyen faktörler arasında, onun Mathilde'den doğan ilk oğlu olmasından başka bir özelliğinin olup olmadığı hususunda kesin bir yar-

²⁵⁵ Otto'nun doğum tarihini bize Ortaçağ Avrupası'nın ilk kadın tarih yazıcılarından ve şairlerinden olan Gandersheimli Hrotsvitha (ö. 973?) vermektedir. Buna göre Otto, büyükbabası Şanlı Otto'nun ölümünden sekiz gün önce doğmuştu. Bkz. Hrotsvitha, *Hrotsvit Opera Omnia*, ed. Walter Berschin (München ; Leipzig: K. G. Saur Verlag, 2001), 328.

²⁵⁶ Metinde "Romana lingua" şeklinde geçmektedir. Bkz. Widukind, *Rerum Gestarum Saxoniarum Libri Tres*, 54. Fakat burada kastedilen Latince değil Gallia bölgesinde konuşulan eski Fransızcadır.

²⁵⁷ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 93-94.

²⁵⁸ Widukind, 50-54.

²⁵⁹ Daha sonra Mainz Başpiskoposu da olacak olan Wilhelm'in annesinin soylu olduğu bilgisini bize Widukind ve Merseburg Piskoposu Thietmar (ö. 1018) vermektedir. Bkz. Widukind, 148; Thietmar, *Ottonian Germany*, 118. Adalbert ise doğum tarihini 928 olarak vermektedir. Bkz. Regino ve Adalbert, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe*, 239.

²⁶⁰ Köpke ve Dümmler'e göre Otto Slav dilini saraya getirilen bu gibi Slav köleler aracılığı ile öğrenmişti. Bkz. Köpke ve Dümmler, *Kaiser Otto der Große*, 8-9.

gıda bulunmamızı ve Widukind ve Flodoard gibi tarih yazarlarının Otto’yu “kardeşlerin arasında en iyisi” olarak görmelerinin²⁶¹ altında yatan nedenleri doğru bir biçimde tespit etmemizi engellemektedir.

Widukind Heinrich’in ölüm döşeğindeyken oğlu Otto’yu kral tayin ettiğini aktarmaktadır;²⁶² fakat Otto’nun bir sonraki kral olacağı babasının ölümünden çok daha önce belli olmuştu. Öyle ki Heinrich, 929 yılına tarihlenen bir belgede yer alan düzenlemelerin oğlu Otto’nun onayı ve rızasıyla yapıldığını özellikle belirtmişti.²⁶³ Kral olabilecek diğer oğulların veya akrabaların değil de sadece Otto’nun isminin belgede yer alması, Heinrich’in Krallığı bir bütün halinde Otto’ya bırakma düşüncesinin çok önceden beri var olduğunu göstermektedir. Bu düşüncenin Heinrich’in çevresinde de bilindiğine dair elimizde bulgular vardır; örneğin 929-930 yıllarında oluşturulan, dualarda anılmaları için Reichenau Manastırı ile yakın manevi bağları olan kişilerin listelendiği ve bu yönüyle bir nevi sicil defteri olan *Liber Confraternitatum Augiensis*’te (Reichenau Manastırı’nın Kardeşlik Kitabı) Otto *rex* (kral) olarak gösterilmektedir.²⁶⁴ Heinrich’in diğer oğulları ya da akrabalarından hiçbir tanesinin bu unvan ile kaydedilmesi Otto’nun gelecekteki kral olduğunun Heinrich’in maiyetince de kabul edildiği şeklinde yorumlanabilir.²⁶⁵ Keza Heinrich’in Otto’yu 930 yılında, önemli bir müttefiki olarak gördüğü İngiltere Kralı Athelstan’ın kız kardeşi Edith ile evlendirmesi de, oğlu için planladığı gelecek ile ilgili bize önemli bir gösterge sunmaktadır.²⁶⁶ Fakat tüm bunlar Heinrich’in 929 yılından öldüğü 936 yılına kadar oğlunu ortak kral yaptığı anlamına gelmemektedir; ne resmî belgeler ne de kronikler Otto’nun 936 yılı öncesinde yönetime ortak olduğunu göstermektedir.²⁶⁷ Bu düzenlemeler daha çok taht değişikliğinin sorunsuz şekilde gerçekleşmesine yönelik bir hazırlık hüviyetindedir.

²⁶¹ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 59; Flodoard, *The “Annals” of Flodoard of Reims*, 28.

²⁶² Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 58.

²⁶³ *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 1:56.

²⁶⁴ *Das Verbrüderungsbuch der Abtei Reichenau*, ed. Johanne Autenrieth, Dieter Geuenich ve Karl Schmid, (Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1979), 63.

²⁶⁵ Johannes Laudage, *Otto der Große (912-973): eine Biographie* (Regensburg: F. Pustet, 2001), 105.

²⁶⁶ Beumann’a göre Heinrich Otto lehine kararı bu evlilik ile vermişti. Bkz. Beumann, “Otto der Große”, 55-56.

²⁶⁷ Percy E. Schramm, *Kaiser, Könige und Päpste: Gesammelte Aufsätze zur Geschichte des Mittelalters*, c. 3 (Stuttgart: Anton Hiersemann, 1969), 35-36.

Otto henüz hükümdarlığının başlarında verdiği kararlar ile babasından farklı bir yönetim anlayışı göstereceğinin sinyallerini vermişti. Her ne kadar Otto döneminin Doğu Frank kaynakları konuyu, yüksek ihtimalle bilinçli olarak, es geçseler de Batı Frank kronikçisi Flodoard, I. Heinrich'in ölümü üzerine oğulları arasında krallık mücadelesi başladığını belirtmektedir.²⁶⁸ Otto'nun bazı atama kararlarından memnun olmayan dükler ve kontlar da bu mücadelede prenslerin yanında olmuşlar ve isyan etmişlerdi. Merseburg Kontu Siegfried'in 937 yılındaki ölümünün ardından Otto'nun üvey kardeşi Thankmar²⁶⁹ (ö. 938) Merseburg üzerinde hak iddia etmiş, fakat Otto oraya Siegfried'in kardeşi Gero'yu (ö. 965) atamıştı. Kral benzer şekilde Saksonya'nın kuzeyindeki sınır bölgesinin komutanlığına Hermann'ı (ö. 973) getirmiş, Hermann'ın abisi Wichmann (ö. 944) ise bu duruma karşı çıkmıştı. Frankonya Dükü Eberhard ile bir Sakson vasalı arasında yaşanan anlaşmazlıkta Otto Eberhard'ı haksız bulmuş ve ona para cezası verdiği gibi adamlarını halka açık yerde ölü köpekleri taşımak gibi onur kırıcı bir cezaya mahkûm etmişti.²⁷⁰ Otto ayrıca Bavyera Dükü Arnulf'un ölümünün ardından oğullarının düklük haklarının kapsamını daraltmış ve babası ile dükler arasında kurulan *amicitia* (dostluk) ilişkisini devam ettirmeyi reddetmişti.²⁷¹ Tüm bu gelişmeler Kral ile Krallığın önde gelenleri arasında, ki buna prensler de dahildi, büyük bir uçurum oluşmasına neden oldu; babasının aksine Otto otokrat bir krallık tarzı benimsemişti.²⁷² Bu tutum isyanları beraberinde getirdi.

İlk isyan Thankmar, Wichmann ve Eberhard'ın liderliğinde 938 yılında başladı. Amaç Thankmar'ın kral olmasıydı ama Thankmar aynı yıl öldürülünce isyan sona erdi.²⁷³

²⁶⁸ Simon MacLean, *Ottonian Queenship* (New York: Oxford University Press, 2017), 54; Flodoard, *The "Annals" of Flodoard of Reims*, 28.

²⁶⁹ Thankmar'ın annesi Hatheburg Heinrich'in ilk eşi idi ve Thankmar Heinrich'in en büyük oğluydu. Fakat annesinin rahibe iken Heinrich ile evlenebilmek adına yeminini bozması Kilise tarafından hiçbir zaman hoş karşılanmamıştı. Bu sebeple Thankmar'ın meşruiyeti her daim soru işareti oluşturmuştu. Bkz. s. 44, dn. 193.

²⁷⁰ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 69. Otto bu hareketiyle babasının esas adamlarından biri olan Eberhard'ın karizmasına kasıtlı ve oldukça ciddi bir darbe vurdu. Bkz. Althoff, *Rules and Rituals in Medieval Power Games*, 34.

²⁷¹ Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 245.

²⁷² Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 150.

²⁷³ Widukind'in "keskin zekalı, dövüşte yetenekli ama savaşta pek erdem ve onur göstermedi" şeklinde tarif ettiği Thankmar'ı sığındığı kilisede öldürenler, ilk isyanda Otto'nun tarafında yer alan kardeşi Heinrich'in askerleriydi. Widukind'e göre Otto askerlerin bu davranışını onaylamamakla birlikte bir iç savaşta oldukları için onları cezalandırmadı da. Bkz. Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 72-73.

Wichmann ve Eberhard Otto ile barış yaptılar ve Eberhard bir süre sürgüne gönderildi.²⁷⁴ Fakat ertesi yıl o ve Lotharingia Dükü Gisbert, yanlarına Otto'nun ana-baba bir kardeşi Heinrich'i (ö. 955) de alarak ikinci isyanı başlattılar; bu sefer de Heinrich kral yapılmak istendi.²⁷⁵ İsyan 2 Ekim 939'daki Andernach Savaşı'nda iki isyancı dükün öldürülmesiyle son buldu. Heinrich'in kendisine teslim olması sonrası ise Otto onu affetti ve "kardeşçe bir sevgiyle yanında tuttu";²⁷⁶ her ne kadar kendisini yerel soylulara kabul ettirememesinden ötürü orada uzun soluklu kalamasa da onu Lotharingia Düklüğü'ne atadı. Heinrich daha sonra 948 yılında Bavyera Dükü olacaktı. Otto, Frankonya Düklüğü'ne ise yeni dük atamadı ve Düklüğü'nün yönetimini doğrudan Saksonlara bağladı. Fakat diğer düklikler için aynı politikayı takip etmedi; tıpkı babası gibi onları Krallık teşkilatının yerleşik parçaları olarak kabul etmeye devam etti. Ayrıca evlilikler ayarlayarak onlarla aralarındaki bağı kuvvetlendirdi. Örneğin Svabya Dükü Hermann'ın kızı Ida ile kendisine varis olarak gördüğü oğlu Liudolf'u (ö. 957) evlendirmiş, Hermann 949 yılında ardında erkek varis bırakmadan ölünce Liudolf Svabya Dükü olmuştu. Otto benzer yolu Batı için de izledi; iki kız kardeşini birbirlerine düşman olan kral IV. Louis ve dük Hugh (923-956) ile evlendirerek Batı Frank siyasetine müdahil olmaya çalıştı.²⁷⁷ Eberhard ve Gisbert'in isyanında IV. Louis isyancılardan taraf olmuştu; Otto ise bunun üzerine kardeşi Hadwig'le (ö. 958 sonrası) evli olan Hugh ile ittifak kurmuştu.²⁷⁸ Gisbert isyan sırasında ölünce Louis ile Otto aralarında anlaşmış ve Louis Lotharingia'ya giderek Gisbert'in dul eşi ve aynı zamanda Otto'nun diğer kız kardeşi olan Gerberga (ö. 984) ile evlendi.²⁷⁹

Krallığının ilk yılları Otto'nun yönetim düşüncesi ile ilgili bize net bir fikir vermektedir; o krallığın iç ve dış her unsurunda söz sahibi olmayı ve Otto Hanedanlığı'nın etki alanını genişletmeyi amaçlıyordu. Eberhard'dan sonra Frankonya Düklüğü'nü kendisine bağlaması, kendisine isyan etmiş kardeşi Heinrich'i affedip onu önce Lotharingia

²⁷⁴ Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 152.

²⁷⁵ Thankmar'dan sonra Heinrich'e yönelik bu isyanların Otto Hanedanlığı'ndan değil sadece Otto'dan kurtulmak için gerçekleştirildiğini göstermektedir. Bkz. Reuter, 153. Bu durumu I. Heinrich'in yönetim anlayışının krallıkta kabul görmesiyle ve devamının beklenmesiyle açıklayabiliriz.

²⁷⁶ Regino ve Adalbert, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe*, 243-44.

²⁷⁷ Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 246.

²⁷⁸ Flodoard'a göre Lotharingialıların kendisine gelmesi sonrası Louis, Otto ile aralarında kurulan dostluk nedeniyle onlarla görüşmeyi geciktirmişti. Bkz. Flodoard, *The "Annals" of Flodoard of Reims*, 31. Flodoard IV. Louis'nin isyandaki rolünü yumuşatmaya çalışmışa benzemektedir.

²⁷⁹ Flodoard, 32.

sonra Bavyera Dükü yapması, Svabya Düklüğü'ne oğlu Liudolf'un geçmesini sağlayacak evliliği ayarlaması, Bavyera Düklüğü'nün babası döneminde tanınan haklarını daraltması ve Batı Frank Krallığı'nın iki güçlü ve düşman figürünü kız kardeşleriyle evlendirmesi gibi gelişmeler bu kontrol çabasının ilk sonuçlarıydı. Otto yine babasının aksine Kilise'nin desteğinin amaçlarını gerçekleştirmedeki önemini erkenden kavramıştı. Buna yönelik olarak yeni piskoposluk bölgeleri kurdu; özellikle Elbe Nehri'nin kenarındaki Magdeburg'da kurduğu piskoposluk, yağmacı Slavlardan bıkmış din adamlarını memnun etmişti.²⁸⁰

Otto'ya karşı ikinci önemli iç isyan oğlu Liudolf ve kızı Liutgard (ö. 953) ile evli olan damadı Lotharingia Dükü "Kızıl" Konrad (ö. 955) tarafından gerçekleştirildi; bu isyan Otto'nun 951'deki ilk İtalya seferinin bir sonucuydu. İtalya Kralı II. Lothar'ın (948-950) ölümünden sonra kendisini kral ilan eden ve Lothar'ın eşi Burgonyalı Adelaide'yi (ö. 999) hapse atan II. Berengar'a (950-961) karşı Otto'nun Svabya Dükü olan ve kendisine halef seçtiği oğlu Liudolf savaş açtı. Liudolf'un babasından bağımsız olarak giriştiği sefer Otto'yu kızdırmıştı ki Otto ordularıyla yetişmeseydi Liudolf'un bu icratı tam bir felaketle sonuçlanacaktı.²⁸¹ Bu şekilde Birinci İtalya Seferi'ne başlayan Otto, Berengar'ı mağlup etti ve dul Adelaide'i hapisten kurtarıp onunla evlendi.²⁸² Bu evlilikten doğan Otto (II.) Liudolf'un yerine halef olarak gösterilecekti.²⁸³ Bu arada İtalya Kralı unvanı da Otto'ya geçti ama o Berengar ile anlaşarak onu İtalya'da kendisine bağlı yönetici olarak bırakmayı tercih etti.²⁸⁴ Liudolf İtalya Kralı olmayı bekler-

²⁸⁰ Magdeburg Otto'nun favori meskeniydi. Sınır bölgesinde yer almasından ötürü güçlü tahkim edilmişti ve Slavlara yönelik askerî genişlemenin merkeziydi. Elbe'nin doğusundaki Hristiyanlaştırma hareketi doğrudan Magdeburg ile ilişkilendirilebilir. Bkz. Bernhardt, *Itinerant Kingship and Royal Monasteries in Early Medieval Germany*, 8-9.

²⁸¹ Adalbert'e göre Liudolf babasını memnun etmek için İtalya'ya gitmiş ama hiçbir hedefine ulaşamadığı gibi babasına danışmadan böyle bir sefere kalkıştığı için onu kızdırmıştı; bu da isyanın tohumlarını atmıştı. Bkz. Regino ve Adalbert, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe*, 251.

²⁸² Otto'nun ilk eşi Edith 946 yılında, Otto'nun tahta çıkışının onuncu yılında ölmüştü. Widukind ölüm tarihi olarak bir sene sonrasını vermektedir. Bkz. Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 97. Adalbert, Adelaide'nin kendi zekâsı ve Tanrı'nın lütfuyla hapisten kurtulduğunu söylemektedir. Bkz. Regino ve Adalbert, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe*, 252.

²⁸³ II. Otto Adelaide'den doğan üçüncü erkek evlattı ama 953'te doğan Heinrich ertesi yıl, Bruno ise 957 yılında öldü. 955 yılında doğan II. Otto'nun aynı yıl dünyaya gelen ve I. Otto'nun annesi Mathilde'nin ismini alan bir de kız kardeşi vardı (ö. 999). Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 106 dn. 40 ve 41.

²⁸⁴ Otto İtalya'dan ayrılırken damadı Kızıl Konrad'ı oradaki birliğin başında bırakmıştı. Konrad Berengar ile anlaştı ve onunla beraber Otto'nun yanına gittiler. Otto kendisinden habersiz yapılan bu anlaş-

ken hem bu amacına ulaşamaması hem de babasının yeni evliliği nedeniyle halefliğinin tehlikeye girmesinden ötürü babasına karşı 955 yılına kadar sürecek isyan hareketi başlattı.²⁸⁵

İsyanın ilk adımları 953 yılı Paskalya bayramında atılmıştı; kutlamayı Aachen’da yapmak isteyen Otto için Dük Kızıl Konrad hiçbir hazırlıkta bulunmamıştı. Bunun üzerine Mainz’a giden Otto ile oğlu ve damadının arasını Mainz Başpiskoposu Friedrich (ö. 954) yapmaya çalışmış ama nihayetinde Friedrich de isyancılarla beraber olmakla suçlanmıştı.²⁸⁶ İsyan Bavyera’dan, Saksonya’dan ve Frankonya’dan Otto muhaliflerinin de katılımıyla bir iç savaşa dönüştü. Liudolf Bavyera’yı amcası Heinrich’in elinden aldı ve o dönem Krallığa saldırılarını yoğunlaştıran Macarlar ile ittifak kurdu. Dükü olduğu Svabya da onu desteklemekteydi. Otto Mainz’ı kuşattı ama ele geçiremedi, Bavyera’ya yaptığı seferden de bir sonuç alamadı ve Saksonya’ya döndü.²⁸⁷ Macarların kendisine karşı meydan savaşı hazırlıklarına giriştiği haberini aldığı anda ise kendi ordusunu yeniden harekete geçirdi ve Macarların üzerine yürüdü. Macarlar Otto’nun karşısına çıkmadılar ve kaçtılar; Galya üzerinden farklı bir rota takip ederek yurtlarına geri döndüler.²⁸⁸ Macarların ayrılması sonrası Liudolf ve Konrad barış istemek durumunda kaldılar. Langenzenn’de toplanan kraliyet meclisinde Otto, oğlunun ve diğerlerinin isyanını affedebileceğini ama paganlarla, yani Macarlarla, yaptıkları ittifakı affedemeyeceğini söylemişti.²⁸⁹ Liudolf bunun üzerine Langenzenn’i terk etti ve ordusuyla Regensburg şehrine girdi. Otto oğlunu takip etti ve onu Regensburg’ta kuşattı. Bavyera’nın ileri gelenlerinin araya girmesiyle iki taraf arasında barış sağlandı ve hem

maya tepki gösterdi ve üç gün boyunca onları bekletti. Daha sonra Konrad’ın yaptığı anlaşmadaki şartlardan bir kısmını değiştirerek Berengar ile anlaştı. Küçümsendiğini düşünen Konrad, Liudolf’un isyanında ona katılacaktı. Bkz. Widukind, 105.

²⁸⁵ Müller-Mertens, “The Ottonians as Kings and Emperors”, 247.

²⁸⁶ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 107-8. Adalbert, Başpiskopos Friedrich’in Otto’yu Mainz şehrinin girişinde bir krala yakışmayacak bir şekilde uzun süre beklettiği detayını vermektedir. Bkz. Regino ve Adalbert, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe*, 254.

²⁸⁷ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 115.

²⁸⁸ Widukind, 115-16. Adalbert kroniğinde 954 yılında Ren nehrini geçip Galya’yı işgal eden ve kiliselere kötülük yapıp İtalya üzerinden geri dönen Macarlardan bahsetmektedir. Kroniği çeviren MacLean’e göre bu Macarlar Otto’nun isyancı oğlu Liudolf’un müttefiki konumundaki Bavyeralıların ordusundaki Macarlardı. Bkz. Regino ve Adalbert, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe*, 256.

²⁸⁹ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 117. Bagge’ye göre Widukind burada Otto’yu, Hristiyanlara kök söktüren paganlara karşı Hristiyanların lideri olarak tasvir etmektedir. Onun bu sorumluluğuna binaen oğlunu affedemeyeceğini, çünkü oğlunun sadece kendisine değil bütün Hristiyanlara karşı suç işlediğini göstermek istemiştir. Bkz. Bagge, *Kings, Politics, and the Right Order of the World in German Historiography*, 50.

kuşatma hem de isyan sona erdi. Liudolf daha sonra af dilemek için Otto'nun yanına geldi, çıplak ayakla ve gözyaşlarıyla kendisini babasının önüne attı ve babası dahil orada bulunan herkesi ağlatarak babasının "sevgisini" tekrardan kazandı.²⁹⁰ Teslim olma ritüelleri konusunda I. Otto'nun babasının siyasetini en azından ailesi için devam ettirdiğini görmekteyiz; kardeşi Heinrich gibi oğlu Liudolf da Otto ile olan ihtilafını bu yolla çözmüş ve affedilmişti.²⁹¹ Fakat yine de Svabya ve Bavyera düklüklerini elinde tutamadı; Svabya Düklüğü eski Dük II. Burchard'ın oğlu III. Burchard'a (ö. 973), Bavyera Düklüğü de tekrardan Otto'nun kardeşi Heinrich'e geçti. Ayrıca Lotharingia Düklüğü de Kızıl Konrad'ın elinden alınarak Otto'nun diğer kardeşi, Köln Başpiskoposu Bruno'ya verildi.

Liudolf'un isyanının Otto lehine sonuçlanması sonrası Otto krallıktaki hâkimiyetini tartışılmaz bir noktaya taşımıştı. Bunun en önemli göstergesi 955 yılında Macarlarla yapılan Lechfeld Savaşı'ydı. I. Heinrich dönemindeki Riade Savaşı'ndan sonra sessizliğe gömülen Macarlar ilk olarak Otto'nun tahta yeni çıktığı dönemde, Widukind'in tabiriyle yeni kralın cesaretini sınamak için Saksonya topraklarına girmeye teşebbüs etseler de I. Otto güçlü bir orduyla onları geri püskürtmüştü.²⁹² Fakat Macarların Doğu Frank Krallığı topraklarına olan saldırıları bitmediği gibi Liudolf isyanı örneğinde olduğu gibi krallığın iç meselelerine dahil olmaya başlamışlardı. Macarlar ayrıca Doğu Romalılar ile de ittifak kurdular; Macar liderlerden Bulcsú (ö. 955) 948 yılında, Gyula (ö. X. yy. sonları) da 953 yılında Konstantinopolis'e giderek Doğu Romalıların yardımını istediler ve ayrıca vaftiz oldular.²⁹³ Doğu Romalıların Macarlara yardım etmedeki çıkarları, I. Otto'nun özellikle 951 yılındaki ilk İtalya seferi sonrası Orta ve Güney İtalya'daki Doğu Roma varlığını tehdit etmesiyle açıklanabilir. Ayrıca Lechfeld Savaşı'na da konu olacak olan Augsburg şehri, Kuzey İtalya'daki Verona şehrine giden yolu kontrol eden bir pozisyondaydı; Doğu Romalılar, Otto'nun eğer Augsburg'u kaybederse kendi nüfuz alanlarına bir tehdit oluşturamayacağını düşünüyorlardı.²⁹⁴

²⁹⁰ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 122.

²⁹¹ Althoff, *Die Macht der Rituale*, 74.

²⁹² Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 68.

²⁹³ Kornél Bakay, "Hungary", içinde *The New Cambridge Medieval History*, ed. Timothy Reuter, c. 3 (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 544-45.

²⁹⁴ Bachrach ve Bachrach, *Warfare in Medieval Europe*, 53.

Macarların meydan savaşı için büyük bir ordu topladıklarına ve krallık topraklarına akınlar yaptıklarına ilişkin haberler Otto'ya Regensburg'tan Saksonya'ya yeni döndüğü bir zamanda kardeşi Heinrich tarafından verilmişti. Oğlunun isyanını henüz bastırmış olan Otto bu haberi aldığı anda kısa sürede bir ordu topladı ve Macarların üzerine yürüdü. Widukind bu orduyu detaylıca tarif etmektedir:²⁹⁵

“Birinci, ikinci ve üçüncü lejyonlar Dük Heinrich'in subaylarının liderliğindeki Bavyeralılardan oluşuyordu. Heinrich'in kendisi savaşta değildi çünkü daha sonra ölümüne sebep olacak bedensel bir rahatsızlıktan mustaripti. Dördüncü lejyon Dük [Kızıl] Konrad liderliğindeki ve kumandanlığındaki Frankonyalılardan oluşuyordu. Prensin²⁹⁶ kendisi, kraliyet lejyonu olarak adlandırılan ve aralarındaki en büyüğü olan beşinci lejyon tarafından sarılmıştı. Onun askerleri binlerce asker arasından seçilmiş kuvvetler ve hevesli gençlerden oluşuyordu. Bu lejyonun önünde zafer getiren melek yürüyordu.²⁹⁷ Altıncı ve yedinci lejyonlar, kralın erkek kardeşinin kızıyla evli Burchard tarafından kumanda edilen Svabyalılardan oluşuyordu. Sekizinci lejyonda Bohemyalılar vardı ve bin askerden oluşuyordu.²⁹⁸ Tüm yük ve teçhizat arkada oldukları için en güvenli konumda görülen Bohemya lejyonundaydı”²⁹⁹

Slav tehdidi nedeniyle Sakson askerlerinin önemli bir kısmını geride bırakan Otto,³⁰⁰ ordusunu krallığın geri kalan unsurlarının çoğunlukta olduğu askerlerden oluşturdu. Bu durum iç isyan dönemleri sonrası, özellikle ortak bir düşmana karşı Otto'nun krallıkta sağladığı birliği gözler önüne sermektedir; bu yönüyle Otto babasının liderlik kazmasına gecikmeli de olsa ulaşmıştı denebilir.

Otto'nun ordusu ile Macarlar Augsburg yakınlarındaki Lech Nehri boyunca uzanan Lechfeld ovasında karşılaştı. Macarlar ilk olarak Bohemya lejyonuna saldırdılar, bazılarını öldürüp tutsak ettikten sonra tüm yük ve teçhizatı ele geçirdiler. Sekizinci lejyon kaçtıktan sonra yedinci ve altıncı lejyona saldırdılar, ardından Otto'nun da bulunduğu beşinci lejyona yaklaştılar. Kral kendisine yakın zamanda isyan etmiş olan damadı Kızıl Konrad'ın dördüncü lejyonunu Macarların üzerine gönderdi. Konrad, isyan sonrası

²⁹⁵ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 124-25.

²⁹⁶ Latince edisyonunda *princeps* olarak geçmektedir. Bkz. Widukind, *Rerum Gestarum Saxoniarum Libri Tres*, 72. Widukind'in burada *princeps*i önder, komutan, en seçkin vb. anlamlarında kullanmış olması muhtemeldir. Bkz. Erdal Alover, “princ/eps -ipis”, içinde *Latince Türkçe Sözlük* (İstanbul: Sosyal Yayınları, 2013), 474.

²⁹⁷ Eseri çeviren Bachrach ve Bachrach'a göre Widukind burada baş melek Mikail'in resmini taşıyan bir bayrağa gönderme yapmaktadır. Bkz. Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 125 dn. 130.

²⁹⁸ Flodoard'a göre Bohemya Dükü Boleslav (935-972) da bizzat savaşa katılmıştı. Bkz. Flodoard, *The “Annals” of Flodoard of Reims*, 61.

²⁹⁹ Merseburglu Thietmar “her yerden sadece sekiz birlik topladı” diyerek Otto'nun bu savaşa az sayıda askerle katıldığını vurgulamaktadır. Bkz. Thietmar, *Ottonian Germany*, 98. Thietmar'ın Otto'nun ordusunu küçültmek elde edilen zaferin ihtişamını arttırmak istediği düşünülebilir.

³⁰⁰ Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 161.

düklükten alındığı gibi profesyonel askerlerinin de çoğunu kaybetmişti. Fakat Macarları tecrübesiz askerleriyle mağlup etmeyi başardı ve teçhizatlar ile tutsakları geri aldı. İşlerin kötü gittiği sırada Otto askerlerini cesaretlendiren bir konuşma yaptı.³⁰¹ Ardından zırhını ve “Kutsal Mızrak” ı kaldırdı ve atını düşmana ilk çeviren o oldu.³⁰² Bunun üzerine en cesur Macarlar bile kaçışmaya başladı, Otto’nun ordusu kaçanları kovaladı, Macar kamplarını ele geçirdi, tutsakları kurtardı; ikinci ve üçüncü günde Macarların neredeyse tamamı yok edildi. Savaş sonunda üç Macar lider, Bulcsú, Lel ve Sür, yakalanıp asıldılar;³⁰³ Doğu Frank ordusundan ise önemli bir kayıp olarak damat Kızıl Konrad savaş sırasında boynundan aldığı yara sonucu öldü.³⁰⁴

Lechfeld zaferi I. Heinrich ile başlayıp oğlu Otto ile devam eden askerî yeniliklerin ve güçlü krallık anlayışının o zamana kadarki en ihtişamlı sonucuydu. Charles Bowlus’a göre bu yalnızca bir Sakson zaferi değil, Doğu Frank Krallığı’nın ve hatta, her ne kadar o dönemde bir imparatora sahip olmasa da, batıdaki Roma İmparatorluğu’nun hayatta kalmasını sağlayan bir zaferdi.³⁰⁵ Yarım yüzyıldan fazla süredir Avrupa’yı kasıp kavuran Macar akınları bu savaştan sonra büyük oranda kesildi.³⁰⁶ Otto ise kendi çağının

³⁰¹ Düşmanın sayıca üstün olduğunu ama cesareten ve Tanrı’nın desteğinden yoksun olduklarını içeren bu konuşmada Widukind, Bagge’ye göre, hem Romalı siyasetçi Catilina’nın (ö. M.Ö. 62) tarihçi Sallustius (ö. M.Ö. 35) tarafından aktarılan konuşmasından hem de İncil’den esinlenmişti. Bkz. Bagge, *Kings, Politics, and the Right Order of the World in German Historiography*, 67. Catilina’nın konuşmasının İngilizce çevirisi için bkz. Gaius Sallustius Crispus, *Catiline’s Conspiracy, the Jugurthine War, Histories*, çev. William W. Batstone (Oxford: Oxford University Press, 2010), 44-45.

³⁰² “Kutsal Mızrak” I. Heinrich döneminde ele geçirildiğinden beri Otto Hanedanlığı krallarının savaşlarda taşıdığı en önemli kutsal kalıntılardan biri oldu. Ayrıca bkz. s. 48-49.

³⁰³ Bakay, “Hungary”, 544.

³⁰⁴ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 128. Widukind’in savaş anlatısına Alman tarihçi Hans Delbrück karşı çıkmaktadır. Macarların arkadan gelip, sırasıyla sekizinci (Bohemya), yedinci ve altıncı (Svabya) lejyonları mağlup edip beşinciye yaklaşması ama her dakikanın önemli olduğu bir savaşta Otto’nun beşinci lejyonu değil de daha uzaktaki dördüncü lejyonu Macarların üzerine sürmesi Delbrück için zayıf bir ihtimaldir. Ona göre Widukind, Konrad’ın ölümüne onur getirmek için basit bir olayı şişirmiş olabilir. Ardından bir varsayım oluşturan Delbrück’e göre, ilk yedi lejyon aynı hızda ve sekizinci lejyon olan Bohemyalılar onların arkasında olup, Bohemyalılar Macar saldırısına uğrayınca orta sıradaki dördüncü lejyonun, yani Konrad’ın birliğinin, müdahale etmesi daha kolay olacaktı. Bkz. Delbrück, *History of the Art of War Vol. 3*, 3:125-26.

³⁰⁵ Bowlus, *The Battle of Lechfeld and its Aftermath*, 168.

³⁰⁶ Marc Bloch’a göre bu savaş tek başına yeterli bir sebep değildi. Lechfeld Savaşı ile Macarlar bütün silahlı güçlerini kaybetmediler ya da Şarلمان’ın Avarları uğrattığı kadar büyük bir hezimete uğramadılar. Başka nedenlerden dolayı Macarlar yaşam tarzlarını değiştiriyorlardı. Yağmalardan elde ettikleri ganimetleri az kayıp vererek taşıyacak bir sistemleri yoktu; esirler kaçıyordu, Avrupa’nın çamurlu yollarında değerli eşyaları taşımak onlara zaman kaybettiriyor ve kimi zaman düşman topraklarında savunmasız bırakıyordu. Sürekli gerilla savaşı yaparak yorgun düşüyorlardı, üzerine salgın hastalıklarla boğuşuyorlardı. Ayrıca yıllar geçtikçe Avrupa’daki müstahkem kentlerin sayısı artıyor, bu da talanı zorlaştırıyordu. I. Otto’nun Lechfeld zaferinden sonra sınırda kurduğu uç komutanlıkları da Macarları yağmalardan vazgeçiren sebeplerden biriydi. Bkz. Bloch, *Feodal Toplum*, 41-42.

Şarlman'dan beri en güçlü hükümdarı olarak görülüyordu; bu şöhretinin ve karizmasının karşılığı olarak, Kıta Avrupası'nın uzunca bir süredir boşta olan en önemli unvanının peşine düştü.

3. Otto'nun Kutsal Roma İmparatoru Olması

Macar istilalarını durduran, krallığını yeniden birleştiren ve Tanrı'dan ilahî onayı alan Otto için artık Roma İmparatoru olma zamanı gelmişti. Bunun için aradığı fırsatı ona Roma'dan gelen bir çağrı verdi. Birinci İtalya Seferi'nde Otto'nun kendisine vasal olarak İtalya'nın yönetimini bıraktığı II. Berengar'ın tiranlıklarına karşı Papa XII. Ioannes 960 yılında Otto'dan yardım istedi. Tıpkı yüz altmış yıl önce Şarlman'ın Papa III. Leo'nun yardım çağrısına kayıtsız kalmaması gibi Otto da, “Hristiyanlığın koruyucusu” sıfatıyla İkinci İtalya Seferi'ne çıktı ve Berengar'ı mağlup edip 962 yılının başlarında Roma'ya geldi.³⁰⁷ XII. Ioannes daha önce söz verdiği halde Otto'yu imparator ilan etmemek için bir süre dirense de³⁰⁸ nihayet 2 Şubat 962 tarihinde I. Otto Roma İmparatoru oldu. Yaklaşık kırk yıl boşta kalan bu unvan, Şarlman'dan sonra Avrupa topraklarının gördüğü en güçlü hükümdara gitmişti.

Aslında Otto 951 yılındaki ilk İtalya Seferi'nde de imparatorluk tacını talep etmişti. O dönemde Roma'yı, kentin yöneticiliğini “Romalıların Prensi ve Senatörü” unvanıyla üstlenen ve Papalığı kontrol altına alan İtalyan soylusu Alberic (ö. 954) yönetiyordu. Alberic Papa tarafından Roma İmparatoru olarak taçlandırılan yetersiz kişilerin bu unvanı değersizleştirdiğinden dem vurarak Otto'nun isteğini reddetmişti; fakat asıl sebep hem Papalığın hem de Roma aristokrasisinin Roma'da söz sahibi olacak bir dış etkenin varlığını istememeleriydi.³⁰⁹ Otto emeline ancak Alberic'in ölümünden ve Lechfeld

³⁰⁷ Otto İtalya'ya hareketinden önce küçük oğlu Otto'yu (II. Otto) ortak kral ilan ederek Saksonya'da bıraktı. Bkz. Liudprand, *The Complete Works of Liudprand of Cremona*, 220.

³⁰⁸ Liudprand'ın aktarmasına göre Otto, Papa için “O bir çocuk. İyi insanların etkisi altında fikrini kolaylıkla değiştirecektir.” demiştir. Bkz. Liudprand, 223. XII. Ioannes Papa seçildiğinde on sekiz, olayların gerçekleştiği 962 tarihinde ise yirmi beş yaşındaydı.

³⁰⁹ Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 170; Beumann, “Otto der Große”, 61-62.

gibi görkemli bir zaferden sonra ulaşabilmişti; ona tacı takan Papa XII. Ioannes'in Alberic'in oğlu olması da kaderin bir cilvesiydi.³¹⁰

Widukind'in *Res Gestae Saxonicae* adlı eseri bize Saksonlar ve özellikle I. Otto hakkında aktardıkları bakımından oldukça önemli bir eserdir. Fakat bu eseri ilginç kılan bir detay daha vardır; Widukind Roma'da 962 yılında gerçekleştirilen törenden bahsetmemektedir. Eser incelendiğinde göze çaracak ilk husus Sakson vatanseverliğidir; Otto'ya, Heinrich'e ve Saksonların önceki liderlerine övgüler, düşmanlarına yapılan yergiler, zaferlerin destansı anlatımları vb. pek çok hususta bu vatanseverlik açıkça fark edilmektedir. Widukind'in amacı sadece bir tarih yazmak değil Saksonları yüceltmek, hatta onların krallık makamında bulunmalarına meşruiyet sağlamaktır. Bu açıdan bakıldığında I. Otto'nun Kutsal Roma İmparatoru olmasının Sakson tarihi açısından eşsiz bir an olduğu ve Widukind'in bunu eserinde süslü bir dille anlattığı düşünülebilir. Fakat Widukind, Otto'nun İkinci İtalya Seferi'nden kısaca bahsederken Roma'daki bu törene eserinde yer vermemeyi tercih etmiştir. Aslında Widukind, hem Riade Savaşı'ndan sonra I. Heinrich'in hem de Lechfeld Savaşı'ndan sonra I. Otto'nun orduları tarafından imparator ilan edildiğini bize aktarmaktadır;³¹¹ yani imparatorluk unvanına karşı bir önyargısının varlığından bahsedilemez.³¹² Fakat Widukind Otto'nun gücünü Kilise'ye, hatta Sakson toprakları dışındaki herhangi bir dinî otoriteye bağlamayı reddediyordu. Hem Heinrich hem de Otto dindar krallardı ama konumlarını dinî bir törene

³¹⁰ Bernhardt Lechfeld zaferi dışında iki hususun daha önemini belirtmektedir. Bunlardan ilki Otto'nun İtalya Kralı olarak yarımada'daki tüm yöneticilerden üstün bir konumda olmasını vurgulamasıydı. İkincisi ise 952 yılındaki Augsburg Sinodu ile kendisini Hristiyan imparatorluğunun statüsünü gözetken ve tüm Hristiyan alemi adına hareket eden biri olarak göstermesiydi. Bkz. John W. Bernhardt, "Concepts and Practice of Empire in Ottonian Germany (950–1024)", içinde *Representations of Power in Medieval Germany 800-1500*, ed. Björn K. U. Weiler ve Simon MacLean (Turnhout: Brepols, 2006), 142.

³¹¹ Riade Savaşı sonrası Heinrich için; "*Daha sonra anavatanın babası, dünyanın efendisi ve imparator olarak selamlandı.*" Bkz. Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 57. Lechfeld Savaşı sonrası Otto için; "*Bu ünlü zaferle şanlı kral, ordusu tarafından anavatanın babası ve imparator olarak adlandırıldı.*" Bkz. Widukind, 129.

³¹² Barraclough'a göre Otto'nun ordusu tarafından Lechfeld zaferinin hemen ardından İmparator ilan edilmesi gerçeği yansıtmamaktadır. Ama Macarlara ve Slavlara karşı önemli savaşlar veren ve Hristiyanların sınırlarını başarıyla koruyup genişleten Otto'nun 962'de İmparatorluk tacını giymesinden önce de çağdaşları tarafından imparatorla eşit seviyede görüldüğü bir gerçektir. Bkz. Barraclough, *The Origins of Modern Germany*, 44.

borçlu değillerdi;³¹³ onları ancak ordu imparator yapabiliyordu.³¹⁴ Bu düşüncesiyle Widukind hem eski Germen hem de Klasik Roma geleneklerine gönderme yapıyordu.³¹⁵ Widukind'in bu görmezden gelişi, Erken Ortaçağ'da oluşmaya başlayan "Roma Kilisesi'nden bağımsız bir imparatorluk" düşüncesinin bir ürünüydü; Şarlman dahi imparatorluğun merkezinin Aachen olması için uğraşmıştı.³¹⁶ Widukind, Lechfeld'ten sonra Otto'ya "Romalılarından, Greklerden ve Sarazenlerden" çeşitli hediyelerin geldiğini söylemektedir;³¹⁷ Latowsky'e göre keşiş burada imparatorluğun I. Otto'ya devrini, yani *translatio imperii*yi kutlamaktadır.³¹⁸ McCarthy'e göre ise Widukind *translatio imperii*yi Frank Karolenjlerden Sakson Otto Hanedanlığına geçiş şeklinde tasvir etmiştir ve bunu Şarlman'ın VIII. yüzyılın sonları ile IX. yüzyılın başlarında Saksonları mağlup etmesinin hatırasını X. yüzyılda Saksonların zaferine dönüştürmek suretiyle yapmıştır.³¹⁹

Her ne kadar Widukind Otto'nun Lechfeld Savaşı'ndan sonra ordusu tarafından imparator ilan edildiğini yazsa da günümüze ulaşan resmî belgelere göre Otto imparator unvanını 13 Şubat 962 tarihinden itibaren kullanmaya başlamıştır.³²⁰ Bu durum

³¹³ Bagge, *Kings, Politics, and the Right Order of the World in German Historiography*, 39; Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 250.

³¹⁴ Yine de eserin son bölümünde II. Otto'nun Papa tarafından İmparator ilan edildiğini belirtmekten geri durmamaktadır. Bkz. Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 152. Eserine sonradan eklediği bu bölümde Widukind, babası Büyük Otto'nun sağlığında ortak imparator ilan edilen ve babasının ölümünün ardından henüz on sekiz yaşındayken tek hükümdar olarak kalan II. Otto'nun henüz askerî bir başarı göstermediğinin farkındadır. Büyük ihtimalle II. Otto'nun İmparatorluğunu oturtacak daha güçlü bir meşru zemin bulamamıştı. II. Otto'nun imparator ilan ediliş süreci üçüncü bölümde ele alınacaktır.

³¹⁵ Schramm, *Kaiser, Könige und Päpste*, 3:162; Bernhardt, "Concepts and Practice of Empire in Ottonian Germany (950–1024)", 145. "Ordu imparator yapar" düşüncesi Aziz Jerome (ö. 420) tarafından 400 yılı civarında yazılan bir mektupta klasik bir biçimde ifade edilmiştir. Buna göre nasıl bir ordu imparator seçiyorsa rahipler de içlerinden birini piskopos olarak seçmektedirler. Bkz. James A. Brundage, "Widukind of Corvey and the 'Non-Roman' Imperial Idea", *Mediaeval Studies* 22, sy 1 (1960): 16.

³¹⁶ Gerhart B. Ladner, "The Holy Roman Empire of the Tenth Century and East Central Europe", *The Polish Review* 5, sy 4 (1960): 5. "Widukind'in 962'deki törenden bahsetmemesi, Sakson vatanseverliğinin ve Antik Roma'ya bağlılığın hoş bir karışımıdır. Otto, eşsiz konumunu büyük ölçüde Lechfeld'e borçluydu. Alman bir keşiş, ne kadar bilgili olursa olsun, bu üstün unvanın bir İtalyan piskopos tarafından verilmesini anlamakta zorluk çekiyordu." Bkz. Christopher Brooke, *Europe in the Central Middle Ages, 962-1154* (London: Longman, 1987), 200.

³¹⁷ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 135. Widukind burada sırasıyla Papa'dan, Doğu Roma İmparatorluğu'ndan ve Kurtuba'daki Halife'den gelen elçilik heyetlerini kastetmektedir.

³¹⁸ Anne A. Latowsky, *Emperor of the World*, 8.

³¹⁹ McCarthy, "Translatio imperii", 107.

³²⁰ *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 1:322 vd.

Otto'nun "ordu imparator yapar" görüşünü benimsemediğini ve İmparatorluk unvanında Kilise'nin önemini farkında olduğunu göstermektedir. Genellikle "*Otto dei gratia imperator augustus*" (Otto, Tanrı'nın lütfuyla imparator augustus) veya "*Otto divina favente clementia imperator augustus*" (Otto, ilahi merhametin lütfuyla imparator augustus) gibi İmparatorluğunun kutsallığını ön plana çıkartan ama bölümün giriş kısmında belirtilen istisna³²¹ dışında yer ve halk adı vermeyen unvanlar kullanması, Dindar Louis'den gelen kapsayıcı imparator geleneğini sürdürdüğünü göstermektedir. O kendisini sadece Doğu Franklarının değil, Batı Franklarının ve İtalya'nın da imparatoru olarak görüyordu; fakat pratikte Batı Frankları üzerinde yönetsel pek bir etkisi olmayacaktı.

Dönemin diğer çağdaş kaynakları I. Otto'nun Roma İmparatoru ilan edilmesini es geçmemişlerdir. Adalbert'te, Flodoard'da ve Hrotsvitha'da kısa ve detaysız bir anlatımla yer verilen bu tören ve öncesi ile ilgili en detaylı ve ağırlıklı anlatım, Liudprand'ın *Historia Ottonis* adlı eserinde yer almaktadır:

"Berengar ve Adalbert'in [ö. 971/5; II. Berengar'ın oğlu ve eş kral] İtalya'da hüküm sürdükleri, ... daha doğrusu tiranlıklarını uyguladıkları dönemdi. O zamanlar kilisesi, yukarıda sözü edilen Berengar ve Adalbert'in vahşetine fazlasıyla aşina olan yüce lider ve evrensel Papa Ioannes, kutsal Roma kilisesinin elçilerini, yani kardinal yardımcısı Ioannes ve arşivci Azzo'yu en yüce ve dindar kral Otto'ya gönderdi. Dua niteliğindeki mektuplar ve durumun göstergeleri ile haberciler, papanın kendi günahlarını bağışlayacağını umduğu Tanrı'nın ve kutsal havariler Petrus ve Pavlus'un sevgisi için, kralın papanın kendisini ve denetimindeki Roma Kilisesi'ni tiranların zehirli dişlerinden kurtarmasını ve onları eski esenlik ve özgürlüklerine geri döndürmesini rica edecekti. ... Ayrıca ve o zamanlar kral ve şimdi august caesar olan en kutsal Otto'dan yardım ve tavsiye istemek için Papalık elçileriyle beraber İtalya'dan ruhban ve ruhban olmayan zümreden birçok adam geldi. En dindar kral, bu insanların ağlamaklı istekleri karşısında duyulandı ve kendi çıkarlarını değil, İsa Mesih'in çıkarlarını göz önünde bulundurarak, henüz çocuk olan kendi oğlunu geleneklere aykırı bir biçimde kral olarak atadı ve onu Saksonya'da bıraktı. Kendisine gelince, kuvvetlerini topladı ve hızla İtalya'ya geldi. Orada hem Berengar'ı hem de Adalbert'i krallıktan o kadar hızlı kovdu ki, en kutsal havariler Petrus ve Pavlus'un onun müttelikleri olduğu açıktı. Böylece iyi kral, dağılanları toplayarak ve kırılanları destekleyerek, her birine kendisinin olanı iade etti. Son olarak, aynı şeyi yapmak için Roma'ya gitti. Orada harika bir ihtişamla ve yeni bir törenle karşılandı ve aynı yüce lider ve Evrensel Papa Ioannes'ten emperyal yönetimin kutsamasını aldı. Ancak burada sadece mülkleri restore etmekle kalmadı; ayrıca kiliseyi değerli taşlar, altın ve gümüşten oluşan büyük hediyelerle onurlandırdı. Otto ayrıca, Papa Ioannes'in ve şehrin tüm ileri gelenlerinin, Aziz Petrus'un en değerli bedeni üzerinde Berengar ve Adalbert'e asla yardım etmeyeceklerine dair yeminlerini kabul etti. Bundan sonra Otto derhal Pavia'ya döndü."³²²

³²¹ Bkz. s. 39.

³²² Liudprand, *The Complete Works of Liudprand of Cremona*, 219-21.

Görüldüğü üzere Luidprand, öncesi ve sonrasıyla Otto'nun imparatorluğu hususunda bize pek çok değerli bilgi bırakmıştır. Kendisi bir Sakson ya da Doğu Frank Kralığı'ndaki herhangi bir düklükten olmamasına rağmen bu konuya diğer çağdaş tarih yazarlarından daha fazla eğilmiş, Otto'nun İkinci İtalya Seferi'nin nedenini, Sefer sırasında yaptıklarını, taç törenini ve sonrasını aktarmıştır. Bu yönüyle Widukind'den taban tabana zıt bir görüntü çizen Liudprand burada bir yandan Otto'nun Roma'da imparator olmasını överken diğer yandan Papanın şahsında Roma Kilisesi'nin önemini vurgulamıştır.

Papa ile Otto imparatorluk töreni sonrası karşılıklı birtakım sözler verdiler; Papa Magdeburg'daki başpiskoposluğu onaylayıp Slavların Hristiyanlaştırılması yönünde yeni İmparator'a serbestlik sağlarken Otto 754'teki "Pepin Bağıışı"nı³²³ ve Karolenj dönemindeki Papalığa ait diğer ayrıcalıkları kabul etti.³²⁴ Fakat Ioannes'in Otto konusunda halen şüpheleri vardı ve onun güçlenmesini istemiyordu. Bu sebeple Macarları Doğu Frank topraklarına gönderip Otto'yu oyalamaya çalıştı. Arkasından iş çevrildiğini öğrenen Otto yeniden Roma'ya yürüdü. Bunun üzerine Ioannes Roma'yı terk etti ve Otto boşta kalan Papalık koltuğuna 963 yılında bir Roma Sinodu vasıtasıyla VIII. Leo'yu (ö. 965) "atadı".³²⁵ Dünyevî bir hükümdarın Papalık seviyesinde bir makama atama yapması o güne kadar görülmüş bir durum değildi; Papa seçimi her daim Roma Kilisesi'nin uhdesinde olmuştu. Otto her ne kadar İmparator ve İtalya Kralı da olsa Papalık ayrı bir oluşumdur ve Otto bu oluşumun başını seçmeye yetkili değildi; bu sorunu çözmek adına Romalılar Otto'ya onun ve oğlunun izni olmadan yeni bir Papa seçmeyeceklerine ve kutsamayacaklarına dair yemin etmek zorunda kaldılar. Ioannes Roma'ya dönmeyi ve yeni bir Roma Sinodu ile Leo'nun papa olmasını kınamayı başardı ama 964 yılında hayatını kaybedince Romalılar Otto'dan yeni bir papa seçilmesi için izin istediler. Otto Leo'da ısrar etti, kabul ettirene kadar da Roma'yı kuşattı ve amacına

³²³ Bkz. s. 14.

³²⁴ Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 251. Bu anlaşma 13 Şubat 962'de kayda geçirildi; *Diploma Ottonianum* adıyla anılan meşhur belge için bkz. *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 1:322-27. *Ottonianum*'un öncülleri 817'de Dindar Louis tarafından yayınlanan *Ludovicianum* ile 824 yılında oğlu eş-imparator Lothar tarafından yayınlanan *Lotharianum*'du. Her üç belge de Roma Kilisesi'ni imparatorluğun koruması altına sokmaktadır; bu koruma Kilise mülklerinin dokunulmazlığının yanı sıra Papalık seçimlerinin ve kutsamalarının düzenli bir şekilde yapılmasını kapsamaktadır. Bkz. Walter Ullmann, "The Origins of the Ottonianum", *The Cambridge Historical Journal* 11, sy 1 (1953): 114.

³²⁵ Liudprand, *The Complete Works of Liudprand of Cremona*, 223-34.

ulaşınca Krallığına geri döndü.³²⁶ Dünyevî lider dinî lideri seçme yetkisini zor kullanarak eline almıştı ki bunu Şarlman dahi yapmamıştı.

Günümüzden geçmişe doğru baktığımızda I. Otto’nun Kutsal Roma İmparatoru olmasının Avrupa tarihi açısından oldukça önemli sonuçlar doğurduğunu rahatlıkla görebilmekteyiz. 962 yılında Franklardan Germenlere geçen İmparatorluk unvanı Kutsal Roma İmparatorluğu’nun XIX. yüzyılın başındaki dağılışına kadar burada kaldı; çoğunluğunu Habsburgların oluşturduğu Germen krallarının hemen hepsi tahta çıktıklarında aynı zamanda “Roma İmparatoru” unvanını da taşıdı.³²⁷ Tarih boyunca sürekli karşı karşıya gelen, özellikle XI. ve XII. yüzyıllarda “Atama Krizi” adı verilen ve din görevlilerini kimin tayin edeceğine dair anlaşmazlıktan doğan dönemin aktörleri olan Alman İmparatorları ile Roma Kilisesi’nin güç mücadelesinin başlangıcı da bu olaydır. Otto’nun İmparatorluk tacı giymesi ayrıca Fransızlar ve Almanlar arasında yüzyıllar boyu devam eden anlaşmazlıklar için de bir çıkış noktasıdır.³²⁸

³²⁶ Müller-Mertens, “The Ottonians as Kings and Emperors”, 252.

³²⁷ Barbara Stollberg-Rilinger, *Kutsal Roma İmparatorluğu*, çev. Mete Tunçay (İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2020), 20.

³²⁸ İtalyan edebiyatında nesrin babası olarak kabul edilen Giovanni Boccaccio’nun (ö. 1375) *Decameron* adlı başyapıtında işlenen öykülerden birinde dahi bahsi geçen bu olayın, Avrupa’nın düşün hayatında da önemli bir yeri vardır: “*Roma İmparatorluğu’nun Fransızlardan Almanlara geçmesiyle birlikte, iki ulus arasında büyük bir düşmanlık doğmuş, amansız ve bitmek bilmez bir savaş patlak vermişti.*” Bkz. Giovanni Boccaccio, *Decameron*, çev. Nevin Yeni (İstanbul: Alfa Yayınları, 2020), 151.

BÖLÜM 3: SAKSONLARIN İMPARATORLUK PRATİĞİ

Büyük Otto X. yüzyıl Avrupası'nın en kudretli hükümdarı olarak, birbirinin peşi sıra gelen vasıfsız İmparatorların ardından uzun süredir imparatorusuz kalan batıdaki Roma İmparatorluğu'nu canlandırmıştı. Doğu Frank ve İtalya krallıkları Otto'nun tacı altında birleşmiş, Batı Frank Krallığı da onun etki alanına girmişti. Bunu başarmasında babası I. Heinrich döneminde yapılan askerî reformlar etkili olmuş, kendisi de akıllıca bir politika yürüterek babasından aldığı mirası oldukça ileri taşımıştı. İmparatorluğa giden yolda önce İtalya Krallığı tacını ele geçirmesi, ardından Lechfeld zaferiyle Macar akınlarını kalıcı olarak durdurması ve son olarak “Hristiyanlığın koruyucusu” sıfatıyla Papa'nın yardım çağrısını karşılıksız bırakmayarak Roma'da İmparatorluk tacını giymesi, yaklaşık yüz elli yıl önce pagan olan Saksonların Hristiyanlığa geçişlerinden kısa sayılabilecek bir süre sonra *imperium Christianum*'da geldikleri noktayı göstermesi açısından oldukça çarpıcıdır.

Beklenen kıyamet öncesi son imparatorluk olan Roma İmparatorluğu önce Şarlman ile birlikte Franklara, ardından Otto ile birlikte Germenlere geçmişti ki daha sonra “Kutsal Roma İmparatorluğu” ya da “Alman Ulusunun Kutsal Roma İmparatorluğu” ya da “Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu” adlarıyla anılacak bu siyasî teşekkül dağılana kadar hep Germenlerin elinde kalacaktı. Ama Otto Hanedanlığı yalnızca 1024 yılına kadar hüküm sürebildi. Bu bölüm mezkûr Hanedanlığın imparatorluk pratiğine odaklanmakta ve çalışmanın genel dokusuna uygun olarak unvan ve sembolleri merkeze almayı hedeflemektedir. İlk kısımda I. Otto'nun II. Otto ile ortak imparator olduğu son dönemi ve II. Otto'nun müstakil hükümdarlığı, ikinci kısımda hükümdarlığının yaklaşık on bir yılını naiplerle, sekiz yılını bağımsız geçiren genç ve hayalperest imparator III. Otto'nun Antik Roma İmparatorluk ideallerini canlandırma girişimi ve son kısımda

Hanedan'ın son üyesi II. Heinrich'in yönünü Roma'dan Frank Krallığı'na çevirmesi irdelenmeye çalışılacaktır.

1. I. Otto'nun Son Yılları ve II. Otto Dönemi

I. Otto'nun İkinci İtalya Seferi başarıyla sonuçlanmış gibi görünüyordu; bir yandan ülkedeki karışıklıkları bertaraf edip İmparatorluk tacını almış diğer yandan Kilise siyasetine doğrudan müdahil olarak kendi istediği papayı seçtirmişti. İtalya'da geçirdiği yaklaşık dört yılın ardından 965 yılında Krallık topraklarına döndüğünde yüksek ihtimalle kısa süre içerisinde tekrardan İtalya'ya gitmesini gerektirecek bir olay yaşanmasını beklemiyordu. Ama önce II. Berengar'ın oğlu Adalbert isyan etti; bu isyan Otto'nun Svabya Dükü III. Burchard komutasında gönderdiği ordu tarafından bastırıldı.³²⁹ Ardından Papa VIII. Leo'nun 1 Mart 965 tarihindeki ölümünün ardından Otto'nun onayıyla seçilen XIII. Ioannes'e (ö. 972) karşı Roma'da isyan çıktı ve Ioannes tutsak edildi. Bu gelişmeler Otto'yu Üçüncü İtalya Seferi'ne çıkmak zorunda bıraktı. Bu süreçte 11 yaşında olan oğlu II. Otto'yu ilk aşamada yanına almayan Büyük Otto Krallığın yönetimini ise gayrimeşru oğlu Mainz Başpiskoposu Wilhelm'e bıraktı. Otto oğlunu daha sonra İtalya'ya çağıracaktı. Bu kararında karısı Adelaide'nin baskısının önemli bir etkisi vardı; Adelaide oğlunun İtalya Krallığı'nı ve İmparatorluk tacını güvence altına almak istiyordu.³³⁰

Otto'nun ordusuyla İtalya'ya girişi XIII. Ioannes'in tutsaklıktan kurtulup Papalık koltuğunu tekrardan ele geçirmesine yetti. Fakat Otto İtalya'dan ayrılmadı, aksine İmparatorluğu Roma'dan yönetmeye karar verdi. Bu hamlesiyle o İmparator olarak hem Roma Kilisesi'nin hem de Batı Hristiyan âleminin hamisi olduğunu göstermek istiyordu. İlk görevi Güney İtalya'daki Doğu Roma İmparatorluğu varlığına karşı Roma Kilisesi'ni korumaktı. Buna yönelik olarak Güney İtalya'daki Capua ve Benevento prenslikleri ile ittifak kurdu. Batıdaki İmparatorluğun İtalya'daki sınırında faaliyetlerde bulunması Doğu Roma'yı harekete geçirdi. İsyancı Adalbert de bu süreçte Doğu

³²⁹ Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 251.

³³⁰ Laudage, *Otto der Große*, 273.

Roma tarafına geçti ama Otto'nun kuvvetlerine yaptığı saldırı başarısızlıkla sonuçlandı.³³¹ 967 yılında Otto ve Ioannes, Noel'i onlarla beraber kutlaması için II. Otto'yu acil olarak Roma'ya çağırdı ve Noel gecesi II. Otto ortak imparator olarak Papa'nın elinden taç giydi.³³²

II. Otto her ne kadar beş yaşında “eş-kral” ve on iki yaşında “eş-imparator” olsa da babasının ölümüne kadar yönetimde pek söz sahibi olamadı. Bu süreçte onun mühürle yayınlanan belgeler, eski yasal kararları onaylamaktan öteye geçmemişti. Şu açıktır ki I. Otto hükümdarlığını kimseyle paylaşmak istemiyordu.³³³ Yine de tıpkı babası I. Heinrich'in Krallığı sorunsuz biçimde kendisine aktarmak istemesi ve bu yönde düzenlemeler yapması gibi I. Otto da sağlığında II. Otto için böyle bir gelecek planlaması yapmıştı; “eş-kral” ve “eş-imparator” ilanları, II. Otto adına resmî belgeler hazırlanması, Doğu Roma prensesi Theophanu (ö. 991) ile evlilik ayarlanması gibi hamleler yönetimde kendisine bir ortak arayışından ziyade kendisinden sonra II. Otto'nun hükümdarlığına gelebilecek itirazları en aza indirme çabası olarak yorumlanmalıdır.

I. Otto Doğu Roma İmparatorluğu ile aralarında kalıcı bir anlaşmazlık istemiyordu, aksine kendi imparatorluğunun onlar tarafından tanınmasını istiyordu. Bunun için Konstantinopolis'ten oğlu için evlilik ayarlamaya çalıştı, iki taraftan da elçiler gidip geldiler. Otto'nun elçileri arasında Cremona Piskoposu Liudprand da vardı ve kendisi başarısızlıkla sonuçlanan bu görevi kayıt altına aldı. Konstantinopolis'te imparatorluk sarayına vardıklarında on bir saat kadar yağmur altında bekletildiklerini aktaran Liudprand önce Doğu Roma İmparatoru II. Nikephoros Fokas'ın kardeşi Leo (ö. 971 sonrası) ile görüşmüş ve onunla Otto'nun imparatorluk unvanı hususunda tartışma yaşamıştı; Leo'ya göre Otto imparator değil kraldı.³³⁴ Daha sonra görüştükleri imparator Fokas Liudprand'ı “*Siz Romalı değil Lombardlısınız!*” şeklinde aşağılamış, Liudprand ise “*Bizler, yani Lombardlar, Saksonlar, Franklar, Lotharingialılar, Bavyeralılar, Svabyalılar, Burgonyalılar, ... tahrik edildiğimizde düşmanlarımıza ‘Seni Romalı’ demekten başka hakarete bulunmuyoruz*” şeklinde cevap vermişti.³³⁵ Ayrıca kardeşi

³³¹ Beumann, “Otto der Große”, 70.

³³² Regino ve Adalbert, *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe*, 271.

³³³ Laudage, *Otto der Große*, 10.

³³⁴ Liudprand, *The Complete Works of Liudprand of Cremona*, 239-40.

³³⁵ Liudprand, 246-47.

Leo gibi Fokas da Otto'nun kendisini imparator olarak adlandırmasını skandal olarak yorumlamıştı.³³⁶ Görüldüğü üzere İmparator Fokas tahttayken Otto'nun Doğu Roma ile evlilik bağı kurma emeli başarıya ulaşacak gibi değildi; nitekim Fokas 969 yılında halefi I. Ioannis Çimiskes (969-976) liderliğinde gerçekleştirilen askerî darbe sonucu öldürülüp Konstantinopolis'te taht değişikliği yaşanınca doğudaki ve batıdaki imparatorluklar arasındaki ilişkilerde geçici de olsa düzelme meydana gelecekti. Ioannis'in on iki yaşındaki yeğeni Theophanu ile II. Otto'nun evlenmesi, Büyük Otto'nun imparatorluğunun Doğu Roma'da tanınmasını ifade ediyordu. Her ne kadar Otto en başta doğrudan imparatorun kızını gelin olarak almak istemişse de Fokas ile kurulan münasebet bunu engellemiş, "morlar içinde doğmayan" Theophanu'ya razı gelmek durumunda kalmışlardı.³³⁷ 14 Nisan 972 tarihinde Roma'da gerçekleşen evlilik merasimi sonrası Theophanu Papa tarafından İmparatoriçe ilan edildi. I. Otto'nun Konstantinopolis'ten gelin alma hususunda ısrarcı olması ve imparatorluğunun onlar tarafından tanınmasını istemesi, iki imparatorluk arasında doğunun lehine ufak da olsa bir hiyerarşinin varlığını göstermektedir. Şarlman ile Papa III. Leo'nun 800 yılındaki düşüncesi hiç şüphesiz Doğu Roma ile denk, hatta o dönem tahtta Irene'nin olmasından ötürü belki de ondan üstün bir imparatorluğun oluşturulmasıydı. Fakat gelinen noktada Otto imparatorluğunun başka bir imparator tarafından tanınması ihtiyacını duymuştu; bu çaba belki de Germen imparatorlara karşı Avrupa'nın Frank kesiminin olumsuz bakış açısının başka bir meşruiyet kaynağı ile bertaraf edilmek istenmesiydi. Bunun sonucu ise bir Doğu Roma prensesinin II. Otto'nun eşi ve çocuk III. Otto'nun annesi olarak batıdaki Roma İmparatorluğu'nun siyasetine doğrudan etki etmesi olacaktı.

Üçüncü İtalya Seferi ve altı yıl süren Roma ikameti sonrası Otto Ağustos 972'de Alp-lerin kuzeyine, Krallık topraklarına geri döndü. Geri dönme kararında annesinin ve Krallık yönetimini bıraktığı gayrimeşru oğlu Wilhelm'in peş peşe ölmelerinin yanında isyan hazırlığında bulunan Sakson soylular etkili olmuştu. Büyük Otto'nun üçüncü

³³⁶ Liudprand, 253. Liudprand'ın bu elçilik görevini Otto Hanedanlığı'nın Güney İtalya'daki imparatorluk stratejileri açısından değerlendiren bir çalışma için bkz. Henry Mayr-Harting, "Liudprand of Cremona's Account of His Legation to Constantinople (968) and Ottonian Imperial Strategy", *The English Historical Review* 116, sy 467 (2001): 539-556.

³³⁷ Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 174. "Morlar içinde doğmak" terimi tahttaki imparatorun ve karısının çocuğu olarak doğmak anlamında kullanılmaktadır. Bkz. Jestic, *Imperial Ladies of the Ottonian Dynasty*, 61. Keza Thietmar da Theophanu için "arzu edilen bakire değildi" yorumunu yapmaktadır. Bkz. Thietmar, *Ottonian Germany*, 103.

İtalya Seferi sonrası uzun bir süre Roma’da kalması Saksonya’nın ileri gelenlerini rahatsız etmişti; bu isimler arasında Otto’nun sadık adamlarından Margrav Hermann Billung (ö. 973) ve Magdeburg Başpiskoposu Adalbert de vardı. İsyan hazırlıklarını öğrenen Otto İtalya dönüşünde Quedlinburg’da İmparatorluk Meclisi’ni topladı ve sorunları bir süreliğine çözmüş göründü.³³⁸ Saksonları rahatsız eden durum imparatorun kendi çıkarlarından uzaklaştığını düşünmeleri idi; keza II. Otto’nun Theophanu ile olan evliliği bu düşünceyi daha da körükledi.

İtalya’da geçirdiği altı yıllık süreçte İmparator Otto Papa’ya karşı olan muhalefeti bertaraf etmiş, İtalya’daki etki alanını daha güneye taşımış, Doğu Roma ile ilişkileri düzeltilmiş, imparatorluğunu onlara kabul ettirmiş ve onlardan bir prensesi oğluna gelin olarak alarak evlilik bağı kurmuş, ayrıca oğlunu ortak imparator ilan ettirerek onun geleceğini sağlama almıştı. Gücünün ve şöhretinin doruğuna ulaşmıştı ama ömrü bu şansı yalnızca dokuz ay daha yaşamasına izin verdi; Büyük Otto 7 Mayıs 972 tarihinde hayatını kaybetti. Oğlu onun naaşını babasının göz bebeği Magdeburg’a nakletti.³³⁹

Babasının sağlığında çoktan “eş-kral” ve “eş-imparator” olarak taç giyen II. Otto, Büyük Otto’nun ölümünün ardından doğrudan tek hükümdar olarak hükümdarlığına devam etti; Krallık için herhangi bir seçim ya da imparatorluk tacı için Roma’da herhangi yeni bir tören yapılmadı.³⁴⁰ Bu sorunsuz geçişte II. Otto’nun sağ kalmış başka bir erkek kardeşi olmamasının payı büyüktü, krallıktaki diğer dükler de Büyük Otto’nun halef kararına saygı göstermiş gibi görünüyordular. En azından ilk aşamada durum böyleydi ama II. Otto’nun verdiği bazı kararlar neticesinde krallıkta çok geçmeden birtakım huzursuzluklar baş gösterecekti.³⁴¹

Svabya Dükü III. Burchard 973 yılında ölünce II. Otto onun yerine abisi Liudolf’un oğlu Otto’yu (ö. 982) atadı. Fakat Svabya Düklüğü’nde Bavyera Dükü ve Büyük

³³⁸ Fried, *The Middle Ages*, 108.

³³⁹ Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 152.

³⁴⁰ Müller-Mertens, “The Ottonians as Kings and Emperors”, 254. Widukind yine de Büyük Otto’nun ölümünün ertesi sabahı II. Otto’nun, babası tarafından daha önce kral ilan edilmesine rağmen, bütün insanlar tarafından yönetici seçildiğini ve krallığın ileri gelenlerinden sadakat yemini aldığını aktarmaktadır. Bkz. Widukind, *Three Books of Deeds of the Saxons*, 152.

³⁴¹ Thietmar Otto için “genç bir adamken olağanüstü fiziksel gücüyle dikkat çekiyordu ve bu nedenle başlarda pervasızlığa eğilimliydi” demektedir. Bkz. Thietmar, *Ottonian Germany*, 126-27.

Otto'nun yeğeni olan "Kavgacı" lakaplı Heinrich'in (ö. 995) gözü vardı; Burchard Heinrich'in kardeşi Hadwig ile evliydi. Dolayısıyla kuzen Heinrich imparatorun bu kararını hakaret olarak algıladı ve Bohemya Dükü II. Boleslav (ö. 999) ile Polonya Dükü I. Mieszko'yu (ö. 992) yanına alarak isyana kalkıştı. Fakat isyan II. Otto'nun orduları tarafından kısa sürede bastırıldı, Heinrich hapsedildi ve Düklüğü elinden alındı; Bavyera mezkûr Otto'ya verildi. Karintiya bölgesi Bavyera'dan çıkarıldı ve Kuzey İtalya'dan birkaç bölge ile birleştirilerek 976 yılında Karintiya Düklüğü oluşturuldu; başına da Bavyera'nın eski düklerinden ve Liutpoldings Hanedanı'ndan Berthold'un (ö. 947) oğlu "Genç" Heinrich (ö. 989) getirildi. "Kavgacı" Heinrich aynı yıl içinde tutsaklıktan kurtulmayı başardı ve taraf değiştiren "Genç" Heinrich ile birlikte yine bir Liutpolding olan Augsburg Piskoposu Heinrich (ö. 982) ile ittifak kurarak bir isyana daha kalkıştı. "Üç Heinrich'in Savaşı" olarak da bilinen bu ayaklanmayı bastırmak için, o sırada II. Boleslav'ı itaat altına almak adına Bohemya'da olan II. Otto'nun orduları ayaklanmanın merkezi Bavyera'daki Passau şehrine yöneldi. İsyan bu kentin başarılı bir şekilde kuşatılmasıyla sona erdi ve üç Heinrich farklı yerlere sürgün edildi; Karintiya Düklüğü ise Büyük Otto'nun Lechfeld Savaşı'nda ölen damadı Kızıl Konrad'ın oğlu Otto'ya (ö. 1004) verildi.³⁴²

II. Otto kuzeni "Kavgacı" Heinrich'in isyanını yeni bastırmışken bu sefer krallığın batı tarafında, yine verdiği bir kararın sonucu olarak, bir savaş tehdidi patlak verdi. Büyük Otto'nun kardeşi Bruno'nun Düklük döneminde ikiye bölünen Lotharingia Düklüğü'nden Aşağı (Kuzey) Lotharingia Düklüğü için İmparator 977 yılında Batı Franklarının Karolenj kralı Lothar'ın (954-986) sürgündeki kardeşi Charles'ı (ö. 992 sonrası) atadı. Uzun süredir Lotharingia üzerinde hak iddia eden Lothar bu atamayı savaş sebebi saydı ve 978 yılında Lotharingia'yı işgal edip İmparatorluğun Alplerin kuzeyindeki merkezi olan Aachen'daki İmparatorluk sarayını yağmaladı; öyle ki II. Otto neredeyse esir düşecekti. Fakat Lothar bu işgalini bir fethetmeye çevirecek devamlılığı sağlayamadı ve Aachen'da geçirdiği üç günden sonra geri çekilmek durumunda kaldı. II. Otto bunun üzerine karşı saldırıya geçti ve Batı Frank Krallığı'nı işgale başladı; Paris'e kadar ilerledi fakat bu kente saldırma niyeti Batı Frank ordusu tarafından engellendi.

³⁴² Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 175-76.

Savaş 980 yılında iki taraf arasında yapılan barış antlaşmasıyla sona erdi ve Lothar Lotharingia üzerindeki iddialarından vazgeçti.³⁴³

X. yüzyılda yaşamış keşiş ve Batı Frank tarihçisi Richerus'un (ö. 998 sonrası) aktardığı bir anekdot, Batı Franklarının imparatorluk tacını elinde bulunduran Doğu Frankları ile olan ilişkisinin daha iyi anlaşılması için iyi bir örnek sunmaktadır. Önceki bölümde bahsi geçen Batı Frank Dükü Hugh'un müstakbel kral olan oğlu Hugh Capet (987-996) ile İmparator II. Otto arasında Roma'da yapılan bir müzakere sırasında Otto odadan çıkarken kılıcını kasıtlı olarak geride bırakmış, Hugh kılıcı alıp imparatorun arkasından taşımaya niyetlenmişti. Tam bu esnada bir piskopos onu, böyle bir hareketin kendisini imparatorun kılıç taşıyıcısı olarak göstereceğini ve bu durumun getirdiği tüm sorumlulukları üstlenmek durumunda kalacağını söyleyerek yapmaması konusunda uyarmıştı. Bu olayın gerçekten yaşandığında dair elimizde başka bir veri olmasa da Richerus'un eserinde bahsi geçmiş olması, dönemin Batı Frank düşüncesini ortaya koymaktadır; onlar hiçbir koşul altında Doğu Franklarının altında bir konumda olmak istememişlerdir.³⁴⁴ Şarlman ile batıda yeniden tesis edilen imparatorluğun I. Otto ile Germenlere geçişi batıdaki Frankların bu kendine özgü siyasî teşekkülünden uzaklaşmalarına ve imparator unvanına karşı kendilerinden beklenen itaati göstermemelerine sebep olmuştu.

980 yılında iç ve dış sorunları önemli ölçüde halletmiş gözüken II. Otto, babasının İtalya'da yarım kalan işini tamamlamak adına Roma'ya doğru yola çıktı. Bu sefer hedef Güney İtalya'da tamamen bir Otto hâkimiyeti tesis etmektir; bunun için karşılarında Doğu Roma İmparatorluğu ve Sicilya'daki Müslümanlar olacaktı. Doğu Roma İmparatorluğu ile ilişkiler, İmparator Ioannis Çimiskes'in 976 yılında ölmesi ve yerine II. Basileios'un (976-1025) geçmesi ile yaşanan hanedan değişikliği sonrası bozulmuştu; Otto'nun sadece eşi değil danışmanlarından biri de olan Theophanu yeni rejime düşmandı ve İtalya'nın tam hâkimiyetinin Roma İmparatorluğu'nun gereği olduğu fikrini Otto'ya vurgulamıştı.³⁴⁵

³⁴³ McKitterick, *The Frankish Kingdoms Under the Carolingians*, 325-26.

³⁴⁴ Althoff, *Die Macht der Rituale*, 96.

³⁴⁵ Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 255.

Kasım 980’de İtalya yolculuğuna başlayan Otto, Ravenna’da bir süre kaldıktan sonra Roma’ya geçti. Roma’da Ottoların düzeni yine sallantıdaydı. Büyük Otto Roma’daki uzun ikametinden döndükten sonra kentin soyluları şehre tekrardan hâkim olabilmek için harekete geçmişlerdi; özellikle II. Otto’nun tahta çıkışıyla birlikte Romalı aristokrat Crescentius’un (ö. 984) liderliğinde ayaklandılar, Büyük Otto’nun ölmeden önce onayladığı Papa VI. Benedictus’u (ö. 974) yakalayıp zindana attılar ve yerine 974 yılında “doğuştan Romalı” VII. Bonifacius’un (ö. 985) seçilmesini sağladılar.³⁴⁶ II. Otto bunun üzerine elçisi Kont Sicco’yu tam yetkiyle Roma’ya gönderdi. Sicco burada düzeni sağlamayı başardı ve Bonifacius Konstantinopolis’e kaçmak durumunda kaldı. Aynı yıl Sicco’nun girişimiyle toplanan Roma Sinodu ile Bonifacius lanetlendi ve VII. Benedictus (ö. 983) yeni Papa seçildi.³⁴⁷ Onun da Roma’daki konumu sağlam değildi, bu sebeple 980 yılında II. Otto’yu yardım için Roma’ya çağırdı. Fakat imparatorun hedefleri farklıydı. Yönünü Güney İtalya’ya çeviren Otto, Temmuz 982’de karşılaştığı Müslüman kuvvetleri karşısında bozguna uğradı. Otto’nun ordusu Sicilya Müslümanlarının emiri Ebu’l-Kasım’ı (ö. 982) öldürmeyi başarsa da önemli devlet ve din adamlarının aralarında bulunduğu çok sayıda kayıp verdi. Emir’in ölmesi Müslümanların savaşı devam ettirmeyip Sicilya’ya dönmelerine sebep oldu; imparatorun ordusundaki kayıplar ise ciddi bir gerileme anlamına geliyordu. Durumu toparlamak adına 983 yazında Verona’da Doğu Frank ve İtalya krallıklarının ileri gelenleriyle İmparatorluk Meclisi’nde bir araya geldi ve hem takviye kuvvet gönderilmesini hem de üç yaşındaki oğlu III. Otto’nun Doğu Frank ve İtalya kralı seçilmesini kabul ettirmeyi başardı.³⁴⁸ Fakat yılın sonunda sıtmadan kaynaklanan beklenmedik ölümü Güney İtalya Seferi’nin yarıda kalmasına sebep oldu.³⁴⁹

I. ve II. Otto’nun Güney İtalya Seferleri’nin, imparatorluk unvanlarının Doğu Roma tarafından tanınması dışında bir getirisi olmamıştı. Şüphesiz bu da önemli bir kaza-

³⁴⁶ Bir “anti-papa” olan Bonifacius, Benedictus’un atıldığı zindanda boğdurulmasını sağladı. Bkz. Friedrich Heer, *Das Heilige Römische Reich: von Otto dem Großen bis zur Habsburgerischen Monarchie* (München: Heyne, 1978), 55.

³⁴⁷ Duckett, *Death and Life in the Tenth Century*, 102-3.

³⁴⁸ III. Otto, II. Otto ve Theophanu’nun dört kız çocuğundan sonra doğan tek erkek çocuğuydu. Bkz. Herbert Schutz, *The Medieval Empire in Central Europe: Dynastic Continuity in the Post-Carolingian Frankish Realm, 900-1300* (Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars, 2010), 72.

³⁴⁹ Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 177.

nımdı ama 970’li yıllara geldiğimizde Otto Hanedanlığı’nın genişlemesi artık durmuştu; İtalya’da harcanan zaman ve kaynaklar Krallığın kendi çevresini ihmal etmesi sonucunu doğurmuştu. Bu da hem Batı Frank Krallığı’nın hem de Polonya ve Bohemya gibi doğudaki Slav kökenli prensliklerin Otto hegemonyasına karşı daha cüretkâr davranabilmelerine yol açmıştı.³⁵⁰

II. Otto Doğu Roma İmparatorluğu’na karşı kullandığı unvanlar üzerinden bir politika yürüttü. Babası sağken yayımladığı birkaç belgede *coimperator* (eş-imparator)³⁵¹ unvanını kullanan II. Otto, babasının öldüğü 973 yılından İtalya Seferi’ne çıktığı tarihe kadar yer ya da halk ismi belirtmeyen, selefi imparatorlara benzer *imperator augustus* unvanını tercih etti. Fakat İtalya Yarımadası’nın tümünü yönetme iddiasıyla çıktığı İtalya Seferi esnasında Otto’nun unvanına “Roma” detayı eklendi; 982 yılından itibaren çıkardığı belgelerin önemli bir kısmı “*Signum domni secundi Ottonis Romanorum imperatoris et invictissimi augusti*” (Hükümdar, Romalıların imparatoru ve yenilmez augustus ikinci Otto’nun mührü) şeklinde mühürlendi.³⁵² Bu değişiklikte Otto Konstantinopolis’teki imparatora karşı Roma İmparatorluğu’nun gerçek hükümdarı olduğunu iddia ediyordu.³⁵³ Fakat önce Müslümanlara karşı alınan hezimet ardından II. Otto’nun erken ölümü, İtalya Yarımadası hakimiyeti etrafında şekillenen Roma İmparatorluğu tartışmasının kayda değer bir sonuca ulaşmasını engelledi.

II. Otto 7 Aralık 983 tarihinde hayatını kaybettiğinde henüz yirmi sekiz yaşındaydı. On yıl süren saltanatında iç meseleler ve Batı Frank Krallığı ile olan savaş önemli bir yer tuttu. İmparatorluğunu genişletmeyi ancak bu meseleleri hallettikten sonra düşünebildi ama Güney İtalya’da verdiği ağır kayıplar neticesinde hedefine ulaşamadı. Doğu Roma’ya karşı cüretkâr bir Roma İmparatoru çıkışı yaptı ama daha fazlasını yapmasına ömrü vefa etmedi. En azından geride bıraktığı tek oğlunu Doğu Frank Kralı ilan ettirmeyi başarmıştı ama III. Otto’nun henüz çocuk yaşta olması Krallıkta naiplik dönemini başlatacaktı.

³⁵⁰ Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 179.

³⁵¹ Örn. bkz. *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae. Ottonis II. et III. Diplomata*, ed. Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde, c. 2 (Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1888), 33, 35.

³⁵² *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 2:316 vd.

³⁵³ Müller-Mertens, “The Ottonians as Kings and Emperors”, 255.

2. III. Otto ve *Roma İmparatorluğu'nun Yenilenmesi*

Üç yaşındaki III. Otto babasının ölümünden üç hafta sonra, 983 Noel'inde Aachen'da Doğu Franklarının kralı olarak taç giydi ve kutsandı. I. Heinrich'ten itibaren babadan oğula geçen krallık silsilesi devam etmişti ama yeni Kralın yaşı naiplik gerektiriyordu. Kaderin bir cilvesi olarak bu naip, isyanıyla II. Otto'yu saltanatı boyunca oldukça uğraştıran “Kavgacı” Heinrich oldu. İsyan sonrası sürgüne gönderilen Heinrich II. Otto'nun ölümünün ardından serbest bırakıldı ve Çocuk Kral yetiştirilmesi için en yakın erkek akraba sıfatıyla onun gözetimine bırakıldı.³⁵⁴ Heinrich bu yeni rolüne kendisini fazla kaptırmıştı; öyle ki Paskalya bayramını kutlamak için gittiği Quedlinburg'da destekçileri tarafından kral olarak selamlandı.³⁵⁵

Naip Heinrich'in ilk icraatı Batı Frank Kralı Lothar ile dostluk ittifakı kurmak adına girişimlerde bulunmak oldu; bunun için iki krallık arasında uzun süredir sorunlara yol açan Lotharingia'yı Batı Franklarına devretmeyi bile düşündü. Heinrich Karolenj desteğini arkasına alarak krallık yolunun kendisine açılacağını düşünmüş olabilir.³⁵⁶ Fakat hesaba katmadığı bir durum vardı ki bizzat Lothar'ın kendisi de III. Otto ile aynı derecede akraba idi,³⁵⁷ bu da Otto üzerinde Lothar'a da vasilik hakkı veriyordu. Heinrich'in ittifaktan bir anda vazgeçme sebebi büyük ihtimalle Lothar'ın bu hakkını kullanmaya niyetlenmesiydi.³⁵⁸

Polonya Dükü Mieszko ve Bohemya Dükü II. Boleslav Kavgacı Heinrich'in krallık girişimlerini destekliyorlardı; buna karşın kral III. Otto'ya sadakat yemini etmiş birtakım dük ve kontlar Heinrich'e karşı birleşmişlerdi.³⁵⁹ Heinrich bu ittifaktan haberdar olur olmaz ordusuyla beraber yola çıktı; amacı gözdağı vererek rakiplerini bir barış görüşmesine zorlamaktı. Fakat amacına ulaşamayınca yönünü Bavyera'ya çevirdi ve

³⁵⁴ Thietmar *ad nutriendium sive ad degradandum* (yetiştirmek veya aşağılamak üzere) şeklinde bir ifade kullanmıştır. Bkz. Thietmar, *Thietmari Merseburgensis Episcopi Chronicon*, 131. İngilizce çevirisi için bkz. Thietmar, *Ottonian Germany*, 148. Bu karara herhangi bir itiraz gelmedi, en yakın erkek akrabanın naipliği dönemin anlayışına uygundu. Öyle ki Otto'nun büyükannesi Adelaide, annesi Theophanu ve halası Mathilde bu mesele için İtalya'dan dönmekte acele etmemişlerdi. Bkz. Gerd Althoff, *Otto III*, çev. Phyllis G. Jestice (University Park, Pa: Pennsylvania State University Press, 2003), 31.

³⁵⁵ Thietmar, *Ottonian Germany*, 150.

³⁵⁶ Althoff, *Otto III*, 31.

³⁵⁷ Lothar'ın annesi Gerberga Kral I. Heinrich'in kızıydı.

³⁵⁸ Althoff, *Otto III*, 31.

³⁵⁹ Thietmar bu dük ve kontlardan önemli olanlarını sıralamaktadır. Bkz. Thietmar, *Ottonian Germany*, 150.

II. Otto'ya isyan ettikten sonra kaybettiği bu Dükükte krallık iddiası için kendisine taraftar toplamaya çalıştı. Burada elde ettiği başarının ardından yönünü Frankonya'ya çevirdi fakat Frankonya'nın ileri gelenleri III. Otto'ya isyan etmeye gönüllü değillerdi. Heinrich, "kavgacı" olan lakabının aksine,³⁶⁰ krala olan sadakati zor kullanarak kendi lehine çevirmenin pek gerçekçi bir hedef olmadığını gördü ve Bavyera Dükükünü geri alması koşuluyla krallık iddialarından vazgeçmeyi ve naipliği III. Otto'nun annesi Theophanu'ya devretmeyi kabul etti.³⁶¹ Böylece 984 yılında krallık yönetiminde Theophanu'nun dönemi başladı. "Kavgacı" Heinrich'in girişiminin barışçıl yolla halledilmesi, 986 yılındaki Paskalya kutlamasına yansımıştı; Quedlinburg'daki kutlama yemeğinde artık altı yaşında olan kral III. Otto'nun masasında ona hizmet etmek için Bavyera Dükü "Kavgacı" Heinrich, Svabya Dükü I. Konrad (ö. 997), Karintiya Dükü Genç Heinrich ve Büyük Otto'nun sadık adamlarından Hermann Billung'un Saksonya Dükü olan oğlu I. Bernhard (ö. 1011) bulunmuşlardı. Ayrıca Polonya Dükü Mieszko ve Bohemya Dükü II. Boleslav da krala sadakatlerini bildirmek için oradalar.³⁶² Bu kutlama Büyük Otto'nun 936 yılında Aachen'daki taç giyme töreninin bir taklidi niteliğindeydi.³⁶³

Her ne kadar manastırlarda yazılan yıllıkların çoğu Theophanu'nun naipliğini ve dolayısıyla Krallığın yönetimindeki etkisini görmezden gelmeyi tercih etseler de resmî belgeler Theophanu'nun imparatorluğun her yerinden her türlü kişi ve kurumla ilgili müdahalelerde bulunduğunu göstermektedir.³⁶⁴ Üstelik 990 yılındaki İtalya seyahati sırasında kendi adına resmî belgeler de yayınlamıştır ki bir kraliçe imzasıyla hazırlanan belgeler o dönemde oldukça nadir görülen bir durumdur.³⁶⁵ Bu belgelerde unvan

³⁶⁰ Bu lakap ona çağdaşları tarafından değil sonradan verilmişti. Bkz. Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 184.

³⁶¹ Althoff, *Otto III*, 36. Kavgacı Heinrich'in tekrardan Bavyera Dükü olmasıyla halihazırdaki dük Genç Heinrich, 977'de isyan sonrası kaybettiği Karintiya Dükükü'nü alırken 977'de onun yerine dük olan Kızıl Konrad'ın oğlu Otto Dükük unvanını korudu ve kendisine telafi niyetine Worms ve Frankfurt çevresindeki topraklar verildi. Bkz. Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 185.

³⁶² Thietmar, *Ottonian Germany*, 156.

³⁶³ Gunther Wolf, "Theophanu und Adelheid", içinde *Kaiserin Theophanu: Prinzessin aus der Fremde - des Westreichs Grosse Kaiserin*, ed. Gunther Wolf (Köln ; Weimar ; Wien: Böhlau, 1991), 90.

³⁶⁴ Jестice, *Imperial Ladies of the Ottonian Dynasty*, 235-36. Theophanu'nun naiplik döneminde imparatorluk çapında yaptığı tespit edilen seyahatlerin bir listesi için bkz. Gunther Wolf, "Das Itinerar der Prinzessin Theophano / Kaiserin Theophanu 972-991", içinde *Kaiserin Theophanu: Prinzessin aus der Fremde - des Westreichs Grosse Kaiserin*, ed. Gunther Wolf (Köln ; Weimar ; Wien: Böhlau, 1991), 13-17.

³⁶⁵ Theophanu'nun İtalya seyahatine III. Otto eşlik etmemişti; Gerd Althoff'a göre bu Theophanu'nun belgeleri kendi adına düzenlemesini açıklamaktadır. Bkz. Althoff, *Otto III*, 49.

olarak *imperatrix augusta* (imparatoriçe augusta) ve *imperator augusta* (imparator augusta) kullanması “onu açık bir şekilde hükümdar rolüne yerleştirmektedir.”³⁶⁶ Theophanu burada Doğu Roma’nın kadın hükümdar anlayışını batıdaki İmparatorluğa taşımış gibi görünmektedir.³⁶⁷ Thietmar da eserinde onu överek yıllıkçılardan farklı bir tutum sergilemiştir; “Kırılğan bir cinsiyete sahip olmasına rağmen alçakgönüllülüğü, inancı ve yaşam tarzı Greklerde nadir görülen bir durumdu. Oğlunun hükümdarlığını erkekçe bir ihtiyatlılıkla korurken adil olanlara karşı her zaman cömertti, ancak isyancıları korkuttu ve mağlup etti.”³⁶⁸ Theophanu’nun naipliği ve olaylara dahli ile ilgili bilgilerimizin önemli bir kısmı ise, daha sonra Papa da olacak olan rahip Gerbert’in (ö. 1003) mektuplarına dayanmaktadır.³⁶⁹

Theophanu’nun naipliği döneminde Batı Frank Krallığı’nda bir dönüm noktası yaşandı; kral Lothar’ın 986 yılında ölmesinden sonra tahta geçen V. Louis (986-987) de ertesini yıl ardında yasal bir varis bırakmadan hayatını kaybedince Karolenj ve Capet hanedanları taht mücadelesine giriştiler. Theophanu bu rekabeti Lotharingia’yı Doğu Frankları adına güvence altına alma fırsatı olarak gördü ve Karolenjlere karşı Hugh Capet’i destekledi.³⁷⁰ Hugh kral seçilmeyi başardı ve Theophanu’nun desteğine karşılık olarak Lotharingia üzerindeki Batı Frank iddialarından feragat etti.³⁷¹

Theophanu 991 yılında, tıpkı eşi gibi erken sayılabilecek bir yaşta, 36 yaşında hayatını kaybetti. III. Otto henüz idareyi tek başına ele alabilecek yaşa gelmemişti; naiplik görevi bu sefer büyükannesi Adelaide’ye düştü. Theophanu ile Adelaide’nin araları iyi değildi ve bu sebeple ortak naiplik değil bir nevi sorumluluk paylaşımı yapmışlardı;

³⁶⁶ MacLean, *Ottonian Queenship*, 175. II. Otto’nun 29 Nisan 974 tarihinde yayınladığı bir belgede eşi Theophanu’dan “*coimperatrix augusta nec non imperii regnorumque consors*” (eş-imparatoriçe augusta, aynı zamanda imparatorluk ve krallıkların paydaşı) şeklinde bahsedilmiştir. Bkz. *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 2:92. Bu da Theophanu’nun önceden beri Krallık yönetiminde söz sahibi olduğunu göstermektedir.

³⁶⁷ Doğu Roma İmparatorluğu’nda o tarihe kadar Theodora (527-48) ve Irene gibi imparatoriçeler hüküm sürebilmişti. Bkz. MacLean, *Ottonian Queenship*, 152. Irene’nin Doğu Roma tahtına çıkmasının Şarلمان’ın batıda Roma İmparatoru olmasıyla ilişkisi için bkz. 1. bölüm.

³⁶⁸ Thietmar, *Ottonian Germany*, 158.

³⁶⁹ Althoff, *Otto III*, 43.

³⁷⁰ Karolenjlerin adayı, II. Otto’nun Aşağı Lotharingia Dükü olarak atadığı Charles’dı. Ottolar ile kurduğu bu ilişki onu Theophanu’nun adayı yapabilirdi ama bir Lotharingia dükünün aynı zamanda Batı Frank kralı olması Lotharingia üzerinde zaten zayıf olan Doğu Frank hâkimiyetini tamamen bitirebilirdi. Bkz. Jestice, *Imperial Ladies of the Ottonian Dynasty*, 247.

³⁷¹ Müller-Mertens, “The Ottonians as Kings and Emperors”, 256.

saraydan uzaklaştırılan Adelaide kraliçesi olduğu İtalya’da Otto adına hüküm sürüyordu.³⁷² Theophanu’nun ölümünden sonra Adelaide gelininin yerini herhangi bir zorlukla karşılaşmadan aldı ve görevini 994 yılına kadar, gözle görülür bir politika değişikliği yapmadan sürdürdü.³⁷³ 984-994 arasında kadın naiplerin egemen olduğu on yıllık dönem bize kadınların geç X. yüzyılda siyasî arenanın doğal bir aktörü olarak kabul edildiklerini göstermektedir.³⁷⁴

Otto 14 yaşına girdiğinde ipleri eline aldı ve bağımsız yönetim dönemini başlattı. Bu geçişin nasıl olduğu ile ilgili kaynaklar detaylı bir bilgi vermemektedirler; aksine veriler Adelaide’nin torununa yakın olmaya, ona seyahatlerinde eşlik etmeye ve kararlarında onu etkilemeye devam ettiğini göstermektedir.³⁷⁵ Yine de 994 Eylül’ünde Sohligen’de toplanan İmparatorluk Meclisi’ne başkanlık etmesi, burada özel öğretmenlerinden biri olan Heribert’i (ö. 1021) İtalya şansölyeliğine ataması (ki bu alışılmadık bir atamaydı, çünkü bu görev o zamana dek hep İtalya’dan birilerine verilmişti), İmparatorluk tacını giymek için Roma’ya gitme planının bir parçası olarak aynı yılın Ekim ayında Fulda Başrahibi Hatto’yu Roma’ya göndermesi ve ertesi yıl Piacenza Başpiskoposu Ioannis Philagathos’un (ö. 1001) Otto için bir evlilik ayarlaması adına Konstantinopolis’e doğru yola çıkması gibi olaylar III. Otto’nun bağımsız yönetiminin işaretleri olarak kabul edilmektedir.³⁷⁶

Otto’nun Roma’ya gitmeden önce halletmesi gereken bir mesele vardı; Büyük Slav isyanı. Bu isyan aslında II. Otto ölmeden hemen önce, 983 yılında başlamıştı. O dönemde Slav kökenli mezkûr Polonya ve Bohemya dükleri de bu isyana katılmış, hatta “Kavgacı” Heinrich’in krallık iddiasına destek vermişlerdi. Theophanu naiplik döneminde neredeyse her yıl kuzeydeki Elbe Slavlarına ve Bohemya’ya ordular göndermiş, bunlardan bazılarını Polonya Dükü Mieszko da katılmıştı.³⁷⁷ Theophanu’dan sonra da akınlar devam etti; 993 yılında daha önce Slavların ele geçirmiş olduğu Brandenburg

³⁷² Helmut Beumann, “Otto III. (983-1002)”, içinde *Kaisergestalten des Mittelalters*, ed. Helmut Beumann (München: C. H. Beck, 1984), 76.

³⁷³ Althoff, *Otto III*, 50-51.

³⁷⁴ MacLean, *Ottonian Queenship*, 176.

³⁷⁵ Althoff, *Otto III*, 54.

³⁷⁶ Althoff, 55-56.

³⁷⁷ Jestice, *Imperial Ladies of the Ottonian Dynasty*, 252.

yeniden Krallık topraklarına katıldı.³⁷⁸ III. Otto kronikleşmeye başlayan Slav sorununun çözümü adına 994 ve 995 yıllarında Bohemya ve Polonya birliklerinin de desteğiyle Elbe Slavlarına karşı bir dizi başarılı seferler yaptı. İsyan tam olarak bastırılmadı ama bu seferler Otto'ya ilk İtalya seyahatine çıkacak fırsatı oluşturdu.

Otto 996 yılında İtalya yolculuğuna Regensburg'da halka açık yapılan bir törenle başladı; şehirden ilahiler eşliğinde ayrıldı ve artık Otto Hanedanlığı'nın sembolü haline gelen "Kutsal Mızrak" kralın önünde taşındı. İlk olarak Verona'ya gelen kral, burada İtalya'nın ileri gelenleri ile buluştu ve ayrıca Venedik Doçesi ile ittifak kurdu.³⁷⁹ Ardından Pavia'ya geçen Otto, burada yine İtalya ileri gelenlerinin sadakat yeminlerini kabul etti ve seyahatine Ravenna'ya doğru devam etti. Bu şehirde Roma'dan gelen Papalık heyetini kabul etti; heyet aynı yıl ölen Papa XV. Ioannes'in (ö. 996) yerine geçecek kişiyi görüşmek üzere gelmişti. Otto şansölyesi ve kuzeni Bruno'yu (ö. 999) V. Gregorius adıyla Papa olarak atadı.³⁸⁰ Germen kökenli Bruno Romalı olmayan ilk papaydı;³⁸¹ Otto saray papazlarından birini Aziz Petrus'un tahtına atamasıyla adeta bir İmparatorluk piskoposu seçmişti. Aslında piskoposluklara kraliyet sarayından isimlerin atanması I. Otto'yla beraber yerleşmiş bir gelenektir ama Papalık atamasının da bu şekilde yapılması, İmparatorluğu (ki III. Otto bu atamayı yaptığında henüz İmparatorluk tacını giymemişti) Kilise'nin dinî ve yargısal yetkisinin üstüne çıkarıyordu.³⁸²

20 Mayıs'ta Roma'ya varan Otto, burada senato ve şehrin soyluları tarafından şenlikli bir törenle karşılandı. Ertesi gün yeni Papa'nın elinden İmparatorluk tacını giydi ve "Kilise'nin koruyucusu" ilan edildi.³⁸³ Teknik olarak İmparatorluk tacı, II. Otto'nun

³⁷⁸ Duckett, *Death and Life in the Tenth Century*, 109.

³⁷⁹ O dönemde Doğu Roma İmparatorluğu'nun vasalı olan Venedik şehri denizcilik ve ticarete önemli bir güce sahipti. Otto bu ittifak ile Doğu Roma'nın ilgi alanına müdahale etmişti. Bkz. Beumann, "Otto III.", 82-83.

³⁸⁰ Bruno'nun babası Karintiya Dükü Otto, I. Otto'nun Kızıl Konrad ile evli kızı Liudgard'ın oğluydu.

³⁸¹ Bruno'nun Papa I. Gregorius'a (ö. 604) duyduğu saygıdan ötürü bu adı seçtiği söylene de asıl sebebin onun Romalı olmayan kökenini gizleme isteği olması daha muhtemeldir. Bkz. Frederic J. Baumgartner, *Behind Locked Doors: A History of the Papal Elections* (New York: Palgrave Macmillan, 2005), 17.

³⁸² Beumann, "Otto III.", 83.

³⁸³ Thietmar, *Ottonian Germany*, 171. III. Otto'nun imparator olduğu tarih olan 996 yılı, Ortaçağ Hristiyanları için oldukça önemli olan 1000 yılından yalnızca dört yıl öncesi idi. Özellikle X. yüzyılda Hristiyanlar 1000 yılı itibarıyla Deccal'in ortaya çıkacağını ve kıyamet sürecine gireceğini düşünüyorlardı; öyle ki Macarların yüzyıl içerisindeki akınları dünyanın sonunun yaklaştığına bir işaret olarak görül-

öldüğü 983 yılından III. Otto'nun kutsandığı 996 yılına kadar boşta kalmıştı. II. Otto genç yaşta ölmeseydi, büyük ihtimalle oğlunu imparatorluğun halefi yapacak düzenlemeleri uygulayacaktı fakat bu gerçekleşmeden ölünce taç otomatikman III. Otto'ya geçmedi. Her ne kadar papalar artık Ottoların onayıyla seçiliyor (veya atanıyor) olsa da bir hükümdar papanın elinden taç giymeden "İmparator" olamıyordu. Açıkçası III. Otto'nun ne kendisinin ne de naiplerinin de aksi yönde bir düşüncesi yoktu. Bu durumu en iyi yayınlanan resmî belgeler gösteriyordu; III. Otto'nun adına hem naiplik hem de bağımsız yönetim döneminde Mayıs 996 tarihine kadar çıkan belgelerde Otto'nun unvanı, tamlamalarda zaman zaman ufak değişiklikler olmakla birlikte, "*Otto divina favente clementia rex*" (Otto, ilahî merhametin lütfuyla kral) idi.³⁸⁴ Bu dönemde Roma dahil hiçbir yer ya da halk ismi unvanda belirtilmemişti. 22 Mayıs 996'dan itibaren ise III. Otto "*Otto divina favente clementia Romanorum imperator augustus*" (Otto, ilahî merhametin lütfuyla Romalıların imparator augustusu) unvanını kullanmaya başladı;³⁸⁵ bu unvan onun sadece İmparator değil Romalıların İmparatoru olduğunu özellikle belirtiyordu. Bu yönüyle babasının Doğu Roma'ya karşı ortaya koyduğu Roma İmparatoru iddiasını devam ettiren III. Otto, ayrıca kendisinden önceki imparatorlar arasında *Romanorum* tabirini en çok kullanan hükümdardı. Bir istisna olarak Otto, 23 Ocak 1001 tarihinde hazırlanan ve Dahlum Kalesi'nin ve Ostfalen bölgesinin vergilerinin Hildesheim'daki piskoposluk kilisesine bağışlanmasını hükme bağlayan bir belgede "*Otto tercius Romanus Saxonicus et Italicus, apostolorum servus, dono dei Romani orbis imperator augustus*" (Romalı, Sakson ve İtalyan [imparator?] üçüncü Otto, havarilerin hizmetkârı, Tanrı'nın armağanıyla Roma dünyasının imparator augustusu) gibi ilginç bir unvan kullanmıştır.³⁸⁶ Bunun sebebi İmparator Roma'dayken ve imparatorluk işleri ile ilgilenirken Saksonları, yani ailesinin geldiği yeri unutmadığını göstermek için olabilir ki Otto Hanedanlığı'nın hükümdarlarının imparatorluk işlerini incelemeleri Saksonya'nın ileri gelenleri arasında sıkça huzursuzluğa neden oluyordu.

yordu. III. Otto imparator olarak taç giyerken de kendisine, onu bir ahir zaman imparatoru olarak göstermek istercesine, kıyamet resimleriyle işlenmiş bir pelerin giydirilmişti. Bkz. Johannes Fried, *Dies irae: eine Geschichte des Weltuntergangs* (München: C.H. Beck, 2016), 105-6.

³⁸⁴ Bkz. *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 2:393-604.

³⁸⁵ *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 2:606.

³⁸⁶ *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 2:820-21.

III. Otto ile V. Gregorius arasındaki uyum taç giyme töreninin hemen ardından bozulmuş görünmektedir. Otto'nun Papalığın bazı taleplerini ve *Constitutum Constantini* (Constantinus Bağışı) ile 962 tarihli *Ottonianum*'u reddetmesi,³⁸⁷ Papa olduktan sonra Kilise'nin çıkarlarını ön plana çıkartan Gregorius'u kızdırmıştı.³⁸⁸ Otto kısa süre sonra Roma'dan ayrıldı, ayrılırken Papa'nın rahatı ve korunması için Toskana Margravı Hugo'yu (ö. 1001) ve Spoleto Kontu Konrad'ı (ö. 997) bıraktı ve Doğu Frank topraklarına döndü. Fakat bu iki soylu Gregorius'un Roma'dan sürgün edilmelerine engel olamadılar; II. Otto'ya isyan eden Romalı aristokratların lideri Crescentius'un oğlu II. Crescentius (ö. 998), III. Otto'nun şehri terk etmesinin ardından kontrolü ele geçirdi ve Gregorius'u Roma'dan kovarak yerine “anti-papa” olarak Konstantinopolis görevinden yeni dönmüş Ioannis Philagathos'u atadı.³⁸⁹ Otto'nun ilk İtalya Seferi'nde bir Germen Papa atayarak Roma işlerine ciddi bir şekilde müdahale etmesi ama sonrasında Gregorius'u imparatorluk ordusu desteğinden yoksun bırakarak hemen Roma'dan ayrılması, onu Krallığına geri dönmeyi zorunlu kılacak bir sebebin varlığına da işaret edebilir.³⁹⁰ Çünkü 997'de Elbe Nehri üzerindeki Arneburg'a yönelik bir Slav saldırısına karşı Otto'nun bir sefer düzenlediğini biliyoruz.³⁹¹

Aralık 997'de İmparator Otto İkinci İtalya Seferi'ne çıktı; hedefinde Crescentius ve “anti-papa” XVI. Ioannes vardı. Yine klasik İtalya rotasını takip etti ve Ravenna'dan sonra Şubat ayında ordusuyla Roma'ya girdi. Sonuç seleflerinininkinin benzeri olmuştu; Roma'daki İmparatorluk karşıtı oluşumun iki liderinden Crescentius kendisini bir kaleye kapatırken “anti-papa” Ioannes Roma'dan kaçtı ama kısa sürede yakalandı ve “*dilini, gözlerini ve burnunu kaybetti*”.³⁹² Crescentius ise bulunduğu yerde İmparatora karşı nafile bir direniş organize etmeye çalıştı ama İmparatorun ordusu kaleyi kuşattı

³⁸⁷ *Ottonianum* için bkz. s. 69, dn. 324.

³⁸⁸ Otto'nun danışmanları *Constantinus Bağışı*'nın önemli bir kısmının sahte olduğunu öne sürmüşler ve Otto da bu sebeple reddetmişti. Fakat bu retlerin Kilise'nin haklarını azaltma gibi bir amacı yoktu. Otto daha sonra Papa II. Silvester'a *Ottonianum*'da vaat edilmiş olanların büyük kısmını gönüllü olarak bağışlamıştı. Bkz. Blumenthal, *The Investiture Controversy*, 41.

³⁸⁹ II. Otto'nun ölümü ve III. Otto'nun naiplerinin Doğu Frank topraklarında ikamet ediyor olması ile II. Crescentius 984 yılında Roma yönetimini ele geçirmiş ve Papalık siyasetine doğrudan müdahil olmuştu. Bkz. Duckett, *Death and Life in the Tenth Century*, 110. Crescentius daha önce Otto tarafından sürgüne gönderilmiş ama Gregorius'un tavsiyesi ile affedilmişti. Bkz. Althoff, *Otto III*, 61-62.

³⁹⁰ Althoff'a göre Gregorius İmparatorun desteği olmadan Roma'da barınamayacağını farkındaydı, bu sebeple onun çıkarlarına aykırı bir harekette bulunma olasılığı çok düşüktü. Bkz. Althoff, *Otto III*, 65.

³⁹¹ Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 257.

³⁹² Thietmar, *Ottonian Germany*, 173.

ve Crescentius'u yakaladı. Nisan 998'de "*İmparatorun emriyle Crescentius'un başı kesildi ve ayaklarından ipe asıldı; bu da orada bulunan herkes arasında akıl almaz bir korku uyandırdı.*"³⁹³ İki asiye karşı uygulanan bu acımasız ceza, Hanedanın kurucusu I. Heinrich'in *amicitia* politikasından ne kadar uzaklaşıldığını göstermesi açısından ayrıca önemlidir.³⁹⁴

Sonuç olarak bir kez daha bir Otto Hanedanı hükümdarı Roma'da silah gücüyle düzeni kendi istediği şekilde sağlamıştı. İmparator Roma'da ikamet ettiği sürece önemli bir sorun yaşanmıyordu ama ne zamanki İmparator Alplerin kuzeyine, kendi krallığına gittiğinde Roma'nın ileri gelenleri isyan bayrağını çekiyorlardı ve İmparator Roma'ya yeni bir sefer düzenlemek durumunda kalıyordu. Tam tersi durumda da bu sefer Krallığın unsurları arasında huzursuzluk ya da Slav isyanı örneğinde olduğu gibi sınırlarda tehlike baş gösteriyordu. Batıdaki Roma İmparatorluğu İmparatorluğun Germenlere geçmesinden sonra esas olarak Doğu Frank ve İtalya krallıkları topraklarından mürekkep idi (Batı Frankları denklemden çıkmıştı) ama iki Krallık arasındaki Alp Dağları adeta psikolojik bir sınırı oluşturuyor ve İmparatorluğun bütüncül bir devlet olmasını engelliyordu.

V. Gregorius anti-papanın görevden uzaklaştırılmasının ardından yeniden Papalık makamına oturdu ama çok geçmeden, Şubat 999'da hayatını kaybetti. İmparator Otto'nun onun yerine atadığı isim, Akitanya doğumlu, Frank kökenli ilim ve din adamı Gerbert oldu; Gerbert II. Silvester adıyla Aziz Petrus'un tahtına oturdu.³⁹⁵ Otto, Gerbert ile ilk İtalya Seferi'nde tanışmış ve ondan çok etkilenmişti. Öyle ki İmparator daha sonra Gerbert'i, Sakson "kabalığı" yerine Yunan "inceliği" öğretmesi ve İmparatorluğun hizmetine girmesi için davet etti. Gerbert'in bu davete cevabı, Otto'nun "*'ırk olarak [annesinden dolayı] Grek, kanunen Romalı' olduğunu ve kalıtsal olarak kendisine ait olan Grek ve Roma bilgeliği hazinelerini yeniden kazanacağı*" şeklinde oldu. Otto'nun

³⁹³ Thietmar, 174.

³⁹⁴ Tabii bu noktada Crescentius'un sürgünden affedildikten sonra ikinci şansını kullandığı unutulmalıdır. Ayrıca bkz. s. 45-46.

³⁹⁵ Silvester adının seçimi tesadüf değildi; Büyük Constantinus Hristiyanlığı Roma İmparatorluğu'nda tanınan resmî bir din haline getirirken papa I. Silvester'di (ö. 335). Bkz. Arnold, *Medieval Germany*, 90. Gerbert kendisine Silvester derken Otto'ya da yeni Constantinus yakıştırması yapmış oluyordu.

bu daveti onun bir imparator olarak “Germen olmayan” mizacının en net göstergelerinden biridir.³⁹⁶ Otto ile kurduğu ilişki sayesinde kariyer basamaklarını hızlıca çıkan Gerbert, kısa süre içerisinde önce Ravenna Başpiskoposu, ardından Papa oldu.³⁹⁷ III. Otto ve (artık) II. Silvester, imparatorluk ve papalık güçlerini birleştirip siyasî ve dinî hedefleri tek potada erittiler.³⁹⁸

III. Otto’nun İkinci İtalya Seferi sonrası İmparatorluğu Roma’dan yönettiği dönemde *renovatio imperii Romanorum* (Romalıların imparatorluğunun yenilenmesi, yani Antik Roma İmparatorluğu’nun yenilenmesi) politikası uyguladığı görüşü literatürde oldukça yaygındır. Bununla ilgili elimizde ikna edici göstergeler bulunmaktadır. Çocukluğundan itibaren Latince ve Grekçe eğitimi alan Otto, ayrıca annesinden Doğu Roma’ya karşı güçlü bir yönelim miras almıştı. Doğu Roma’da İmparator, Tanrı tarafından onaylanmış ve sınırsız yetkileri haizdi; Otto bu anlayışı Şarلمان ve Karolenj hayranlığı ile birleştirdi. İkinci İtalya Seferi’nden sonra Roma’nın yedi tepesinden en merkezî konumda bulunanı Palatine tepesinde bir imparatorluk sarayını inşa ettirdi. Antik Roma’da kullanılan saray unvanları ile Doğu Roma izleri taşıyan saray töreni getirildi. 998 yılından itibaren çıkartılan İmparatorluk beratlarının arka yüzlerine, Doğu Roma İmparatorları ve papalar gibi, *renovatio imperii Romani* yazılı metal mühürler eklendi.³⁹⁹ Gerbert imparatora ithaf ettiği *Libellus de rationali et rationis uti* adlı risalesinde Roma İmparatorluğu’nun Ottoların ülkesiyle aynı görülmesi gerektiğini, hatta Slavlar başta olmak üzere antik dönemde Roma egemenliğinde bulunmayan halkları da kapsayarak daha da geliştiğini yazmaktaydı.⁴⁰⁰ Otto’nun *renovatio* kavramı şu üç unsuru içeriyordu; İtalya ve Roma’da daha fazla zaman geçirmek, Papalarla daha yakın işbirliğinde bulunmak ve Doğu Roma İmparatorlarını çeşitli şekillerde taklit etmek.⁴⁰¹

³⁹⁶ Althoff, *Otto III*, 67.

³⁹⁷ Althoff, 65.

³⁹⁸ Ortaçağ Hristiyan dünyasının iki başı, papa ve imparator sürekli olarak anlaşmazlık halindedir; sadece III. Otto ve II. Silvester’in tam uyumundan bahsedilebilir. Bkz. Le Goff, *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, 299.

³⁹⁹ Müller-Mertens, “The Ottonians as Kings and Emperors”, 257-58.

⁴⁰⁰ “Bizimki, bizimki Roma İmparatorluğu’dur. Meyve zengini İtalya, savaşçılarla dolu Galya ve Germany ve hatta İskitya’nın [yani Slav toprakları] kudretli krallıkları bize güçlerin aktarıyor.” Akt. Arnold, “Eschatological Imagination and the Program of Roman Imperial and Ecclesiastical Renewal at the End of the Tenth Century”, 276. Gerbert’in bu pasajı, III. Otto İncili’nde yer alan ve imparatorun *Roma, Gallia, Germania* ve *Sclauinia* (Slav) topraklarından haraç aldığını gösteren illüstrasyonu animatmaktadır (Bkz. EK-2).

⁴⁰¹ Bernhardt, “Concepts and Practice of Empire in Ottonian Germany (950–1024)”, 155-56.

III. Otto İkinci İtalya Seferi'nden sonra Roma'dan sadece iki hac yolculuğu için ayrılmıştı. İlkinde 999 yılında, Crescentius ve anti-papa XVI. Ioannes'e karşı işlediği günahların kefareti olarak keşiş Romuald'ın (ö. 1025/27) emriyle Güney İtalya'da Benevento'da bulunan Kutsal Gargano dağına;⁴⁰² ikincisinde ise 1000 yılında, üç yıl önce pagan Prusyalılara karşı misyonerlik görevindeyken öldürülen ve naaşı Polonya Dükü I. Boleslav (ö. 1025) tarafından getirilen Praglı Adalbert'in (ö. 997) mezarını ziyaret için Polonya Düklüğü'ndeki Gniezno'ya gitti.⁴⁰³ Fakat bu ziyaretin asıl sebebi, özellikle Slav isyanından sonra ayyuka çıkan, İmparatorluk etkisini Doğu Avrupa'ya genişletme ihtiyacı idi. Otto Polonya sınırlarında Dük Boleslav tarafından karşılandı, İmparator ona "Kutsal Mızrak" ın bir replikasını hediye etti ve böylece onu "haraç veren" konumundan "İort" konumuna yükseltmiş oldu.⁴⁰⁴ Otto Gniezno'dan sonra Aachen'ı da ziyaret etti ve burada Şarlman'ın mezarını açtırdı.⁴⁰⁵ Bu eylemi çağdaşları tarafından mezara saygısızlık olarak gösterildi ve erken ölümü onun bu "saygısızlığına" bağlandı.⁴⁰⁶ Modern araştırmacılar ise mezarın açılmasının genç Otto'nun hayalperest bir imparator olduğunun kanıtı olduğunu öne sürdüler.⁴⁰⁷ Aslında Otto'nun Aachen'ı "Yeni Roma" ya dönüştürme gibi bir düşüncesi de vardı; dedesi Büyük Otto'nun Magdeburg'a gösterdiği ilginin bir benzerini, hayranı olduğu Şarlman'ın gözbebeği olan bu şehre göstermek istedi. Hatta 1002'de İtalya'da ölüm döşeğindeyken naaşının Aachen'a taşınmasını ve Şarlman'ın mezarının olduğu şapele gömülmesini istemişti.⁴⁰⁸ Ama eski ihtişamından oldukça uzak olsa da gerçek Roma hala yerindeydi ve İmparatorun asıl ilgisi bu şehreydi. Otto "*Şarlman'dan bu yana hiçbir imparatorun denemediği bir şekilde şehri yönetti*"⁴⁰⁹ ya da yönetmeye çalıştı.⁴¹⁰

⁴⁰² Althoff, *Otto III*, 93.

⁴⁰³ Adalbert de Otto'nun Gerbert ile beraber ilk İtalya seferinde tanıştığı ve etkilendiği kişilerden biriydi. Bkz. Althoff, 65.

⁴⁰⁴ Althoff, 102.

⁴⁰⁵ Thietmar, *Ottonian Germany*, 185. Otto'nun Şarlman'ın kalıntılarını saray şapelinde yeni bir mezara yerleştirmek üzere mezardan çıkardığı söylenmektedir. Bkz. Arnold, *Medieval Germany*, 90.

⁴⁰⁶ "*Sed de hoc, ut postea claruit, ulcionem aeterni vindicis incurrit.*" (Ancak bunun için, daha sonra anlaşıldığı üzere, ebedi cezalandırıcının intikamına maruz kalır). Bkz. *Annales Hildesheimenses* (Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1878), 28.

⁴⁰⁷ Althoff, *Otto III*, 104.

⁴⁰⁸ Arnold, *Medieval Germany*, 90.

⁴⁰⁹ Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 279.

⁴¹⁰ Otto "*Roma'yı, ebedi şehri, Alpleri aşan imparatorluğunun başkenti yaptı ve IV. yüzyıldan beri buraya geçici bir ziyaretten fazlasını yapan ilk hükümdar oldu.*" Bkz. Smith, *Europe After Rome*, 79.

III. Otto'nun Roma'yı hem İmparatorluk hem de Papalık başkenti yapma niyeti Romalı soyluların kendisine düşman olmasıyla sonuçlandı.⁴¹¹ Hac yolculuğundan döndükten sonra, 1001 yılının başlarında İmparator Otto ve Papa Silvester çıkan isyan neticesinde Roma'dan ayrılmak zorunda kaldılar. Hildesheim Piskoposu Bernward'ın (ö. 1022) biyografisini yazan ve Otto'nun kovulduğu sırada Roma'da olan anonim bir kaynak, Otto'nun şehirden ayrılmadan önce Romalılara şu sözleri söylediğini aktarmaktadır:

*“Siz benim Romalılarım değil misiniz? Gerçekten de sizin için vatanımı terk ettim ve akrabalarımın da vazgeçtim. Size olan sevgimden dolayı kanımdan olan Saksonları ve tüm Almanları reddettim. Adınızı ve yüceliğinizi dünyanın öbür ucuna yayayım diye, atalarınız dünyaya hükmederken hiç ayak basmadıkları İmparatorluğumun uzak köşelerine götürdüm sizi. Sizi oğullarım olarak kabul ettim. Sizi herkese tercih ettim. Sizin uğrunuza, sizi her şeyin önüne koyduğum için, herkesin kıskançlığını ve nefretini üzerime çektim.”*⁴¹²

Otto'nun bu sözleri gerçekten söyleyip söylemediği net değildir ama yaşadıkları göz önüne alındığında aşağı yukarı benzer düşüncelere sahip olduğu kesindir. Otto Handedan'ı İmparatorları, özellikle III. Otto, Roma'yı ve İmparatorluk politikalarını Sakson ve Doğu Frank Krallığı politikalarından üstte tutmuşlar ama her iki tarafa da tabiri caizse yaranamamışlardır; Saksonlar ve diğer dükler İmparatorları, Krallığı ihmal ettikleri için suçlarken Roma soyluları şehirlerinde yabancı bir hegemonya istemiyorlardı.⁴¹³ Şehirden ayrılan Otto intikam amacıyla Roma'yı kuşatmak için ordu toplamaya başladı. Thietmar'ın ifadesine göre İtalya Krallığı'na ve Kilise'ye tabii Roma dışındaki bütün bölgeler sadakatlerini devam ettirmişlerdi.⁴¹⁴ 1001 yılının sonlarına doğru ordusunu toplayan Otto, ertesi yılın Ocak ayında Roma'ya doğru yola çıktı. Fakat Sefer sırasında ağır bir hastalık geçirdi ve 24 Ocak 1002 tarihinde Roma'ya oldukça yakın olan Civita Castellana kalesinde hayatını kaybetti.⁴¹⁵ Naaşı vasiyeti üzerine askerleri tarafından Aachen'a taşındı ve Şarlman'ın yanına gömüldü. Öldüğünde

⁴¹¹ III. Otto'nun *renovatio* ideali Roma soylularına ve halkına geçmemiş gibi görünmektedir. Kentte yabancı düşmanlığı gün geçtikçe büyüyordu ve papanın Batı Franklı, imparatorun Sakson, şansölyesinin Lotharingialı ve yanında bulunan pek çok din adamının Grek olması bu duruma pek yardımcı olmuyordu. Bkz. Arnold, “Eschatological Imagination and the Program of Roman Imperial and Ecclesiastical Renewal at the End of the Tenth Century”, 279.

⁴¹² Akt. Arnold, *Medieval Germany*, 91.

⁴¹³ Arnold'a göre Büyük Otto, oğlu ve torunu Doğu Frank kaynaklarını İmparatorluk uğruna harcamış olmalarına karşın bu onların prestijine büyük bir kazanç olarak geri dönmüş ve otoritelerinde bir azalma meydana gelmemiştir. Bkz. Arnold, 92.

⁴¹⁴ Thietmar, *Ottonian Germany*, 186.

⁴¹⁵ Thietmar'a göre Otto dıştan belli etmese de geceleri nöbetler geçiriyordu ve “yavaş yavaş ortaya çıkan iç yaralardan muzdaripti.” Bkz. Thietmar, 186-87.

21 yaşındaydı, evlenmemişti, çocuğu yoktu ve kendisinden sonra kral ve imparator olacak halefini belirlememişti.⁴¹⁶ III. Otto kral olarak yaklaşık on dokuz yıl tahtta kaldı ama yaşı dolayısıyla bu sürenin yalnızca son altı yılında bağımsız bir şekilde hüküm sürdü. Ne olursa olsun yaşı halen gençti ve verdiği kararlarda birilerinin ya da gençliğinin etkisinde kalması doğaldı. Antik *Roma İmparatorluğu'nun yenilenmesi* politikası dahilinde Roma şehrini diriltme çabası biraz da gençliğinin verdiği hayalperestliğin bir ürünüydü.⁴¹⁷ Bu süreçte belki de Roma şehrinin dinamiklerini iyi kavrayamadı ki, Aziz Petrus'un tahtına önce Germen ardından Frank kökenli birilerini ataması dönemin şartlarına göre oldukça radikal hamlelerdi; daha önce hiçbir imparator Kilise'nin işlerine bu denli müdahil olmadığı gibi Roma dışından bir Papa atamaya da cüret etmemişlerdi. Bu nedenle III. Otto'nun Ortaçağ Avrupa Tarihi'nde özel bir yere sahip olduğunu söylemek abartı olmayacaktır.

3. II. Heinrich ve *Frank Krallığı'nın Yenilenmesi*

I. Heinrich'in 919 yılında Doğu Frankların kralı olmasından sonra taht 1002 yılına kadar babadan oğula geçmişti fakat III. Otto'nun ani ve beklenmedik ölümü ile Krallıkta yeni kralın kim olacağı sorunu baş gösterdi. Otto'nun çocuğu ya da erkek kardeşi yoktu ama Otto Hanedanlığı'nın erkek soyundan hayatta olan bir üye vardı; "Kavgacı" Heinrich'in oğlu Heinrich. 995 yılında babasının ölümünün ardından "IV. Heinrich" adıyla Bavyera Dükü olan Heinrich, Kral I. Heinrich'in torununun, Büyük Otto'nun yeğeninin ve II. Otto'nun kuzeninin oğluydu; böylece ölen son kral III. Otto'nun da ikinci dereceden kuzeni oluyordu. Taht için en uygun adayın kendisi olduğunu düşünüyordu ve bu sebeple hemen Krallık tacına talip oldu.⁴¹⁸ Fakat III. Otto'nun varis

⁴¹⁶ III. Otto ölmeden kısa bir süre önce Doğu Roma'ya elçilik heyeti göndermiş ve kendisine İmparatorun yeğenlerinden birini gelin olarak istemişti. Bkz. John J. Norwich, *Byzantium: The Apogee* (London: Penguin Books, 1993), 253. Kimi araştırmacılara göre bu bilginin doğruluğu kesin değildir. Bkz. Althoff, *Otto III*, 127.

⁴¹⁷ Querfurtlu piskopos Bruno (ö. 1009) Otto'nun ölümünün ardından şu satırları yazmıştı: "*Sadece Roma onu memnun ettiğinden ve Roma halkını para ve onur hediyeleriyle diğerlerinden üstün tuttuğundan, her zaman Roma'da kalmak ve çocukça oyunlarla kenti eski saygınlığına kavuşturmak istiyordu.*" Akt. Althoff, *Otto III*, 128.

⁴¹⁸ Heinrich III. Otto'nun cenaze kortejinin Bavyera'ya ulaşmasından sonra kraliyet nişanlarıyla beraber imparatorun naaşını teslim alarak taht üzerinde hak iddia etmişti. Bkz. Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 186. Köln Başpiskoposu Heribert (ö. 1021) "Kutsal Mızrak" vermeyi reddedip gizlice önden gönderince Heinrich tarafından esir tutulmuş, ancak kardeşi kefil olarak orada bırakıldıktan sonra

işlerini ayarlamadan ölmesi sebebiyle taç bütün Krallığa açık hale gelmişti. Bu sebeple Heinrich'in rakipleri vardı; babası Konrad'ın 997'deki ölümünden sonra Svabya Dükü olan II. Hermann (ö. 1003) ve Meissen Margravı Ekkehard (ö. 1002) da adaylar arasındaydı. III. Otto döneminde sarayda epey etkin rol üstlenen Mainz Başpiskoposu Willigis (ö. 1011) Heinrich'in tarafındaydı ve Heinrich Haziran 1002'de Mainz'da Bavyeralı, Frankonyalı ve yukarı Lotharingialı destekçileri tarafından kral seçildiğinde onu kutsayan ve ona taç giydiren bu Willigis'di.⁴¹⁹ Bu sırada Ekkehard taht kavgasıyla ilgisi olmayan bir kan davası sebebiyle öldürülünce Heinrich'in tek rakibi olarak Hermann kalmıştı. Heinrich Krallığı dolaşarak Thüringenlerin, Saksonların ve aşağı Lotharingialıların krallık seçimini tanımasını sağlayınca Hermann Ekim 1002'de teslim olmak durumunda kaldı.⁴²⁰ Böylece Doğu Frank Krallığı'nda II. Heinrich dönemi başladı.

Heinrich'in ilk icraatlarından biri Roma referanslarını terk etmek oldu; 1003 yılında yayınlanan bir belgede, üzerinde *renovatio regni Francorum* (Frank Krallığı'nın yenilenmesi) yazılı metal mühür kullanıldı.⁴²¹ Roma İmparatorluğu'ndan Frank Krallığı'na doğru gerçekleşen bu keskin dönüşüm aslında çok da anormal bir durum değildi. I. Otto'dan itibaren Doğu Frank kralları yönlerini Roma'ya çevirmişlerdi; özellikle II. ve III. Otto çocukluklarında ve gençliklerinde sık sık bu kentte bulunmuşlar, İmparatorluk ve Papalık işleriyle erken yaşlarından itibaren ilgilenmişlerdi. II. Otto'nun eşi ve III. Otto'nun annesi bir Doğu Roma prensesiydi; III. Otto da ölmeden önce yine aynı yerden bir gelin almayı planlıyordu. II. Heinrich'te ise durum farklıydı. Ömrünü Doğu Frank topraklarında geçirmişti; zaten önce babası sonra da kendisi Bavyera Dükü idi. 999 yılında yaptığı evlilik de Batı Franklarının doğu sınırında bulunan ve soyu Şarlman'a dayanan Lüksemburg Kontu Siegfried'in (ö. 998) kızı Kunigunde (ö. 1033) ile idi. Heinrich ayrıca saltanat sürelerinin önemli bir kısmını Krallıktan uzakta,

serbest bırakılmış ve kısa süre sonra "Mızrak"ı Heinrich'e göndermişti. Bkz. Thietmar, *Ottonian Germany*, 187.

⁴¹⁹ Heinrich I. Otto'dan beri gelenek haline gelen Aachen'da taç giyme ritüelini yerine getirmemişti. Ancak 8 Eylül'de, Lotharingialıların onayını aldıktan sonra bu kentte Şarlman'ın tahtına oturabilmişti. Bkz. Reuter, *Germany in the Early Middle Ages*, 187.

⁴²⁰ Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 260-61.

⁴²¹ Bernhardt, "Concepts and Practice of Empire in Ottonian Germany (950–1024)", 158. Bu mühür daha önceki İmparatorlar Dindar Louis, Şişman Charles, Arnulf ve Guido tarafından kullanılmıştı. Bkz. Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 261. Heinrich bu mühürle Dindar Louis üzerinden Şarlman'a gönderme yapmış oluyordu.

İtalya’da geçiren Ottolara nasıl tepki gösterildiğine de ilk elden tanık olmuş olmalıdır. Tüm bunlar düşünüldüğünde Heinrich’in düşünce yapısının Frank eğilimli olmasına şaşırmamak gerekir.

Fakat Heinrich’in bu eğilimi onun İtalya’da yaşanan olaylara kayıtsız kaldığı anlamına gelmemektedir. III. Otto’nun ardında varis bırakmadan ölümünden kısa bir süre sonra Ivrea Margravı Arduin’e (1002-1014) Pavia’da Pavia Piskoposu tarafından İtalya Kralı olarak taç giydirildi. I. Otto’dan beri aynı krala sahip olan Doğu Frank ve İtalya krallıklarının ayrılması Heinrich’in işine gelmiyordu, bu sebeple harekete geçmeye karar verdi. İlk aşamada Arduin üzerine Karintiya Dükü Otto liderliğinde ordular göndermekle yetinen Heinrich, bu orduların 1002 ve 1003 yılları arasında bozguna uğramasıyla 1004 yılında bu sefer kendisi sefere çıktı. Onun gelişi İtalya’daki Arduin karşıtlarını memnun etmişti; onların da desteğiyle Heinrich Arduin yanlılarını mağlup etti ve Krallık tacını almak üzere Pavia’ya hareket etti. Burada Pavialıların direnişiyle karşılaştı ve bu direniş kanlı bir biçimde bastırıldı. Ardından 14 Mayıs 1004 tarihinde Milano Başpiskoposu II. Arnulf’un (ö. 1018) elinden İtalya Kralı tacını aldı. Bu dönemde çıkardığı belgelerde “*Heinricus Francorum atque Longobardorum superna clementia rex*”⁴²² (Heinrich, ilahî merhametle Frankların ve Lombardların kralı) unvanını kullanan Heinrich, bir yandan Arduin’e karşı krallık iddiasını ortaya koyarken diğer yandan iki Krallığın hâlâ ayrılmadığını göstermek istiyordu. İtalya’daki soylular arasında birlik olmaması Arduin’in Heinrich’e karşı bir muhalefet cephesi oluşturmamasını engelledi, o da mecburen kendi topraklarına, Ivrea’ya çekildi. Fakat patlak veren Polonya meselesinden ötürü 1005 yılında İtalya’dan ayrılan Heinrich’in ardından Arduin İtalya’nın *de facto* kralı olacak ortamı buldu; bundan sonraki yaklaşık on yıl boyunca İtalya Krallığı iki gücün etkisi altında kalacaktı.⁴²³ Önce III. Otto’nun Roma’dan kovulması, ardından Arduin’in kral olması, İtalya’daki Germen otoritesinin sağlam temellere dayanmadığını göstermektedir.⁴²⁴

⁴²² *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae. Heinrici II. et Ardvini Diplomata*, ed. Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde, c. 3 (Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1900), 87 vd.

⁴²³ Giuseppe Sergi, “The Kingdom of Italy”, içinde *The New Cambridge Medieval History*, ed. Timothy Reuter, c. 3 (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 367.

⁴²⁴ Arnold, *Medieval Germany*, 93.

Polonya savaşları II. Heinrich'i hükümdarlığı süresince en çok uğraştıran sorun oldu. Sonuncusu 1018'de yapılan barış ile sona eren toplamda üç savaş, II. Heinrich ile birlikte değişen doğu politikasının bir sonucuydu. Daha 1000 yılında III. Otto tarafından "Kutsal Mızrak"ın replikası hediye edilen ve böylece "Roma İmparatorluğu'nun bir üyesi ve Roma halkının dostu" olan Polonya Dükü I. Boleslav'ın 1003 yılında Bohemya'yı işgal etmesi sonrası Heinrich, Boleslav'ı Bohemya'dan ve Polonya'dan sürmek için pagan Slav kavmi Liutizilerle ittifak kurdu. Bu, 983 yılındaki Büyük Slav isyanı sonrası kaybedilen toprakları geri alma politikasından vazgeçildiği anlamına geldiği gibi Hristiyan bir düke karşı paganlarla işbirliği yapmak, özellikle Saksonya'nın ileri gelenlerini oldukça rahatsız etmişti ki savaşların uzun sürmesi Sakson soyluların isteksizliğine bağlanmaktadır.⁴²⁵ Nihayet 1018'de imzalanan Bautzen barışı ile Boleslav ele geçirdiği bazı toprakları korumayı başarsa da Bohemya üzerindeki iddiasından vazgeçmek durumunda kaldı.

Heinrich Polonya savaşları ile uğraşırken, İmparatorluk otoritesinden yoksun olan Roma'da yerel aristokratlar arasında güç savaşları yaşanmaktaydı. II. Crescentius'un oğlu III. Crescentius'un (ö. 1012) liderliğindeki Crescentii ailesi ile X. yüzyılda Papalık üzerinde önemli etkisi olan Theophylacti ailesi arasındaki rekabet, Heinrich'e İmparatorluk tacını giyecek ortamı sundu. II. Silvester'dan sonra Aziz Petrus'un tahtına Crescentiilerin desteklediği üç papa seçildi; fakat 1012'de şehrin kontrolü Theophylactilere geçince bu aileden Theophylactus (ö. 1024) VIII. Benedictus adıyla papa seçilmeyi başardı. Arduin Crescentiiler ile yakınken II. Heinrich bu rekabette Theophylactilerin tarafındaydı ve Benedictus'un Kilise'nin başına geçmesiyle İmparatorluk tacı için Roma'ya gelebildi.⁴²⁶ 14 Şubat 1014'te eşi Kunigunde ile beraber Aziz Petrus Kilisesi'ne gelen Heinrich'ten Papa Benedictus önce Roma Kilisesi'nin koruyucusu ve savunucusu olacağına dair yemin aldı, ardından onu ve eşini kutsayarak İmparator ve İmparatoriçe ilan etti.⁴²⁷ Heinrich Roma'da kısa kaldı; Paskalya bayramını Pavia'da kutladıktan sonra krallığına geri döndü. Onun selefinin aksine İmparatorluğu

⁴²⁵ Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 262.

⁴²⁶ Arnold, *Medieval Germany*, 93. Papa Benedictus Heinrich'i kendisine koruma sağlaması için davet etmiş ve karşılığında imparatorluğu teklif etmişti. Bkz. Bernhardt, "Concepts and Practice of Empire in Ottonian Germany (950–1024)", 159.

⁴²⁷ Thietmar, *Ottonian Germany*, 307.

Roma'dan yönetme gibi bir düşüncesi olmamıştı; zaten hükümdarlığı süresince toplamda yaptığı üç İtalya Seferi de kısa sürmüştü. Bu tutumu da onun *renovatio regni Francorum* politikasının başka bir göstergesiydi. Ama yine de imparator unvanında “Roma” yer aldı: “*Heinricus divina favente clementia Romanorum imperator augustus*” (Heinrich, ilahî merhametin lütfuyla Romalıların imparator augustusu).⁴²⁸ Heinrich 1024'teki ölümüne kadar on yıl boyunca çıkardığı neredeyse her belgede bu unvanı kullandı ve II. Otto ile başlayan Doğu Roma'ya karşı “Roma İmparatoru” olma iddiasını sürdürmüş oldu. İmparator olana kadar Roma referansından uzak kalıp⁴²⁹ imparator olduktan sonra Romalıların imparatoru olduğunu özellikle belirtmesinde Papa VIII. Benedictus ile olan ilişkileri önemli bir rol oynamış olabilir. Bu ikili Heinrich imparator olduktan sonra Kilise'de reform faaliyetlerine giriştiler ve birlikte 1014'te Roma'da, 1020'de Bamberg'te ve 1022'de Pavia'da olmak üzere üç Sinod düzenlediler. Bamberg'teki Sinod, Doğu Roma İmparatorluğu'nun Roma'nın güneyine yaptıkları akınlara karşı koruma talep eden Papa'nın Heinrich tarafından kendi kurduğu Bamberg şehrine davet edilmesi sonrası gerçekleşti. Heinrich Benedictus'a koruma sözü verdi ve bu korumanın sembolü olarak, selefi III. Otto'nun reddettiği *Ottonianum*'u kendi *Heinricianum*'u ile kabul etti.⁴³⁰ Böylece “Roma'ya yönelik imparatorluk koruması ve kilise reformu İmparator'un şahsında birleşti.”⁴³¹

Üçüncü Sinod Heinrich'in Üçüncü İtalya Seferi'nin dönüşünde gerçekleşti. Papa'nın Bamberg'te Doğu Roma'ya karşı yardım talebinde bulunması sonrası Heinrich büyük bir orduyla Güney İtalya'ya, Adriyatik kıyılarına indi. Sefer kısmen başarıyla sonuçlandı; Heinrich'in İmparatorluğu Güney İtalya'da tanındı ama İmparator burada doğrudan bir fetih yapmaktan kaçındı. Pavia Sinodu ile birlikte yaklaşık on ay süren Üçüncü İtalya Seferi sonrası Heinrich, isteğinin imparatorluğun Roma'dan yönetimi olmadığını göstermek istercesine hemen kuzeye döndü. Yaşı 50'ye dayanmıştı ve Ger-

⁴²⁸ *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 3:335 vd.

⁴²⁹ Yalnızca 1007 yılında yayınladığı bir belgede “*Heinricus divina favente clementia Romanorum invictissimus rex*” (Heinrich, ilahî merhametin lütfuyla Romalıların yenilmez kralı) unvanını kullanmıştı. Bkz. *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 3:201.

⁴³⁰ Heinrich'in Bamberg'e verdiği önem bu belgenin bu kentte verilmesi ile de anlaşılabilir; hatta Bamberg'i “Yeni Roma” yapma ve Bamberg merkezli *imperium Christianum* oluşturma amacından da bahsedilebilir. Fakat Heinrich'in ölümüyle Bamberg önemini büyük bir hızla kaybedecekti. Bkz. Schutz, *The Medieval Empire in Central Europe*, 108.

⁴³¹ Bernhardt, “Concepts and Practice of Empire in Ottonian Germany (950–1024)”, 162.

men topraklarına geçtikten sonra hastalıklarla boğuştu. Bu süre zarfında birtakım piskoposluk atamaları yaptı, sağlığı el verdiği müddetçe Krallığın farklı şehirlerini gezdi. Nihayet 13 Temmuz 1024 yılında, 51 yaşında hayata gözlerini yumdu ve gözbebeği Bamberg'deki katedrale gömüldü. Onun ve Kunigunde'nin çocukları olmamıştı, vaset işlerini de kasıtlı olarak Tanrı'nın ellerine bırakmıştı.⁴³²

II. Heinrich 1146 yılında Papa III. Eugenius (ö. 1153), eşi Kunigunde ise 1200 yılında Papa III. Innocentius (ö. 1216) tarafından aziz ve azize ilan edildiler. Heinrich hakkında XI. ve XII. yüzyıllarda hiçbir Otto Hanedanlığı kralı için olmadığı kadar anekdot, hikâye ve masal üretildi; bu imgelerin bazıları olumlu bazıları olumsuzdu. Kurucusu oldukları Bamberg Piskoposluğu'nda, ölümlerinden kısa süre sonra Heinrich ve Kunigunde için anma ayinleri düzenlenmeye başlanmıştı, daha sonra Bamberg için bu iki isim kutsal addedilmeye başlandı. Ama bazı yerlerde de Heinrich kurnaz ve hilekâr olarak da tanınıyordu; ayrıca Hanedan'ın devamı için çok önemli olan çocuğu dünyaya getirememiş olmaları üreme yetersizliğinden sadakatsizlik dedikodularına pek çok hikâyenin ortaya çıkmasına neden olmuştu. Fakat olumsuz hikayeler yavaş yavaş silindi ve Bambergli din adamlarının çabası ilk Hohenstaufen kralı III. Konrad (1138-1152) tarafından da desteklendi; nihayetinde önce Heinrich'in ardından Kunigunde'nin kanonizasyonu gerçekleşti.⁴³³

II. Heinrich Dönemi Doğu Frank Krallığı'ndan Alman Krallığı'na geçişte dönüm noktalarından biriydi.⁴³⁴ XI. yüzyılın başlarında Venedik ve Güney İtalya kaynaklarında II. Heinrich ve Krallığı için *rex Teutonicorum* ve *regnum Teutonicum* (Alman Krallığı) ibarelerine rastlanmaktadır.⁴³⁵ Ayrıca 1020 yılında yayımlanan bir belgede Heinrich "*Heinricus celesti aspirante clementia rex Teutonicorum imperator augustus Romanorum*" (Heinrich, ilahî merhametin esintisiyle Almanların kralı ve Romalıların

⁴³² Schutz, *The Medieval Empire in Central Europe*, 109.

⁴³³ Bernd Schneidmüller, "Heinrich II und Kunigunde. Das heilige Kaiserpaar des Mittelalters", içinde *Kunigunde - consors regni: Vortragsreihe zum tausendjährigen Jubiläum der Krönung Kunigundes in Paderborn (1002-2002)*, ed. Stefanie Dick, Jörg Jarnut, ve Matthias Wemhoff (München: Fink Wilhelm GmbH, 2004), 40-41. II. Heinrich Alman krallar ve imparatorlar arasındaki tek aziz oldu. Bkz. Müller-Mertens, "The Ottonians as Kings and Emperors", 266.

⁴³⁴ Doğu Frank Krallığı'nın X. yüzyıldaki isimlendirme problemi için bkz. ikinci bölüm.

⁴³⁵ Eckhard Müller-Mertens, *Regnum Teutonicum: Aufkommen und Verbreitung der deutschen Reichs- und Königsauffassung im früheren Mittelalter* (Wien ; Köln ; Graz: Böhlau, 1970), 44.

imparator augustusu) unvanını kullanmıştı.⁴³⁶ Her ne kadar bu belge tek örnek olsa da daha önce hiçbir Doğu Frank kralı kendisini “Almanların kralı” olarak göstermemişti. Bu geleneğe aykırı unvan kullanımı belgenin sahte olup olmadığı sorusunu akıllara getirirse de uzmanlar bu belgenin gerçekliğini onaylamaktadırlar.⁴³⁷ Fakat yüksek ihtimalle bu belge sarayda değil Alplerin kuzeyinde, tamamen Almanca konuşulan bir bölgede hazırlanmıştı ve Heinrich’in fikrinden ziyade onu hazırlayan kâtibin düşüncesini ifade ediyordu.⁴³⁸ Yine de daha önce de belirttiğimiz gibi XI. yüzyıl Alman Krallığı isimlendirmesinin yaygınlaşmaya başladığı bir zaman dilimiydi ve ilk örnekleri II. Heinrich döneminde ortaya çıkmıştı.

Heinrich’in vâriissiz ölümü Otto Hanedanlığı’nın sonu anlamına geliyordu; nitekim kendisinden sonra kral ve imparator olacak olan II. Konrad (1024’te kral, 1027’de imparator - 1039) Frankonya kökenli Salian Hanedanlığındandı. Yüz yılı aşkın süre tarih sahnesinde kalan Ottolar X. yüzyılın başlarından XI. yüzyılın başlarına kadar Avrupa siyasetinin merkezinde yer almışlardı. Papalar ile genellikle iyi ilişkiler kurmuşlar, “İmparator” ve “Hristiyanlığın Koruyucusu” sıfatlarıyla Kilise siyasetine ve özellikle Papa ve Piskopos seçimlerine doğrudan müdahil olmuşlardı. İmparatorluklarını Doğu Roma İmparatorlarına kabul ettirmeyi başarmışlar, Avrupa’nın doğu sınırındaki Slavlar ile Macarların Hristiyanlaştırılmasında başat rolü oynamışlardı. Fakat genişlemeleri uzun soluklu olmamıştı; özellikle II. Otto döneminden itibaren doğuda Slavlara ve Güney İtalya’da Müslüman ve Doğu Roma topraklarına yaptıkları seferlerin *status quo*’nun korunması dışında pek bir getirisi olmamıştı. Ayrıca Batı Frankları da İmparatorluk unvanının Doğu Franklarında olmasından pek etkilenmişe benzemiyorlardı; halbuki beklenen, Roma İmparatoru unvanının Şarلمان örneğinde olduğu gibi Kıta Avrupası hiyerarşisinin en üstünde bulunmasıydı. Ama bu gerçekleşmedi; Ottolar kendi krallıkları ile İtalya Krallığı’nı birleştirmekle yetindiler ki bu da aslında hiç de azımsanmayacak bir başarıydı. Fakat kimi zaman İtalya ve İmparatorluk işlerini daha çok önemsediler ve bu da kendi krallıklarında huzursuzluklara neden oldu. II. Heinrich ise tam tersi bir politika izleyerek İtalya’da çok az vakit geçirdi ama “Romalıların İm-

⁴³⁶ *Diplomatum regum et imperatorum Germaniae*, 3:538.

⁴³⁷ Müller-Mertens, *Regnum Teutonicum*, 64-65.

⁴³⁸ Müller-Mertens, 67.

paratoru” olmaktan da geri durmayarak Papa ile iyi ilişki içerisine girdi. Onun döneminde kaynaklara geçmeye başlayan “Alman Krallığı” ya da “Almanların Kralı” ibareleri Heinrich ile değişen yönetim anlayışının bir tezahürüydü.

SONUÇ

Roma İmparatorluğu'nun M.S. II. yüzyılda en geniş sınırlarına ulaşmasının ardından, önce iki yönetim birimine sonra da bağımsız hareket eden iki İmparatorluğa bölünmesiyle batıdaki İmparatorluk Germen asıllı halkların istilalarına karşı uzun süre dayanamayıp dağılmış ve bıraktığı topraklarda Germen krallıklar kurulmuştu. 1453 yılına kadar varlığını sürdürecektir olan doğudaki İmparatorluğun hükümdarları ise IX. yüzyıla kadar Hristiyan dünyasında "imparator" unvanının tek sahipleri idi ve bu batıda da kabul görmüştü. Öyle ki Batı Roma İmparatorluğu'nu dağıtan Odoacer, imparatorluk simgelerini tek bir imparatorun yeterli olduğunu bildirerek Doğu Roma İmparatoru Zenon'a göndermiş, kendisini İmparator ilan etmek gibi bir yolu tercih etmemiştir. Doğu Roma İmparatorlarından alınan *consul*, *patricius* gibi unvanlar batıdaki kralların meşruiyet kaynağı olmuştur. Keza Erken Ortaçağ'ın en önemli Hristiyan alimlerinden Sevilalı Isidorus da *Etymologiae* adlı eserinde *imperator* unvanını açıklarken ilk Roma İmparatoru Augustus'tan o zamana, yani VII. yüzyıla kadar gelen hükümdarların *imperator* unvanını kullanmaya devam ettiklerini belirtmiştir; böylece Augustus'tan başlayan imparatorluk silsilesinin Konstantinopolis'teki imparatorlarca devam ettirildiğini açıklamış olmaktadır.

Germen krallıklar arasında Frank Krallığı sahip olduğu topraklarla ön plana çıkmaktaydı. Bu krallıkta VIII. yüzyılın ortalarından itibaren iktidarı ele geçiren Karolenj Hanedanlığı döneminde Franklar bir yandan Kıta Avrupası boyunca genişlemeye devam ederken diğer yandan Papalık ile ilişkilerini geliştirdiler. Kral Kısa Pepin İtalya topraklarındaki Lombard Kralı Aistulf'u yenilgiye uğratarak ele geçirdiği toprakları Papa'ya bağışlarken halefi Şarlman, Papalık mülklerini yağmalayan söz konusu Krallığı ortadan kaldırarak Batı Hristiyanlığı'nın koruyucusu oldu. Batı Roma İmparatorluğu'nun Kıta Avrupası'nda yer alan topraklarını önemli oranda kendi krallığı altında birleştiren ve daha tacı takmadan bir İmparator gibi hareket etmeye başlayan Şarlman, kimi araştırmacılara göre Papa III. Leo'nun kimi araştırmacılara göre de kendi inisiyatifiyle 800 yılında Roma İmparatoru olarak Roma'da taç giydi. Doğu Roma İmparatorluğu'nun tahtında o dönem bir kadının, Irene'nin olması Batı Hristiyanlarının gö-

zünde Şarlman'ı tek meşru hükümdar yapmaktaydı; onlar İmparator unvanını terk etmişler ve bu unvan Şarlman'ın şahsında Franklara geçmişti. Şarlman İmparator olduktan sonra *Romanum gubernans imperium ... rex Francorum et Langobardorum* (Roma İmparatorluğu'nu yöneten ... Frankların ve Lombardların Kralı) unvanını kullandı; bu unvan oğlu ve halefi Dindar Louis döneminde *imperator augustus*'a (imparator augustus) dönüştü. Louis yer ya da halk ismi belirtmeyen bu unvanı kullanarak imparatorluk topraklarında birliği sağlamaya uğraştı. Kendisinden sonraki İmparatorlar da bu formülü kullandılar ama Louis'den sonra Şarlman'ın imparatorluğu üçe bölündü; yani fiiliyatta İmparatorluk aynı zamanda tek bir krallık olmaktan çıktı. Bu aslında Şarlman'ın da istediği bir durumdu; kadim Frank yasaları gereği Krallık toprakları meşru oğullar arasında bölünmek durumundaydı. Dindar Louis'den sonra İmparatorluk Şarlman dönemindeki ihtişamına uzun bir süre ulaşamazken tahta çıkan İmparatorların da bu geri gidişe karşı önemli bir girişimde bulunduklarını söylemek zordur. Yalnızca İmparator II. Louis'nin Doğu Roma İmparatoru I. Basileios'a yazdığı mektupta kendisinden “Romalıların İmparatoru” şeklinde bahsetmesi ilgi çekicidir. Kendisini Doğu Roma İmparatoru ile eşit görme çabası içeren bu hareketi daha sonra Otto Hanedanı İmparatorları da tekrarlayacaklardı.

Şarlman'dan I. Otto öncesi son imparator olan Berengar'a kadar İmparatorluğun önemi gittikçe azaldı. Papalık İmparator yapma yetkisini eline geçirmiş ve kendi politikalarına uygun hükümdarlara bu unvanı bahşetmişlerdi; uygun bir aday bulamadıkları takdirde de İmparatorluk tacı boşa kalıyordu ki İmparator olanların etki alanı İtalya'nın ötesine pek geçmiyordu. Bu durumu değiştirenler, Hristiyan Avrupa'nın doğu sınırında bulunan Saksonlar olmuştu. Şarlman'ın uzun yıllar süren seferleri sonucu Hristiyanlaşan bu kavim, askerî alanda ön plana çıkmasının da etkisiyle kısa sürede Doğu Frank siyasetinde etkili hale geldi. Saksonların ilk Doğu Frank kralı I. Heinrich ile beraber krallıkta Karolenj gelenekten kopuş süreci başladı. Kutsanmayı ve taç giymeyi reddederek Krallığı *primus inter pares* (eşitler arasında birinci) anlayışıyla yönetmesi ve yaptığı askerî reformlar, Macarlar ve Slavlar gibi dış tehditlere Krallıktaki bütün unsurlarla birlikte karşı koyabilmesini sağladı. Büyük Constantinus'a ait olduğu düşünülen ve Otto Hanedanlığı'nın bir simgesi haline gelecek “Kutsal Mızrak”ı bir Frank olan Burgonya Kralı II. Rudolf'tan anlaşıma yoluyla teslim aldı ki bu

Ortaçağ düşüncesinde İmparatorluğun Franklardan Germenlere geçişinin sembollerinden biri olarak görüldü. Heinrich Batı Frank Kralı Basit Charles'tan da yine anlaşıma ile kutsal kalıt olarak Karolenjlerin koruyucusu Şehit Dionysius'un elini almış, ayrıca Şarlman'ın yönetim merkezi Aachen'in da bulunduğu Lotharingia'yı Krallık bünyesinde bir Düklik haline getirmişti; böylece Hanedanı sadece Constantinus'un değil Şarlman'ın da meşru varisi haline gelmişti. Bu tür İmparatorluk sembollerini değerlendiren isim ise oğlu ve halefi I. Otto oldu. Heinrich kadim Frank yasalarını uygulamayarak Krallığını sadece Otto'ya bıraktı.

Doğu Frank kralı ilan edildiği törende Otto, babasının aksine, taç giydi ve kutsandı; bu da eşitler arasında birinci anlayışından kralın üstünlüğü ve kutsiyeti anlayışına geçildiğini gösteriyordu. Otto'nun icraatları Şarlman'ıninkileri oldukça andırıyordu; ikisi de imparator ilan edilmeden önce İtalya Krallığı tacını ele geçirdiler, Şarlman'ın pagan Saksonları alt edip Hristiyanlaştırması gibi Otto da pagan Macarları Lechfeld'te hezimetle uğratıp bölgedeki misyonerlik faaliyetini yoğunlaştırdı, Şarlman'ın Aachen'a gösterdiği ihtimam gibi o da Magdeburg'a oldukça önem verdi, iki hükümdar da papanın yardım çağrısına kayıtsız kalmayarak Roma'ya indiler ve nihayetinde İmparator ilan edildiler. Otto Avrupa'nın Şarlman'dan o yana gördüğü en güçlü hükümdarıydı ve batıdaki imparatorluğu IX. yüzyıl başındaki ihtişamına yaklaştırmayı başardı. En önemlisi de Aziz Petrus'un tahtına bir papa "atayarak" Kilise-İmparatorluk ilişkisinde ağırlık merkezini ikincisi lehine kaydırması oldu; dünyevî bir hükümdarın Kilise işlerine papa belirleyecek kadar müdahil olması o güne kadar görülmuş bir durum değildi. Üstelik bu atama bir Hanedan politikası haline de geldi; Büyük Otto'nun torunu III. Otto biri Germen biri Frank olmak üzere iki Romalı olmayan papa atamıştı. Otto Hanedanlığı döneminde Papalar İmparator yanlısı oldukları müddetçe onlarla işbirliği içerisinde hareket edebiliyorlardı; İmparatorlukla Papalık arasında XI. yüzyılın sonlarına doğru başlayan "Atama Krizi" öncesi Otto İmparatorları ve onların atadığı Papalar Ortaçağ Avrupası'nın belki de en uyumlu ikililerini temsil etmekteydiler. Papaların "imparator yapma" imtiyazı Büyük Otto ile beraber taç giydirmeye indirgenmişti; hâlâ bir papa tarafından taç giyilmediği müddetçe imparator olunamıyordu ama papalar da Ottolar dışında bir imparator arayışına girememişlerdi.

Otto Hanedanı hükümdarları için imparatorluklarının Doğu Roma tarafından tanınması oldukça önemliydi. I. Otto uzun uğraşlar sonucunda oğluna eş olarak oradan bir prenses aldı ve böylece imparatorluğu Konstantinopolis tarafından tanınmış oldu. Otto, kendisini Doğu Roma imparatorunun altında bir konuma sokma pahasına, belki de kendisine olumsuz bakan Batı Franklarına karşı farklı bir meşruiyet kaynağı bulmak için böyle bir yola girmişti. II. Otto yarımadanın tamamına hâkim olma amacıyla çıktığı Güney İtalya Seferi sırasında kullandığı unvanı *imperator Romanorum* (Romalıların imparatoru) şeklinde değiştirdi; böylece Konstantinopolis'teki imparatora karşı gerçek Roma imparatorunun kendisi olduğunu iddia ediyordu. Bu unvan III. Otto ve II. Heinrich dönemlerinde de kullanılmaya devam etti. I. Otto, Dindar Louis ile başlayan yalın ve kapsayıcı unvanı, yani sadece *imperatoru* kullanmayı tercih etmişti; “Roma” ibaresini eklememe tercihi seneler boyunca oturmuş bir usulü değiştirmek istememesinden kaynaklı olabilir. Ama ardılları için Romalıların imparatoru olduklarını belirtmek önemli olmuştu. Özellikle III. Otto Antik Roma İmparatorluğu’nu canlandırmak istiyordu; bunun için saltanatının büyük bir kısmını Roma’da geçirmiş, kentin merkezine bir saray inşa ettirmiş, Antik Roma’da kullanılan saray unvanlarını kendi sarayına getirmişti. Otto’nun küçüklüğünden beri çevresinde onu bu yönde etkileyen insanlar vardı. Annesi Theophanu’dan Doğu Roma’ya karşı güçlü bir yönelim miras almıştı. Daha sonra II. Silvester adıyla Papalık tahtına oturan ve III. Otto’nun akıl hocalarından biri olan Gerbert, Otto’nun imparatorluğunu Roma İmparatorluğu’nun da ötesinde görüyordu; çünkü Roma İmparatorluğu Slav topraklarını ele geçirmemişti. Anlaşılan Antik Roma’nın Akdeniz’i *mare nostrum* (bizim deniz) yapacak kadar geniş bir alana yayılması Gerbert için önemli değildi. II. Heinrich’in seleflerinin aksine Roma’ya ilgi göstermemesi, Şarlman’ın Frank Krallığı’nı yenileme çabasına girmesi, “Almanların kralı” unvanını kullanan ilk Doğu Frank kralı olması ama imparator olduktan sonra “Romalıların imparatoru” unvanını kullanmaya devam etmesi ilginçtir. Ondandır gelen Salian imparatorları da aynı unvanı tercih etmişlerdir; bu da “Romalıların imparatoru” unvanının II. Otto’dan sonra, özellikle III. Otto ile beraber, tıpkı Dindar Louis’nin *imperator augustus* gibi, genel bir kaide haline geldiğini göstermektedir. İmparatorlar istisnalar dışında bu genel kaidenin dışına çıkmamışlardır.

Sonuç olarak, batıda 800 yılında canlandırılan Roma İmparatorluğu 962 yılında Franklardan Germenlere geçmiş ve 1024 yılına kadar Otto Hanedanlığının uhdesinde kalmıştır. Bu Hanedan sadece *translatio imperii*yi gerçekleştirmemiş, imparatorluk makamını yeniden önemli hale getirmiş ve unvanı da salt imparatorlardan Romalıların imparatoruna dönüştürmüştür. En önemlisi de, Otto Hanedanlığı'nın İmparatorları mevcudiyetini 1806 yılına kadar sürdürecektir olan Kutsal Roma İmparatorluğu'nun temellerini atmışlardır.

KAYNAKÇA

Birincil Kaynaklar

“Annales ex annalibus Iuvavensibus antiquis excerpti”. İçinde *Scriptorum*, editör Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde, 30/2:727-88. Leipzig: Karl W. Hierseemann Verlag, 1834.

Annales Hildesheimenses. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1878.

Bede. “Historiam Ecclesiasticam Gentis Anglorum: Liber Quintus”. The Latin Library. Erişim 07 Kasım 2022. <http://www.thelatinlibrary.com/bede/bede5.shtml>.

———. “Historiam Ecclesiasticam Gentis Anglorum: Liber Secundus”. The Latin Library. Erişim 07 Kasım 2022. <http://www.thelatinlibrary.com/bede/bede2.shtml>.

———. *The Ecclesiastical History of the English People*. Çeviren Judith McClure ve Roger Collins. Oxford: Oxford Paperbacks, 1999.

Capitularia regum Francorum. Editör Alfred Boretius. c. 1. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1883.

Carolingian Chronicles: Royal Frankish Annals and Nithard's Histories. Çeviren Bernhard W. Scholz ve Barbara Rogers. Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1970.

Constitutiones et acta publica imperatorum et regum. Editör Ludwig Weiland. c. 1. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1893.

Das Verbrüderungsbuch der Abtei Reichenau. Editör Johanne Autenrieth, Dieter Geuenich ve Karl Schmid. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1979.

Diplomatum Karolinorum. Pippini, Carlomanni, Caroli Magni Diplomata. Editör Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde. c. 1. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1906.

Diplomata Karolinorum. Lvdovici Pii Diplomata. Editör Theo Kölzer. c. 2/1. Wiesbaden: Harrossowitz Verlag, 2016.

Diplomatum Karolinorum. Lotharii I. Et Lotharii II. Diplomata. Editör Theodor Schieffer. c. 3. Berlin - Zürich: Weidmannsche Verlagsbuchhandlung, 1966.

- Diplomata Karolinorum. Ludovici II Diplomata.* Editör Konrad Wanner. c. 4. München: Monumenta Germaniae Historica, 1994.
- Diplomata regum Germaniae ex stirpe Karolinorum. Karoli III. Diplomata.* Editör P. Kehr. c. 2. Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1937.
- Diplomata regum Germaniae ex stirpe Karolinorum. Arnolfi Diplomata.* Editör P. Kehr. c. 3. Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1940.
- Diplomatum regum et imperatorum Germaniae. Conradi I. Heinrici I. et Ottonis I. Diplomata.* Editör Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde. c. 1. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1879.
- Diplomatum regum et imperatorum Germaniae. Ottonis II. et III. Diplomata.* Editör Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde. c. 2. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1888.
- Diplomatum regum et imperatorum Germaniae. Heinrici II. et Ardvini Diplomata.* Editör Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde. c. 3. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1900.
- Diplomatum regum et imperatorum Germaniae. Heinrici III. Diplomata.* Editör Harry Breßlau ve P. Kehr. c. 5. Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1931.
- Einhardus. *Charlemagne's Courtier: The Complete Einhard.* Çeviren Paul Edward Dutton. Peterborough, Ontario ; Orchard Park, NY: Broadview Press, 1998.
- Epistolae Karolini Aevi.* c. 4. Berlin: Weidmann, 1925.
- Epistolae Karolini Aevi.* c. 5. Berlin: Weidmann, 1928.
- Flodoard. *Les annales de Flodoard.* Editör Philippe Lauer. Paris: A. Picard, 1905.
- . *The "Annals" of Flodoard of Reims: 919-966.* Çeviren Steven Fanning ve Bernard S. Bachrach. Peterborough: University of Toronto Press, 2008.
- Gaius Iulius Caesar. *Notlar - Galya Savaşı Üzerine.* Çeviren Samet Özgüler. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2019.
- Gaius Sallustius Crispus. *Catiline's Conspiracy, the Jugurthine War, Histories.* Çeviren William W. Batstone. Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Giovanni Boccaccio. *Decameron.* Çeviren Nevin Yeni. İstanbul: Alfa Yayınları, 2020.

- Gregorius Turonensis. *The History of the Franks*. Çeviren Lewis Thorpe. London: Penguin Books, 1974.
- Hrotsvitha. *Hrotsvit Opera Omnia*. Editör Walter Berschin. München ; Leipzig: K. G. Saur Verlag, 2001.
- Isidorus Hispalensis. “Isidore: Etymologiae IX”. Erişim 10 Nisan 2023. <https://www.thelatinlibrary.com/isidore/9.shtml>.
- . *The Etymologies of Isidore of Seville*. Çeviren Stephen A. Barney, W. J. Lewis, J. A. Beach ve Oliver Berghof. Cambridge ; New York: Cambridge University Press, 2006.
- Kitab-ı Mukaddes Şirketi. “Daniel Kitabı”. Erişim 08 Nisan 2023. <https://www.kitabimukaddes.com/kutsal-kitap-hakkinda-bilgilendirme-ve-tam-metni/eski-antlasma/daniel>.
- Lambert. “Lamperti Hersfeldensis Annales”. İçinde *Lamperti Monachi Hersfeldensis Opera*, editör Oswald Holder-Egger, 1-304. Hannover ; Leipzig: Hahnsche Buchhandlung, 1894.
- Liudprand. *The Complete Works of Liudprand of Cremona*. Çeviren Paolo Squatriti. Washington: Catholic University of America Press, 2007.
- Noble, Thomas F. X., ed. *Charlemagne and Louis the Pious: The Lives by Einhard, Notker, Ermoldus, Thegan, and the Astronomer*. University Park, Pa: Pennsylvania State University Press, 2009.
- Opus Caroli Regis Contra Synodum*. Editör Ann Freeman. Hannover: Hahnsche Buchhandlung, 1998.
- Otto Frisingensis. *Ottonis episcopi Frisingensis chronica sive historia de duabus civitatibus*. Editör Adolf Hofmeister. Hannover ; Leipzig: Hahnsche Buchhandlung, 1912.
- . *The Two Cities: A Chronicle of Universal History to the Year 1146 A.D.* Editör Austin P. Evans ve Charles Knapp. Çeviren Charles C. Mierow. New York: Columbia University Press, 2002.
- Paulus Orosius. *Seven Books of History against the Pagan*. Çeviren Andrew T. Fear. Liverpool: Liverpool University Press, 2010.
- Poetae Latini aevi Carolini*. Editör Ernst Dümmler. c. 1. Berlin: Weidmann, 1881.
- Poetae Latini aevi Carolini*. Editör Ernst Dümmler. c. 2. Berlin: Weidmann, 1884.

- Poetry of the Carolingian Renaissance*. Editör Peter Godman. Norman: University of Oklahoma Press, 1985.
- Regino ve Adalbert. *History and Politics in Late Carolingian and Ottonian Europe: The Chronicle of Regino of Prüm and Adalbert of Magdeburg*. Çeviren Simon MacLean. Manchester: Manchester University Press, 2009.
- Ruotger. *Vita Brunonis Archiepiscopi Coloniensis*. Editör Irene Ott. Weimar: Hermann Böhlaus Nachfolger, 1951.
- The Annals of Fulda*. Çeviren Timothy Reuter. Manchester ; New York: Manchester University Press, 2021.
- The Annals of St. Bertin*. Çeviren Janet L. Nelson. Manchester ; New York: Manchester University Press, 1991.
- The Laws of the Salian Franks*. Çeviren Katherine F. Drew. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1991.
- The Lives of the Eighth-Century Popes (Liber Pontificalis): The Ancient Biographies of Nine Popes from AD 715 to AD 817*. Çeviren Raymond Davis. Liverpool: Liverpool University Press, 2007.
- Theophanes. *The Chronicle of Theophanes Confessor: Byzantine and Near Eastern History, A.D. 284 - 813*. Çeviren Cyril A. Mango ve Roger Scott. Oxford: Clarendon Press, 1997.
- Thietmar. *Ottonian Germany: The Chronicon of Thietmar of Merseburg*. Çeviren David Warner. Manchester: Manchester University Press, 2001.
- . *Thietmari Merseburgensis Episcopi Chronicon*. Editör Robert Holtzmann. Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1935.
- Titus Livius. *Ab urbe condita*. Editör Robert M. Ogilvie. Oxford: Oxford University Press, 1974.
- Widukind. *Rerum Gestarum Saxonicarum Libri Tres*. Editör Georg Waitz. Hannover, 1882.
- . *Three Books of Deeds of the Saxons*. Çeviren Bernard S. Bachrach ve David S. Bachrach. Washington: Catholic University of America Press, 2014.
- Wipo. “Gesta Chuonradi II. Imperatoris”. İçinde *Wiponis Opera*, editör Harry Breßlau, 1-62. Hannover ; Leipzig: Hahnsche Buchhandlung, 1915.

———. “The Deeds of Conrad II”. İçinde *Imperial Lives and Letters*, editör Robert L. Benson, çeviren Theodor E. Mommsen ve Karl F. Morrison, 52-100. New York: Columbia University Press, 2000.

Araştırma Eserleri

Alova, Erdal. “German/i -orum”. İçinde *Latince Türkçe Sözlük*. İstanbul: Sosyal Yayınları, 2013.

———. “princ/eps -ipis”. İçinde *Latince Türkçe Sözlük*. İstanbul: Sosyal Yayınları, 2013.

Althoff, Gerd. *Die Macht der Rituale: Symbolik und Herrschaft im Mittelalter*. Darmstadt: WBG, 2013.

———. *Otto III*. Çeviren Phyllis G. Jestice. University Park, Pa: Pennsylvania State University Press, 2003.

———. *Rules and Rituals in Medieval Power Games: A German Perspective*. Leiden ; Boston: Brill, 2020.

———. “Saxony and the Elbe Slavs in the Tenth Century”. İçinde *The New Cambridge Medieval History*, editör Timothy Reuter, 3:267-92. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

———. *Spielregeln der Politik im Mittelalter: Kommunikation in Frieden und Fehde*. Darmstadt: WBG, 2014.

Arnold, Benjamin. “Eschatological Imagination and the Program of Roman Imperial and Ecclesiastical Renewal at the End of the Tenth Century”. İçinde *The Apocalyptic Year 1000: Religious Expectation and Social Change, 950-1050*, editör Richard Landes, Andrew C. Gow, ve David C. Van Meter, 271-87. Oxford ; New York: Oxford University Press, 2003.

———. *Medieval Germany, 500 - 1300: A Political Interpretation*. Hampshire: Macmillan, 1997.

———. *Princes and Territories in Medieval Germany*. Cambridge ; New York: Cambridge University Press, 1991.

Bachrach, Bernard S. ve David S. Bachrach. “Saxon military revolution, 912-973?: myth and reality”. *Early Medieval Europe* 15, sy 2 (2007): 186-222.

- . *Warfare in Medieval Europe, c.400-c.1453*. London ; New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2017.
- Backman, Clifford R. *The Worlds of Medieval Europe*. New York: Oxford University Press, 2003.
- Bagge, Sverre. *Kings, Politics, and the Right Order of the World in German Historiography c. 950-1150*. Leiden: Brill, 2002.
- Bakay, Kornél. “Hungary”. İçinde *The New Cambridge Medieval History*, editör Timothy Reuter, 3:536-52. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Barracough, Geoffrey. *The Crucible of Europe: The Ninth and Tenth Centuries in European History*. Berkeley: University of California Press, 1976.
- . *The Origins of Modern Germany*. Oxford: Basil Blackwell, 1946.
- Baumgartner, Frederic J. *Behind Locked Doors: A History of the Papal Elections*. New York: Palgrave Macmillan, 2005.
- Beard, Mary. *SPQR: Antik Roma Tarihi*. Çeviren İrem Sağlamer. İstanbul: Pegasus, 2018.
- Becher, Matthias. *Karl der Große*. München: C. H. Beck, 1999.
- Beckwith, John. *Early Medieval Art: Carolingian, Ottonian, Romanesque*. New York: Thames and Hudson, 1985.
- Beeler, John. *Warfare in Feudal Europe, 730-1200*. Ithaca ; London: Cornell University Press, 1971.
- Bernhardt, John W. “Concepts and Practice of Empire in Ottonian Germany (950–1024)”. İçinde *Representations of Power in Medieval Germany 800-1500*, editör Björn K. U. Weiler ve Simon MacLean, 141-63. Turnhout: Brepols, 2006.
- . *Itinerant Kingship and Royal Monasteries in Early Medieval Germany: C. 936-1075*. Cambridge : New York: Cambridge University Press, 1993.
- Beumann, Helmut. “Otto der Große (936-973)”. İçinde *Kaisergestalten des Mittelalters*, editör Helmut Beumann, 50-72. München: C. H. Beck, 1984.
- . “Otto III. (983-1002)”. İçinde *Kaisergestalten des Mittelalters*, editör Helmut Beumann, 73-97. München: C. H. Beck, 1984.
- Bloch, Marc. *Feodal Toplum*. Çeviren Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2019.

- Blumenthal, Uta-Renate. *The Investiture Controversy: Church and Monarchy from the Ninth to the Twelfth Century*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1988.
- Boak, A. E. R. "Imperial Coronation Ceremonies of the Fifth and Sixth Centuries". *Harvard Studies in Classical Philology* 30 (1919): 37-47.
- Bouchard, Constance B. "Burgundy and Provence, 879-1032". İçinde *The New Cambridge Medieval History*, editör Timothy Reuter, 3:328-45. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Bowlus, Charles R. *The Battle of Lechfeld and its Aftermath, August 955: The End of the Age of Migrations in the Latin West*. Aldershot ; Burlington: Ashgate, 2006.
- Brooke, Christopher. *Europe in the Central Middle Ages, 962-1154*. London: Longman, 1987.
- Brundage, James A. "Widukind of Corvey and the 'Non-Roman' Imperial Idea". *Mediaeval Studies* 22, sy 1 (1960): 15-26.
- Buc, Philippe. *The Dangers of Ritual: Between Early Medieval Texts and Social Scientific Theory*. Princeton: Princeton University Press, 2009.
- Bury, John B. *Barbarların Avrupa 'yı İstilası. eviren İslam Kavas ve Yusuf Akbaba*. İstanbul: Kronik Kitap, 2020.
- Collins, Roger. *Charlemagne*. Basingstoke: Macmillan, 1998.
- . *Early Medieval Europe: 300-1000*. Basingstoke London: Macmillan, 1991.
- Davis, Jennifer R. *Charlemagne's Practice of Empire*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015.
- Davis, Ralph H. C. *A History of Medieval Europe: From Constantine to Saint Louis*. Editör Robert I. Moore. Harlow, England: Pearson/Longman, 2005.
- Delbrück, Hans. *History of the Art of War: Within the Framework of Political History. Vol. 3: The Middle Ages. c. 3*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 1982.
- Delogu, Paolo. "Lombard and Carolingian Italy". İçinde *The New Cambridge Medieval History*, editör Rosamond McKitterick, 2:290-319. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

- Duckett, Eleanor S. *Death and Life in the Tenth Century*. Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1988.
- Dvornik, Francis. *Konsiller Tarihi: İznik'ten II. Vatikan'a*. Çeviren Soeur Jean Marie O. P. ve Mehmet Aydın. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2019.
- Ehlers, Joachim. *Die Entstehung des deutschen Reiches*. München: Oldenbourg, 2012.
- Erdmann, Carl. "Burgenbauordnung Heinrichs I." *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 6 (1943): 59-101.
- Fehring, Günter P. *The Archaeology of Medieval Germany: An Introduction*. Çeviren Ross Samson. Oxfordshire, England: Routledge, 2015.
- Fichtenau, Heinrich. *The Carolingian Empire: The Age of Charlemagne*. Çeviren Peter Munz. New York: Harper & Row, 1964.
- Fleckenstein, Josef. *Über die Anfänge der deutschen Geschichte*. Opladen: Westdt. Verl, 1987.
- Folz, Robert. *The Concept of Empire in Western Europe: from the Fifth to the Fourteenth Century*. Çeviren Sheila A. Ogilvie. Frome ; London: Edward Arnold, 1969.
- Fouracre, Paul. "Frankish Gaul to 814". İçinde *The New Cambridge Medieval History*, editör Rosamond McKitterick, 2:85-109. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Freeman, Ann. "Theodulf of Orleans and the Libri Carolini". *Speculum* 32, sy 4 (1957): 663-705.
- Fried, Johannes. *Dies irae: eine Geschichte des Weltuntergangs*. München: C.H. Beck, 2016.
- . "The Frankish Kingdoms, 817-911: The East and Middle Kingdoms". İçinde *The New Cambridge Medieval History*, editör Rosamond McKitterick, 2:142-68. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- . *The Middle Ages*. Çeviren Peter Lewis. Cambridge, Massachusetts: Belknap Press, 2015.
- Gamble, William M. T. "The Monumenta Germaniae Historica: Its Antecedents and Motives". *The Catholic Historical Review* 10, sy 2 (1924): 202-33.

- Ganshof, François L. "Louis the Pious Reconsidered". *History* 42, sy 146 (1957): 171-80.
- Gardiner, Eileen, ed. *Visions of Heaven and Hell before Dante*. New York: Italica Press, 1989.
- Grabowski, Antoni. *The Construction of Ottonian Kingship: Narratives and Myth in Tenth-Century Germany*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2018.
- Gruenthaner, Michael J. "The Four Empires of Daniel". *The Catholic Biblical Quarterly* 8, sy 1 (1946): 72-82.
- Heer, Friedrich. *Charlemagne and His World*. New York: Macmillan, 1975.
- . *Das Heilige Römische Reich: von Otto dem Großen bis zur Habsburgerischen Monarchie*. München: Heyne, 1978.
- Hobsbawm, Eric J. *Tarih Üzerine*. Çeviren Osman Akinhay. İstanbul: Agora Kitaplığı, 2009.
- Hornblower, Simon, Antony Spawforth, ve Esther Eidinow, ed. *The Oxford Classical Dictionary*. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2012.
- Jestice, Phyllis G. *Imperial Ladies of the Ottonian Dynasty: Women and Rule in Tenth-Century Germany*. Queenship and Power. Cham: Palgrave Macmillan, 2018.
- Kaldellis, Anthony. *Bizans: Roma Diyarında Etnisite ve İmparatorluk*. Çeviren Deniz Türker. İstanbul: Karakarga Yayınları, 2020.
- Kempshall, Matthew S. *Rhetoric and the Writing of History, 400-1500*. Manchester ; New York: Manchester University Press, 2011.
- Köpke, Rudolf, ve Ernst Dümmler. *Kaiser Otto der Große*. Leipzig: Duncker & Humblot, 1876.
- Kreutz, Barbara M. *Before the Normans: Southern Italy in the Ninth and Tenth Centuries*. Philadelphia, Pa: University of Pennsylvania Press, 1996.
- Ladner, Gerhart B. "The Holy Roman Empire of the Tenth Century and East Central Europe". *The Polish Review* 5, sy 4 (1960): 3-14.
- Latowsky, Anne A. *Emperor of the World: Charlemagne and the Construction of Imperial Authority, 800-1229*. Ithaca ; London: Cornell University Press, 2013.

- Laudage, Johannes. *Otto der Große (912-973): eine Biographie*. Regensburg: F. Pustet, 2001.
- Le Goff, Jacques. *Ortaçağ Batı Uygarlığı*. Çeviren Hanife Güven ve Uğur Güven. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2015.
- . *The Birth of Europe*. Çeviren Janet Lloyd. Malden: Blackwell, 2005.
- Leyser, Karl J. *Communications and Power in Medieval Europe: the Carolingian and Ottonian Centuries*. Editör Timothy Reuter. London ; Rio Grande: Hambledon Press, 1994.
- . “Henry I and the Beginnings of the Saxon Empire”. *The English Historical Review* 83, sy 326 (1968): 1-32.
- Llewellyn, Peter. *Rome in the Dark Ages*. London: Faber and Faber, 1971.
- Löwe, Heinz. “Eine Kölner Notiz zum Kaisertum Karls des Großen”. *Rheinische Vierteljahrsblätter*, sy 14 (1949): 7-34.
- MacLean, Simon. *Ottonian Queenship*. New York: Oxford University Press, 2017.
- . “Shadow Kingdom: Lotharingia and the Frankish World, c.850-c.1050”. *History Compass* 11, sy 6 (2013): 443-57.
- Mathisen, Ralph W. “Clovis, Anastasius, and Political Status in 508 C.E.: The Frankish Aftermath of the Battle of Vouillé”. İçinde *The Battle of Vouillé, 507 CE: Where France Began*, editör Ralph W. Mathisen ve Danuta Shanzer, 79-110. Boston ; Berlin: Walter de Gruyter, 2012.
- Mayr-Harting, Henry. “Charlemagne, the Saxons, and the Imperial Coronation of 800”. *The English Historical Review* 111, sy 444 (1996): 1113-33.
- . *Church and Cosmos in Early Ottonian Germany: The View from Cologne*. Oxford ; New York: Oxford University Press, 2007.
- . “Liudprand of Cremona’s Account of His Legation to Constantinople (968) and Ottonian Imperial Strategy”. *The English Historical Review* 116, sy 467 (2001): 539-56.
- McCarthy, T. J. H. “Translatio imperii: Ottonian Germany”. İçinde *Debating Medieval Europe: The Early Middle Ages, c. 450 - c. 1050*, editör Stephen Mossman, 97-124. Manchester: Manchester University Press, 2020.
- McKitterick, Rosamond. *The Frankish Kingdoms Under the Carolingians, 751-987*. London ; New York: Longman, 1983.

- Muldoon, James. *Empire and Order: The Concept of Empire, 800-1800*. London: Palgrave MacMillan, 2016.
- Müller-Mertens, Eckhard. *Regnum Teutonicum: Aufkommen und Verbreitung der deutschen Reichs- und Königsauffassung im früheren Mittelalter*. Wien ; Köln ; Graz: Böhlau, 1970.
- . “The Ottonians as Kings and Emperors”. İçinde *The New Cambridge Medieval History*, editör Timothy Reuter, 3:233-66. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Nathan, Geoffrey. “The Last Emperor: The Fate of Romulus Augustulus”. *Classica et Mediaevalia* 43 (1992): 261-71.
- Nelson, Janet L. “Rulers and Government”. İçinde *The New Cambridge Medieval History*, editör Timothy Reuter, 3:95-129. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- . “The Frankish Kingdoms, 814-898: The West”. İçinde *The New Cambridge Medieval History*, editör Rosamond McKitterick, 2:110-41. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Nitschke, August. “German Politics and Medieval History”. *Journal of Contemporary History* 3, sy 2 (1968): 75-92.
- Noble, Thomas F. X. *The Republic of St. Peter: The Birth of the Papal State, 680-825*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press, 1991.
- Norwich, John J. *Byzantium: The Apogee*. London: Penguin Books, 1993.
- Ostrogorsky, Georg. *Bizans Devleti Tarihi*. Çeviren Fikret İşiltan. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2015.
- Pirenne, Henri. *Ortaçağ Kentleri: Kökenleri ve Ticaretin Canlanması*. Çeviren Şadan Karadeniz. İstanbul: İletişim Yayınları, 2005.
- Rawson, Elizabeth. “Caesar: Civil War and Dictatorship”. İçinde *The Cambridge Ancient History*, editör J. A. Crook, Andrew Lintott, ve Elizabeth Rawson, 9:424-67. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Reuter, Timothy. *Germany in the Early Middle Ages, c. 800-1056*. London ; New York: Longman, 1991.

- Schneidmüller, Bernd. “Heinrich II und Kunigunde. Das heilige Kaiserpaar des Mittelalters”. İçinde *Kunigunde - consors regni: Vortragsreihe zum tausendjährigen Jubiläum der Krönung Kunigundes in Paderborn (1002-2002)*, editör Stefanie Dick, Jrg Jarnut, ve Matthias Wemhoff, 29-46. München: Fink Wilhelm GmbH, 2004.
- Scholl, Christian. “Imitatio Imperii?: Elements of Imperial Rule in the Barbarian Successor States of the Roman West”. İçinde *Transcultural Approaches to the Concept of Imperial Rule in the Middle Ages*, editör Christian Scholl, Torben R. Gebhardt, ve Jan Clau, 19-40. Peter Lang AG, 2017.
- Schramm, Percy E. *Kaiser, Könige und Päpste: Gesammelte Aufstze zur Geschichte des Mittelalters*. c. 3. Stuttgart: Anton Hiersemann, 1969.
- Schutz, Herbert. *The Medieval Empire in Central Europe: Dynastic Continuity in the Post-Carolingian Frankish Realm, 900-1300*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars, 2010.
- Sergi, Giuseppe. “The Kingdom of Italy”. İçinde *The New Cambridge Medieval History*, editör Timothy Reuter, 3:346-71. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Shanzer, Danuta. “Dating the Baptism of Clovis: The Bishop of Vienne vs the Bishop of Tours”. *Early Medieval Europe* 7, sy 1 (1998): 29-57.
- Smith, Julia M. H. *Europe After Rome*. New York: Oxford University Press, 2005.
- Stollberg-Rilinger, Barbara. *Kutsal Roma İmparatorluğu*. eviren Mete Tunay. İstanbul: Vakıfbank Kltr Yayınları, 2020.
- Tierney, Brian. *The Crisis of Church & State 1050-1300*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1964.
- Ullmann, Walter. “The Origins of the Ottonianum”. *The Cambridge Historical Journal* 11, sy 1 (1953): 114-28.
- Wallach, Luitpold. “Alcuin’s Authorship of the Libri Carolini: Theodulfian Fictions and Elective Affinities”. Editör Antony Augoustakis ve Barbara Wallach. *Illinois Classical Studies* 42, sy 2 (2017): 279-317.
- Wickham, Chris. *Ortaaę’d Avrupa: Batı Roma İmparatorluğu’nun Dağılmasından Reformlara Kadar*. eviren Nilfer Epeli. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2019.

———. *The Inheritance of Rome: A History of Europe from 400 to 1000*. London: Penguin Books, 2010.

Wilson, Katharina M. “The Saxon Canoness: Hrotsvit of Gandersheim”. İçinde *Medieval Women Writers*, editör Katharina M. Wilson. Athens: The University of Georgia Press, 1984.

Wolf, Gunther. “Das Itinerar der Prinzessin Theophano / Kaiserin Theophanu 972-991”. İçinde *Kaiserin Theophanu: Prinzessin aus der Fremde - des Westreichs Grosse Kaiserin*, editör Gunther Wolf, 5-18. Köln ; Weimar ; Wien: Böhlau, 1991.

———. “Theophanu und Adelheid”. İçinde *Kaiserin Theophanu: Prinzessin aus der Fremde - des Westreichs Grosse Kaiserin*, editör Gunther Wolf, 79-96. Köln ; Weimar ; Wien: Böhlau, 1991.

EK-1. Şişman Charles'ın Mührü⁴³⁹

⁴³⁹ “Charles III the Fat, Seal, c. 9th Century; in the Bayerisches Nationalmuseum, Munich”, Encyclopædia Britannica, erişim 22 Aralık 2023, <https://www.britannica.com/biography/Charles-III-Holy-Roman-emperor#/media/1/106899/9325>.

EK-2. Otto İncili'nde yer alan ve III. Otto'yu dört bölgeden (*Roma, Gallia, Germania ve Sclauinia* [Slav]) haraç alırken gösteren illüstrasyon⁴⁴⁰

⁴⁴⁰ "Evangelii Otto III. - BSB Clm 4453", Münchener Digitalisierungszentrum, erişim 22 Aralık 2023, <https://www.digitale-sammlungen.de/view/bsb00096593?page=21>.